

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

MACEDONIAN
CIVIC
EDUCATION
CENTER

Interethnic Integration in Education Project

ПРАКТИКУМ ЗА ИНТЕГРИСАЊЕ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА У НАСТАВИ - ОСНОВНО И СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

ПРАКТИКУМ
ЗА ИНТЕГРИСАЊЕ
МУЛТИКУЛТУРНОГ
УЧЕЊА У НАСТАВИ -
ОСНОВНО И СРЕДЊЕ
ОБРАЗОВАЊЕ

Скопје, 2016

Ова публикација је урађена са подршком Пројекта УСАИД-а за међуетничку интеграцију у образовању у сарадњи са Бироом за развој образовања и Центра за стручно образовање и обуку. Пројекат УСАИД-а за међуетничку интеграцију у образовању је имплементиран од стране Македонског центра за грађанско образовање (МЦГО). Садржај документа припада ауторима и не изражава ставове Агенције САД-а за међународни развој или Владе Сједињених Америчких Држава.

Издаје:

МЦГО у оквиру Пројекта УСАИД-а за међуетничку интеграцију у образовању

Аутори:

Ајше Ајрулаи (Биро за развој образовања)
Алма Тасевска (Институт за педагогију)
Анита Ангеловска (ОШ „Крсте Мисирков“, Скопље)
Ардијана Палоши (Центар за стручно образовање и обуку)
Дијана Каравилоска (ОШ „Манчу Матак“, Кривогаштани)
Жанета Чонтева (Биро за развој образовања)
Јасмина Атанасова – Симјаноска (СГГШГС „Здравко Цветковски“, Скопље)
Лепа Трпчевска (Центар за стручно образовање и обуку)
Лилјана Самарциска (Биро за развој образовања)
Снежана Јанкуловска (МЦГО)
Тулаха Тахир (МЦГО)
Ана Пискачева (МЦГО)

Стручна редакција:

Митко Чешларов (Биро за развој образовања)

Сарадници током израде публикације:

Лорета Георгиева (МЦГО)
Светлана Гашоска (МЦГО)
Небојша Мојсоски (МЦГО)

Превод на српски језик:

Даниела Ивановић

Дизајн:

КОМА дизајн студио

Штампа:

Печатница Напредок ДООЕЛ - Тетово

Тираж:

30

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје
373.3/.5.035(076)

ПРАКТИКУМ за интегрисање мултикултурног учења у настави -
основно и средње образовање / [автори Ајше Ајрулаи ... и др.]. - Скопље :
Македонског центра за грађанско образовање, 2016. - 146 стр. : илустр. ; 30 см

Публикацијата е во рамки на проектот: “Међуетничку интеграцију у
образовању”. - Автори: Ајше Ајрулаи, Алма Тасевска, Анита
Ангеловска, Ардијана Палоши, Дијана Каравилоска, Жанета Чонтева,
Јасмина Атанасова-Симјаноска, Лепа Трпчевска, Лилјана Самарциска,
Снежана Јанкуловска, Тулаха Тахир, Ана Пискачева. - Содржи и: Прилози

ISBN 978-608-4529-71-2

1. Ајрулаи, Ајше [автор]

а) Основно образование - Мултикултурно учење - Практикуми

б) Средно образование - Мултикултурно учење - Практикуми

COBISS.MK-ID 102288906

САДРЖАЈ

УВОД	7
О ПРАКТИКУМУ	8
ПРИМЕРИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА У НАСТАВИ ЗА ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	11
1. „АЛО...АЛО“	12
2. АУТОРИ И ДЕЛА	14
3. ЧЕСТИТКЕ ЗА МЕНЕ, ЗА ТЕБЕ, ЗА СВЕ НАС	18
4. РАЗНОЛИКОСТ НАШИХ НАРОДНИХ НОШЊИ	22
5. „ЈА И МОЈ НОВИ ПРИЈАТЕЉ – МИ СМО СЛИЧНИ И РАЗЛИЧИТИ“	28
6. ПОЗОРИШТЕ – УМЕТНОСТ НАШЕГ ЖИВЉЕЊА	32
7. НАШИ ПРАЗНИЦИ	36
8. ЋИЛИМИ У НАРОДНОМ СТВАРАЛАШТВУ	40
9. СТАРОГРАДСКА АРХИТЕКТУРА	44
10. АРХИТЕКТОНСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ РЕЛИГИОЗНИХ ОБЈЕКТА	48
11. ОД ИДЕЈЕ ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ	52
12. КАКО ДА БОЉЕ КОМУНИЦИРАМО?	56
13. КОЈИ СМО МИ У МАКЕДОНИЈИ?	62
14. ИСЛАМ И ХРИШЋАНСТВО	66
15. ОТКРИВАЊЕ НОВОГ СВЕТА	70
16. ДЕЧЈА ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ	74
17. ДНЕВНИК – СВЕДОК ИСТОРИЈЕ...	78
18. ДИВЕРЗИТЕТ И ЕМПАТИЈА	82
19. КАКО РЕШИТИ КОНФЛИКТ НА МИРОЉУБИВ НАЧИН	88
20. НАРОДНЕ ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ	94

21. РАЗЛИЧИТЕ КУЛТУРЕ И ЊИХОВО БОГАТСТВО	96
22. ДА ЛИ ЈЕ ОВО КОНФЛИКТ?.....	100
23. НОВИНАРСКИ ТЕКСТОВИ ЗА КУЛТУРНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ.....	104
24. ALL READY AND PACKED.....	108

**ПРИМЕРИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА
У НАСТАВИ ЗА СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ 113**

1. „НЕ“ ДИСКРИМИНАЦИЈИ.....	114
2. ЕТНО ОРНАМЕНТИ.....	120
3. БОГАТСТВО РАЗЛИЧИТИХ КУЛТУРА	124
4. НОВИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН	128
5. УПОРЕЂЕЊЕ СТАРОГРАДЊИ У МАКЕДОНИЈИ.....	132
6. САПУН ЈУЧЕ И ДАНАС	136
7. ТРАДИЦИОНАЛНА НАСУПРОТ САВРЕМЕНА ПРОИЗВОДЊА КРЕМА	138
8. НАССАР И HALAL	142

УВОД

Практикум за интегрисање мултикултурног учења у предметима из редовне наставе у основном и у средњем образовању произашао је као резултат искустава Пројекта УСАИД-а за међуетничку интеграцију у образовању (ПМИО), који је имплементисан од стране Македонског центра за грађанско образовање (МЦГО), у сарадњи са Министарством за образовање и науку и кључне образовне институције: Бироа за развој образовања (БРО), Центра за стручно образовање и обуку (ЦСОО), Државног просветног инспектората (ДПИ) и Државног испитног центра (ДИЦ) у Републици Македонији.

Главни циљ ПМИО-а је да помогне основним и средњим школама да реализују активности, које код ученика развијају вредности за међуетничку интеграцију у образовању (МИО). То практично значи да ученици имају могућност да стекну компетенције које су им потребне за живот у мултиетничком друштву у духу међусобног разумевања, мира, поштовања других, приhvатања разлика и права једнакости за све.

Основа за припрему Практикума била су сагледавања спроведене *Анализе наставних програма из основног и гимназијског образовања и наставних програма за средње стручно образовање (Анализа)*. Анализа је била урађена од стране радне групе¹ састављене од саветника из БРО и ЦСОО, са подршком тима ПМИО-а. Анализом потврдила се заступљеност мултикултурних и мултиетничких елемената у циљевима наставних програма што даје могућности за интегрисање ових елемената у наставним садржајима у одређеним наставним предметима.

Као резултат сазнања из Анализе, радна група иницирала је израду практикума са практичним примерима активности за интегрисање мултикултурних садржаја у одређеним наставним предметима, што ће наставницима помоћи у достизању циљева за израду позитивних вредности и ставова за међуетничку интеграцију код ученика. Верујемо да млади људи имају огромни потенцијал да изграде овакве вредности и ставове и да допринесу унапређењу међуетничке интеграције и развоју нашег друштва. При том, наставници су они који могу најбоље усмерити њихову енергију и ентузијазам на позитиван начин за преузимање демократских акција за уношење промена у школском контексту и шире. Овај Практикум, исто тако, може се користити од стране професора из наставничких факултета у практичној настави са својим студентима, за њихову адекватну припрему за будућу реализацију активности за мултикултурно учење.

¹ Радна група је састављена од саветника из Бироа за развој образовања: Лилјана Самарциска, Ајше Ајрулаи и Жанета Чонтева; и саветници из Центра за стручно образовање и обуку: Ардијана Палоши и Лепа Трпчевска.

О ПРАКТИКУМУ

Практикум садржи примере активности за мултикултурно учење који се реализују са ученицима који уче на истом наставном језику у оквиру редовне наставе у основном и средњем образовању. Понуђени примери су интегрисани у одређеним предметима за одређене образовне периоде и су у оквиру постојећих циљева и садржаја из наставних програма, који се експлицитно или имплицитно односе на одређена подручја мултикултурног учења: **1)** мултикултурализам, **2)** човекова права, демократија, социјална правда и једнакост, **3)** стереотипи, предрасуде и дискриминација, **4)** решавање конфликта.

Примери активности које доприносе да ученици развију компетенције из мултикултурног учења односе се на следећа подручја и аспекте:

1. МУЛТИКУЛТУРАЛИЗАМ

- ▶ Упознавање са вредностима своје културе и особеностима других култура.
- ▶ Развијање позитивног културног идентитета.
- ▶ Препознавање сличности и разлика између људи из различитих култура.
- ▶ Развијање осећаја поштовања, емпатије, поверења и прихватање других култура.
- ▶ Развијање вештина за комуникацију и сарадњу.

2. ЧОВЕКОВА ПРАВА, ДЕМОКРАТИЈА, СОЦИЈАЛНА ПРАВДА И ЈЕДНАКОСТ

- ▶ Разумевање принципа човекових права.
- ▶ Примена концепта за човекова права у свакодневним ситуацијама.
- ▶ Суочавање са изазовима неправде и преузимање акција за социјалну правду.
- ▶ Покретање демократских акција и уношење промена у школском контексту и шире.

3. СТЕРЕОТИПИ, ПРЕДРАСУДЕ И ДИСКРИМИНАЦИЈА

- ▶ Препознавање и смањење стереотипа и предрасуда.
- ▶ Суочавање са изазовима дискриминације.

4. РЕШАВАЊЕ КОНФЛИКАТА

- ▶ Упознавање са факторима за стварање конфликта.
- ▶ Упознавање са принципима решавања проблема.
- ▶ Анализирање и решавање конфликтних ситуација.

Понуђени примери могу се директно преузети из Практикума и применити у настави, а исто тако могу подстаћи нове идеје за интегрисање мултикултурног учења у настави.

Активности су дизајниране тако што су ученици, преко примене интерактивних вежби, ангажовани у колаборативном и искуственом учењу, како би боље разумели аспекте мултикултурног учења и развили позитивне вредности и ставове за међуетничку интеграцију. Примери садрже примену следећих метода: дијалог, дискусије у малој и великој групи, истраживање, играње улога, демонстрације и симулације, анализа текстова, фотографије или ситуације.

Ученици, осим што уче за садржаје предметног подручја и о мултикултурализму и достижу наставне циљеве и циљеве за мултикултурно учење, са применом ових метода и искуственим учењем, продубљавају вештине за комуникацију и сарадњу, критичко мишљење и решавање проблема.

Примери у Практикуму су подељени у два дела и то, први део је намењен за основно образовање, а други део за средње образовање. Понуђени садржаји за неких од активности могу се модификовати и прилагодити за већу или мању одраслу групу ученика.

Надамо се да ће ови примери бити подстицај за нове идеје код наставника за интегрисање много више садржаја за мултикултурно учење у оквиру редовне наставе у основном и средњем образовању, а исто тако и код професора педагошких факултета у едукацији својих студената у току њиховог иницијалног образовања.

**ПРИМЕРИ ЗА
МУЛТИКУЛТУРНО
УЧЕЊЕ У
НАСТАВИ ЗА
ОСНОВНО
ОБРАЗОВАЊЕ**

„АЛО...АЛО“

Разред

ПРВИ

Предмет

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Тема из наставног програма

СЛУШАЊЕ И ПРИЧАЊЕ

Наставна јединица

ТЕЛЕФОНСКИ РАЗГОВОР

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ се уведе у културно и рационално коришћење телефона за разговор.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развија вештине за комуникацију и сарадњу са припадницима других етничких заједница;
- ▶ развија осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања других култура;
- ▶ развија свој лични идентитет и истражује о идентитету других.

РЕСУРСИ

- ▶ Телефонски апарат.
- ▶ Аудиоапарат (диктафон, мобилни телефон, таблет и сл.).

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Час почиње тако што наставник симулира звонење телефона и демонстрира позитиван пример телефонског разговора са саговорником.
2. Затим, наставник иницира разговор са ученицима за намену телефона и поставља питања, као на пример:
 - ▶ Да ли знате зашто служи телефонски апарат?
 - ▶ Да ли га користите у свакодневном животу како бисте разговарали са вашим родитељима и пријатељима?
 - ▶ Колико дуго разговарате телефоном?
 - ▶ Да ли вам се до сад телефоном јавио неко ко је говорио језик различит од оног којим ви причате? Уколико је одговор ДА, наставник пита ученике на којем су језику комуницирали.
 - ▶ Који језик користите када разговарате телефоном? Матерњи или неки други?

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Наставник објашњава ученицима да постоје одређена правила која воде ка културном и рационалном коришћењу телефона за разговор; при том користи свој позитиван пример са почетка часа.
2. Наставник подстиче ученике да самостално истакну своје примере исказаних реченица током коришћења телефона за разговор.
3. Ученици се деле у парове и један по један пар изводе телефонски разговор са поштовањем правила за разговор.
4. Даље, наставник упознаје ученике са поздравима и кратким изразима на другим језицима на којима се прича у нашем непосредном окружењу. (Пример: Добар дан, моје је име Орхан, волео бих да разговарам са Јованом; Mirëdita. Emri im është Orhan. Kisha dashur të bisedoj me Jovanin; İyi günler, benim adım Orhan, Yovan ile konuşmak isterdim.)
5. После претходне припреме, наставник помоћу аудиоапарата снима свој говор исказних порука на различитим језицима и овај материјал користи за рад са ученицима у групама.
6. Наставник дели ученике у три групе, са задатком да усвоје основну конверзацију телефоном на језицима који се користе у нашем окружењу.
7. Ученици, у оквиру групе, слушају претходно снимљене кратке исказане поруке које се користе током разговора телефоном на језику који је сличан ономе који говоре и свако дете у оквиру групе покушава да понови исказане фразе и реченице.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. За проверу достигнућа циљева, сви заједно слушају појединачне говорне исказане поруке и ученици треба да препознају језик на коме се прича.
2. Разговарају о личним искуствима повезаним са телефонским разговорима преко следећих питања:
 - ▶ Како сте се осећали док сте разговарали телефоном?
 - ▶ Које сте речи користили, а које сте речи научили, а односе се на културно и рационално коришћење телефона?
 - ▶ Које смо кратке изразе за разговор телефоном научили, а исти се користе на језику различитом од оног којим ми причамо?
 - ▶ Како кратки изрази на различитим језицима које смо научили могу да нам помогну у свакодневном животу?
 - ▶ Да ли се осећамо богатији када знамо да се обратимо на више језика?

АУТОРИ И ДЕЛА

Разред

ДРУГИ

Предмет

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Тема из наставног програма

ЛИТЕРАТУРА

Наставна јединица

ОБРАДА ТЕКСТА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ се оспособи да уочава и препознаје назив дела;
- ▶ разликује текст, илустрацију, ауторе;
- ▶ се оспособи да уочава догађаје (случајеве) и ликове.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна са делима писаца из других култура (посебно оних из непосредног окружења);
- ▶ се упозна и уведе у вредности других култура из нашег непосредног окружења;
- ▶ развије отворени приступ за упознавање особености култура из нашег непосредног окружења;
- ▶ развије осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања култура различитих од своје.

РЕСУРСИ

- ▶ Текст из збирке прича „Орхан“ од аутора Неџати Зекирија. Као алтернатива могу се користити и одломци из других дела Неџати Зекирије, као на пример: „Деца из наше улице“, „Деца из старе улице“, „Деца из нове улице“, „Ромео и Јулија из наше улице“.
- ▶ Радни лист.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње тако што наставник ученицима показује пример дечје књиге која садржи текст и илустрације.
2. Он чита ученицима име књиге и име аутора и поставља следећа питања:
 - ▶ Шта је то аутор и која је његова улога?
 - ▶ Шта значи илустрација књиге и чему служи?
 - ▶ Ко ради илустрацију књиге?
 - ▶ Која је ваша најомиљенија књига коју сте досад прочитали?
 - ▶ Да ли се сећате ко је аутор те књиге?
 - ▶ Које друге ауторе познајете?
 - ▶ За која сте њихова позната дела чули?
 - ▶ Да ли сте чули за неке ауторе који пишу на различитом језику од оног којим ви причате?
 - ▶ Да ли знате да се дела тих аутора преводе на друге језике?
3. Наставник најављује обраду текста из збирке прича „Орхан“ и поставља следећа питања:
 - ▶ Да ли сте чули за Неџати Зекирију, аутора збирке прича „Орхан“? (Уколико је одговор НЕ, у кратким цртама представља аутора и његова дела.)
 - ▶ Да ли имате пријатеља који прича другим језиком од вашег? Како се зове? (На табли записују се имена.)
 - ▶ Уколико немају таквог пријатеља, наставник поставља питање: „Да ли можете да се сетите неких других имена људи из непосредног окружења који су део других култура?“ (Имена се записују на табли.)

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Наставник чита текст из збирке прича „Орхан“ и подстиче их да пажљиво слушају како би се схватила целина текста.
2. Након читања, наставник поставља следећа питања:
 - ▶ Где се одвија главни догађај?
 - ▶ Какви су ваши утисци о Орхану као главном лику у причи?
 - ▶ Које су главне карактеристике Орхана?
 - ▶ Какви су ваши утисци за друге ликове?
 - ▶ На којим језицима причају ликови у причи?
 - ▶ Како се друже ликови у причи?
 - ▶ Да ли се дружите са децом која причају на другим језицима?
 - ▶ Који део приче вам се највише допао?
3. Наставник охрабрује ученике да илустрирају главни лик у тексту, Орхан, представљен преко једне сцене, ситуације или визуелизације лика...
4. На самом крају ученици излажу своје радове на одређеном месту у просторији.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

Час завршава разговором о следећим питањима:

- ▶ Шта смо радили данас?
- ▶ Како смо се осећали док смо читали текст?
- ▶ Који догађаји карактеришу главне ликове у тексту?
- ▶ Како смо се осећали док смо илустровали главног лика Орхана?
- ▶ Која смо имена, као представници других култура, чули у тексту?
- ▶ Можете ли ви да истакнете име пријатеља из ваше улице или непосредне околине, који припада другој култури?
- ▶ Можете ли да се сетите позитивног примера заједничког дружења са децом, по примеру дела аутора Неџати Зекирија?

СМЕРНИЦЕ ЗА ДОМАЋИ ЗАДАТАК

1. Ученици добијају домаћи задатак да буду у улози аутора и да осмисле нову причу о дружењу Орхана и његове дружине са децом из њихове махале која причају различитим језицима. Презентација домаћег задатка врши се на следећем часу.
2. За ту активност, ученицима се дели Радни лист и дају им се смернице за писање или цртање (може и комбинација текста и цртежа/илустрација), као што је дато у радном листу:
 - ▶ назив приче и главни ликови;
 - ▶ опис или илустрација места догађаја (почетак);
 - ▶ опис или илустрација замишљеног догађаја из њиховог дружења (главни део);
 - ▶ опис или илустрација завршеног дела догађаја.
(Може да им се да пример: прослава рођендана, ко слави рођендан, где се слави, какве игре играју и сл.)
3. На следећем часу ученици износе своје приче и презентују илустрације.

1. Будите у улози аутора и осмислите нову причу за дружење Орхана и његову дружину са децом из њихове махале који причају различитим језицима.
2. Пратите смернице за писање или цртање (може и комбинација текста и цртежа/илустрације):
 - ▶ назив приче и главни ликови;
 - ▶ опис или илустрација места догађаја (почетак приче);
 - ▶ опис или илустрација замишљеног догађаја из њихове дружине (главни део);
 - ▶ опис или илустрација завршног дела догађаја (завршни део).

НАЗИВ ПРИЧЕ

ГЛАВНИ ЛИКОВИ

ПОЧЕТАК ПРИЧЕ

ГЛАВНИ ДЕО

ЗАВРШНИ ДЕО

ЧЕСТИТКЕ ЗА МЕНЕ, ЗА ТЕБЕ, ЗА СВЕ НАС

Разред

ТРЕЋИ

Предмет

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Тема из наставног
програма

ИЗРАЖАВАЊЕ
И СТВАРАЊЕ

Наставна јединица

ПИСАЊЕ ЧЕСТИТКЕ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ научи да пише честитку;
- ▶ преписује правилно реченице и кратке текстове.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ користи изразе за честитање на језику различитог од оног којим говори и да их записује;
- ▶ развија свој лични идентитет и истражује о идентитету других;
- ▶ развија вештине за комуникацију и сарадњу са својим вршњацима из других етничких заједница.

РЕСУРСИ

- ▶ Материјали за израду честитки.
- ▶ Листа са изразима за честитање на више језика.
- ▶ Прилог 1 - Линкови до песама „Срећан рођендан“ на различитим језицима.
- ▶ Прилог 2 – Изрази за честитање рођендана на више језика.

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње тако што ученици слушају рођенданску песму, а наставник их подстиче на експресију са покретима према датој композицији.
2. Наставник подстиче ученике на позитивно расположење разговором:
 - ▶ Како прослављате своје рођендане?
 - ▶ Да ли добијате рођенданске честитке?
 - ▶ Какве вам поклоне најчешће дарују?
 - ▶ Са којим вербалним изразом вам честитају рођендан?
 - ▶ Које изразе знате и певате на другом језику којим се честита рођендан?
 - ▶ Да ли знате неку песму на другом језику из нашег окружења којом се честита рођендан?
 - ▶ Да ли желите да послушамо неку песму на другом језику из нашег окружења и да научимо како се честита рођендан на више језика?

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се дају смернице да ће у следећој активности слушати рођенданске песме на више језика и да ће израђивати честитке на којима ће записивати изразе за честитање рођендана на више језика.
2. Док се слуша музика са песама повезаним за прославу рођендана испеване на различитим језицима (види Прилог 1 – Линкови до песама за „Срећан рођендан“ на различитим језицима), ученици индивидуално, помоћу разноврсног материјала, израђују честитку у форми и величини по својој жељи.
3. У међувремену наставник на табли записује изразе за честитање рођендана на неколико језика различитих од језика којим причају ученици. (види Прилог 2 – Изрази честитања рођендана на више језика.)
4. Ученици се распоређују у четири групе са задатком да напишу израз за честитање рођендана на различитом језику у својој честици, при чему користе примере које наставник пише на табли:
 - ▶ **прва група** на албанском језику;
 - ▶ **друга група** на македонском језику;
 - ▶ **трећа група** на турском језику;
 - ▶ **четврта група** на српском језику.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Када групе заврше активност, по један ученик из групе презентује свој рад и усмено изговара израз честитања на адекватном језику; при том цели разред у једном гласу понавља израз.
2. Као завршну активност, наставник иницира разговор преко питања:
 - ▶ Шта смо радили данас?
 - ▶ Како смо се осећали док смо правили честитке и слушали рођенданске песме?
 - ▶ Које смо изразе научили, на којим смо језицима научили да честитамо?
 - ▶ Шта је слично, а шта различито при честитању рођендана пријатељу (сви прослављају рођендан, али честитају на различитом језику)?

Забелешка: Активност може да се организује за честитање других празника и прослава различитих култура.

МАКЕДОНСКИ језик

<https://www.youtube.com/watch?v=XxaR7YbpmPg>

ТУРСКИ језик

<https://www.youtube.com/watch?v=ITDNECBPMQc>

СРПСКИ језик

<https://www.youtube.com/watch?v=CfhdDq9zcUI>

АЛБАНСКИ језик

<http://youtu.be/-eciQfNwvB0>

МАКЕДОНСКИ језик

Среќен роденден и сè најдобро!
Најубави желби за твојот роденден!
Искрени честитки за среќен роденден!
Роденден е денот што го славиме заедно!
Среќен роденден ти посакува твоето другарче!

ТУРСКИ језик

Doğum günün kutlu ve her istediğin gerçek olsun!
Senin doğum gününde en güzel dileklerimi iletiyorum!
Doğum günün için en içten duygularım senin olsun!
Doğum günü birlikte kutladığımız gündür!
Senin arkadaşın senin doğum gününü kutluyor.

СРПСКИ језик

Среќан рођендан и све најбоље!
Најлепше жеље за твој рођендан!
Искрене честитке за среќан рођендан!
Рођендан је дан када прослављамо заједно!
Среќан рођендан ти жели твој пријатељ!

АЛБАНСКИ језик

Gëzuar ditëlindjen dhe gjithë të mirat!
Dëshirat më të mira për ditëlindjen tënde!
Urime të përzemërta dhe me fat ditëlindja!
Ditëlindja është dita të cilën bashkë e festojmë!
Ditëlindje të lumtur të dëshiron shoku yt!

РАЗНОЛИКОСТ НАШИХ НАРОДНИХ НОШЊИ

ИНТЕГРИСАНО ДНЕВНО ПЛАНИРАЊЕ

Разред	Предмет	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ТРЕЋИ	ДРУШТВО	МОЈ РОДНИ КРАЈ	МОЈ КРАЈ ИМА ПРОШЛОСТ И ТРАДИЦИЈУ
	МАТЕМАТИКА	ГЕОМЕТРИЈА	2Д-ФОРМЕ
	ЛИКОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНЕ КОМУНИКАЦИЈЕ	ЛИКОВНИ ЕЛЕМЕНТИ У ДИЗАЈНУ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

Друштво

- ▶ прошири знање о културним традицијама отаџбине;
- ▶ упозна традицију и културно наслеђе своје и других заједница у родном крају.

Математика

- ▶ препозна, опише и црта 2Д-форме, укључујући петоугаонике, Шестиугаонике, Осмиугаонике и полукругове.

Ликовно образовање

- ▶ процењује шта привлачи његову/њену пажњу ка неком предмету и зашто;
- ▶ користи ритам у дизајну.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ ојача отворени приступ према упознавању особености култура из непосредног окружења;
- ▶ развије осећај поштовања, емпатију, поверење и прихватање других култура;
- ▶ изгради вредности за међуетничку интегрисаност у мултикултурном друштву;
- ▶ развије вештине за комуникацију и сарадњу које су потребне за интеракцију са ученицима из других култура.

РЕСУРСИ

- ▶ Хамер.
- ▶ Фотографије (на пр. Прилог).
- ▶ Интернет-линкови: <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-MK.pdf> и <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-SHQ.pdf>
- ▶ „Чаробна торба“.
- ▶ 2Д-форме (петоугаоници, Шестиугаоници, Осмиугаоници и полукругови).
- ▶ Радни листови из публикације на интернет-линковима: <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-MK.pdf> и <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-SHQ.pdf>.
- ▶ Разбој (у изради наставника или исти да се набави након претходног договора са ученицима).
- ▶ Вуница.
- ▶ Вунене чарапе у светлој боји.
- ▶ Вунени материјал у различитим бојама.
- ▶ Маказе.
- ▶ Фломастери за вуну и текстил.

ОПИС АКТИВНОСТИ на наставном часу из Друштва

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње тако што ученици разгледају кутке који су креирани у њиховој учионици и разговарају о садржају и изгледу у односу на следећа питања:
 - ▶ Како је креирана наша учионица?
 - ▶ Да ли смо организовали кутке и где су они?
 - ▶ Шта представља етнолошки кутак?
 - ▶ Са каквим циљем креирамо овај кутак?
 - ▶ Који предмети треба да буду смештени у кутак?
 - ▶ Да ли можемо да обогатимо наш етнолошки кутак са елементима из народних ношњи које су део културе и традиције различитих етничких заједница које живе у нашој држави?

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Наставник најављује да је ради тог циља потребно да се ученици упознају различитим елементима ношњи етничких заједница из нашег непосредног окружења.
2. Ученици се деле у шест група. Свака група има задатак да истражи следеће елементе: кошуља, јелек, горник, скутник, чарапе, колан, обућа, накит, материјал, капу фес и боје које су карактеристичне и специфичне за народне ношње етничке заједнице. Чланови групе записују добијене податке на хамеру.
 - ▶ **Прва група** истражује српску народну ношњу.
 - ▶ **Друга група** истражује турску народну ношњу.
 - ▶ **Трећа група** истражује албанску народну ношњу.
 - ▶ **Четврта група** истражује македонску народну ношњу.
 - ▶ **Пета група** истражује ромску народну ношњу.
 - ▶ **Шеста група** истражује влашку народну ношњу.

ОПИС АКТИВНОСТИ на наставном часу из Друштва

За претраживање ових података, ученици могу користити стручну литературу, приручник, фотографије (види Прилог) или доступне интернет-линкове као на пример: <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-MK.pdf> и <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-SHQ.pdf>

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Један ученик из сваке групе презентује добијене податке.
2. Путем следећих питања, почиње дискусија:
 - ▶ Да ли постоје сличности и разлике у ношњама различитих етничких заједница и које су?
 - ▶ Када су се ове ношње носиле?
 - ▶ Шта су оне представљале?
 - ▶ Шта мислите, зашто су људи из различитих етничких заједница облачили ове ношње у прошлости?
 - ▶ Да ли се ове ношње носе и данас?
 - ▶ Какав значај имају ношње данас?
 - ▶ Да ли можемо да у нашем етнолошком кутку креирамо макар део ових ношњи?

ОПИС АКТИВНОСТИ на наставном часу из Математике

УВODНА АКТИВНОСТ

1. Након претходне припреме, наставник креира тзв. чаробну торбу у којој има 2Д-форме (петоугаонике, Шестиугаонике, Осмиугаонике и полукругове).
2. Сваки ученик има могућност, затворених очију, да извуче по једну 2Д-форму.
3. Када су сви ученици извукли своју 2Д-форму, крећу се кроз учионицу и траже парове са идентичном 2Д-формом и на тај начин формирају групу.
4. Свака група опредељује своју 2Д-форму и проналази своје место (обележано са адекватном 2Д-формом) у учионици и на тај начин формирају се четири групе.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Наставник најављује активност у којој ученици имају задатак да пронађу све 2Д-форме (петоугаонике, Шестиугаонике, Осмиугаонике и полукругове) које постоје на сваком елементу народних ношњи у конкретном радном материјалу.
2. При том имају задатак да опишу:
 - ▶ о каквом елементу из народне ношње причамо;
 - ▶ које су његове карактеристике;
 - ▶ којој етничкој заједници припада;
 - ▶ који се детаљ елемената ношње највише допао групи.

Наставник свакој групи даје једну копију радног материјала из адекватне стране из публикације, која се у електронској верзији налази на следећем линку: <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-MK.pdf> и <http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-SHQ.pdf>

- ▶ **Прва група** ради пример кошуље, јелека и скутника (види на страницама 30, 31 и 33).
- ▶ **Друга група** анализује примере горника, цревја-младеначких папуча и антерију (види на страницама 32, 38 и 9).

ОПИС АКТИВНОСТИ на наставном часу из Математике

- ▶ **Трећа група** анализује примере чарапа, чулки и тас (види на страницама 34, 14 и 19).
- ▶ **Четврта група** анализује примере колункчета и лахор – натпојасника, капу фес (види на страницама 38, 12 и 36).

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Један представник групе презентује добијене податке и прича колико видова и колики број 2Д-форми има у елементу из народних ношњи које они истражују.
2. Поред тога, наставник почиње разговор у вези са следећим питањима:
 - ▶ Да ли су 2Д-форме само геометријске фигуре које учимо у математици или су оне инспирација за некакав дизајн?
 - ▶ Колико њихова комбинаторика прави креацију?
 - ▶ Које су њихове карактеристике?
 - ▶ Којој етничкој заједници припадају?
 - ▶ Који се детаљ елемента ношње највише допао груп

ОПИС АКТИВНОСТИ на наставни час из Ликовног образовања

УВODНА АКТИВНОСТ

1. Ученици се подсећају на основне елементе и карактеристике народних ношњи етничких заједница из непосредног окружења.
2. Разговарају за видове геометријских 2Д-форми и њихово присуство код народних ношњи различитих етничких заједница.
3. Затим наставник најављује да ће покушати путем различитих техника и материјала да направи дизајн елемента из народне ношње.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици раде подељени у три групе са следећим задацима:
 - ▶ **Прва група** има задатак помоћу разбоја да истка примерак *скутине од вунице у боји по жељи ученика*.
 - ▶ **Друга група** има задатак да *вунене чарапе* у белој боји фломастерима обоји у народној шари применом 2Д-форми.
 - ▶ **Трећа група** има задатак да креира *антерију* на једноставној гињол-луци направљеној од вуненог материјала.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Свака група презентује своје радове.
2. Затим се радови излажу у етно кутку.
3. Разговарају са наставником о питањима повезаним са њиховим ручним радом, доживљајима и искуствима:
 - ▶ Колико смо били успешни у нашим радовима?
 - ▶ Да ли смо успели да обогатимо наш етно кутак новим радовима?
 - ▶ Које су користи од нашег ручног рада за разумевање ношњи и њихових елемената код различитих етничких заједница?
 - ▶ Да ли вам се допадају овакве активности у којима се подсећамо на традицију, учимо једни о другима и преко креирања интересантних радова, сазнајемо о прошлости и ношњама свих који живе у нашој отаџбини?

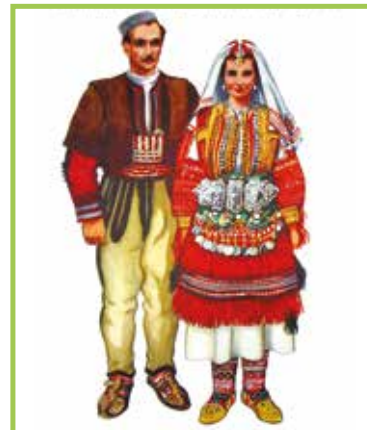
СРПСКА НАРОДНА НОШЊА

ТУРСКА НАРОДНА НОШЊА

АЛБАНСКА НАРОДНА НОШЊА

МАКЕДОНСКА НАРОДНА НОШЊА

РОМСКА НАРОДНА НОШЊА

ВЛАШКА НАРОДНА НОШЊА

БОШЊАЧКА НАРОДНА НОШЊА

„ЈА И МОЈ НОВИ ПРИЈАТЕЉ – МИ СМО СЛИЧНИ И РАЗЛИЧИТИ“

5

Разред

ЧЕТВРТИ

Предмет

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Тема из наставног програма

ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Наставна јединица

ПРЕПРИЧАВАЊЕ СА ДАТИМ ПОЧЕТКОМ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ развије писмено изражавање преписивањем по датом почетку;
- ▶ препричава преживели догађај.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ сагледа важност комуникације и дружења/сарадње са припадницима других етничких заједница;
- ▶ препознаје колико су слични или различни са својим вршњацима из других етничких заједница;
- ▶ развија свој лични идентитет и истражује о идентитету других.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни лист.

ВРЕМЕ

До два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње игром у којој се ученици групирају према одговори-ма који почињу са тврдњом „Желим да имам пријатеља који...”
2. Ученицима се читају тврдње и у зависности од одговора на сваку од понуђених тврдњи, они треба да стану на одређено место у учионици. Уколико је одговор НЕ, они стају на леву страну, а уколико је одговор ДА, они иду на десну страну. Уколико нису сигурни, они остају у среди-ни учионице.
3. Могу се користити неке од понуђених тврдњи, за које ученици треба да дају сагласност или не, као на пр.:
 - ▶ Желим да имам пријатеља који је старији од мене.
 - ▶ Желим да имам пријатеља који гледа (наставник исприча цртани филм који је популаран код деце).
 - ▶ Желим да имам пријатеља који се подсмехује другима.
 - ▶ Желим да имам пријатеља коме могу да верујем.
 - ▶ Желим да имам пријатеља из Македоније који говори различитим језиком од оног којим говорим ја.
4. Након сваког одговора, наставник подстиче дискусију, питајући уче-нике зашто су се тако определили.
5. О тврдњи да ли желе да имају пријатеља који говори различитим јези-ком од оног на коме они говоре, ученици се питају да ли имају таквог пријатеља и да ли би хтели да упознају новог пријатеља који говори различитим језиком од оног на којим они говоре.

Од ученика који имају пријатеља који говори различитим језиком од оног којим они говоре, тражи се да размене позитивно искуство из заједничког дружења и да опишу како су се упознали и да ли су још пријатељи. *(Уколико у току ове активности има ученика који ће разме-нити негативно искуство са пријатељем из друге етничке заједнице, наставник ће морати да умешно постави ово искуство у контексту мо-гућих позитивних решења и продужетак пријатељства.)*

Наставник охрабрује ученика да представи пријатеља и да га упозна са другим ученицима.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се најављује да ће писати састав са датим почетком на тему: „Ја и мој нови пријатељ – ми смо слични и различити”.
2. Затим наставник објашњава да сваки ученик треба да замисли да је био на једном путовању кроз Македонију и да је упознао и спријатељио се са његовим саучеником који говори различитим језиком од оног којим говори ученик.
3. Ученицима се даје уводни текст из Радног листа. Даље, дају им се пи-тања која су дата у Радном листу, која треба да послуже као смернице за писање текста. За сваку тачку, даје се објашњење о томе шта треба да се пише.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Одређују се парови и од њих се тражи да међусобно прочитају саставе и измене своја размишљања и осећаје док су писали састав.
2. Подстичу се ученици који желе да прочитају своје саставе испред целог разреда.
3. Наставник иницира разговор за рефлексiju активности путем питања, као на пример:
 - ▶ Како си се осећао док си писао састав са датим почетком?
 - ▶ Да ли си се суочио тешкоћом кад си писао о твом замишљеном путовању и новом пријатељу?
 - ▶ Које су сличности, а које су разлике између тебе и твог новог пријатеља?
 - ▶ Да ли познајеш речи из других језика који се говоре у Македонији и које су то речи?
 - ▶ Опиши како би желео да се одвија комуникација и дружење када би имао могућност да имаш пријатеља који говори различитим језиком од оног којим ти говориш?
 - ▶ Шта би хтео да научиш о играма и обичајима твојих вршњака који говоре различитим језиком од оног којим ти говориш?
4. Састави свих ученика излажу се на видљивом месту у учионици.

Наставник попуњава празна поља у почетку састава у зависности од језика на којем се одвија настава у разреду-замишљени пријатељ треба да говори језиком који је различит од језика на коме се одвија настава у разреду. Наставник има слободу да формира групе ученика у зависности од језика на коме говори замишљени пријатељ.

Мој нови пријатељ има 10 година, живи у и учи у основној школи
..... на језику. Он/она је ученик који много воли да
иде у школу, да се дружи са својим пријатељима из школе и да упознаје нове. Он/она живи у
кући, заједно са својом мамом, татом, баком, дедом и две сестре. Нови пријатељ има кућног
љубимца-пса Арона. Његове сестре и он/она често играју са Ароном у близини њихове куће.

Ученицима дају се следеће смернице које ће им помоћи у писању састава:

1. Напиши како се зове нови пријатељ.
2. Опиши како изгледа место и кућа у којој живи нови пријатељ.
3. Опиши како изгледа и како се понаша нови пријатељ у поређењу са тобом.
4. Опиши своје омиљене ствари (храна, пиће или неки хоби, као што су: музика, филм, игре, спорт или друго) и омиљене ствари новог пријатеља.
5. Опиши по чему сте слични, а по чему различити са новим пријатељем.
6. Опиши како сте се разумели и како сте комуницирали на различитим језицима са новим пријатељем.

ПОЗОРИШТЕ – УМЕТНОСТ НАШЕГ ЖИВЉЕЊА

Разред

ПЕТИ

Предмет

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Тема из наставног
програма

МЕДИЈУМСКА КУЛТУРА

Наставна јединица

ПОЗОРИШНА
ПРЕДСТАВА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна појмовима сценографије и костимографије у позоришној представи (да ли су адекватни са тематиком, дејством, ликовима и сл.);
- ▶ препознаје редослед догађаја у филму и позоришној представи.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна народним обичајима, традицијама и фолклора етничких заједница у нашем непосредном окружењу;
- ▶ се упозна вредностима своје културе и особеностима култура из нашег непосредног окружења;
- ▶ препознаје сличности и разлике између људи из различитих култура и на тај начин да уочи и смањи постојеће стереотипе и предрасуде у међусобним односима.

РЕСУРСИ

- ▶ Етно кутак.
- ▶ Пројектор.
- ▶ Платно за пројектовање.
- ▶ Филмска пројекција позоришне представе „Чорбаџи Теодос“.
- ▶ Радни листови 1, 2 и 3.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. На претходној припреми активности, наставник и ученици креирају етно кутак у којем има предмета из ромске и македонске традиције и културе.
2. Активност започиње тако што се разгледају предмети, одећа, фотографије, постери или други елементи у етно кутку, карактеристични за културу Рома и Македонаца.
3. Затим наставник пита ученике које од ових предмета имају у њиховим домовима или су их видели на неком другом месту и где.
4. Охрабрује ученике да опишу предмете које су непосредно видели и да дају своје мишљење којој култури припадају.
5. Са ученицима се разговара о редоследу догађаја у филму и позоришној представи.
6. Путем мноштво идеја, дефинишу се појмови сценографија и костимографија у позоришној представи.
7. Затим наставник најављује да велики број специфичности у народним обичајима, традицијама и фолклору етничких заједница, могу да се уоче и преко анализе костимографије и сценографије позоришне представе из примера „Чорбаци Теодоса“.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

Ученицима се приказује адекватна секвенца (по избору наставника) из филмске пројекције позоришне представе: „Чорбаци Теодос“ (види на следећем линку: <https://www.youtube.com/watch?v=YYdwS9wW3AA>)

Наставник усмерава пажњу ученика током пројекције позоришне представе према три аспекта:

- ▶ анализа сценографије и свих њених саставних елемената у кући из аспекта две заступљене културе у представи, ромска и македонска;
 - ▶ исто тако, анализује се и костимографија преко одеће из аспекта две заступљене културе у представи, ромска и македонска, са свим њеним допунским елементима;
 - ▶ обичаји, као део македонске и ромске културе, исто тако треба да буду предмет интереса и анализе од стране ученика.
1. Затим се ученици деле у три групе са задатком да на хамеру опишу најзаступљеније и најкарактеристичније елементе у односу на:
 - ▶ **прва група:** сценографију (види Радни лист 1);
 - ▶ **друга група:** костимографију (види Радни лист 2);
 - ▶ **трећа група:** обичаје (види Радни лист 3).
 2. Наставник води ученике према потенцирању напретка и толеранције у односима. Даје предлог да у трећој групи ученици узму у обзир временску дистанцу од једног века и да упореде развој и промену обичаја између ове етничке заједнице. Да дају своје мишљење да ли су они исти или има напретка у њиховим међусобним односима.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Одређује се по један презентер у свакој групи и затим они елаборишу своје пројектне активности испред целе групе и на тај начин групе међусобно размењују своја сагледавања и импресије.
2. Наставник иницира разговор за рефлексiju активности путем питања, као на пример:
 - ▶ Како сте доживели филмску пројекцију позоришне представе „Чорбаџи Теодос“?
 - ▶ Шта вам је оставило највећи утисак у односу на коститимографију, сценографију, обичаје и текст?
 - ▶ Где се најбоље увиђа разлика ових делова између обе културе?

РАДНИ ЛИСТ

ГРУПА 1 - Сценографија

1

1. Пројектну активност радите у склопу своје групе са задатком да на хамеру одредите, поређате и опишете најчешће и најкарактеристичније елементе у односу сценографије. Сценографија се дефинише као уметничка дисциплина за креирање амбијената намењених представама. Представља заједничку, усаглашену замисао режисера и визуелног уметника у вези са одређеној сценској представи или филма.
2. Анализујте сценографију и све њене саставне елементе карактеристичне за македонску и ромску културу из аспекта:
 - ▶ одеће;
 - ▶ просторног уређења;
 - ▶ етно елемената;
 - ▶ карактеристичне музике, звука;
 - ▶ извођења;
 - ▶ конструкције.

1. Пројектну активност радите у склопу своје групе са задатком да на хамеру одредите, поређате и опишете најчешће и најкарактеристичније елементе у односу на костимографију. Костимографија је дисциплина цртања и креирања костима за потребе филма, позоришне представе и друге сценске уметности.
2. Анализујте костимографију преко одеће карактеристичне за македонску и за ромску културу из аспекта:
 - ▶ стила облачења;
 - ▶ начина облачења;
 - ▶ специфичних културних елемената;
 - ▶ специфичних етничких елемената;
 - ▶ специфичности облачења за историјски и за социјални контекст.

1. Пројектну активност радите у склопу своје групе са задатком да на хамеру одредите, поређате и опишете најчешће и најкарактеристичније елементе у односу на обичаје. Обичај је настао као дуготрајно понављање у друштву и представља уобичајени начин понашања који је карактеристичан за припаднике једне етничке заједнице или културе. Његова снага и опстанак темеље се на традицији. Свака култура има свој систем обичаја.
2. Анализујте македонске и ромске обичаје, при том узмите у обзир временску дистанцу од једног века и упоредите развој и промене обичаја ових етничких заједница. Које је ваше мишљење, да ли су они исти или има напретка у њиховим међусобним односима? Анализу урадите у односу на:
 - ▶ културне навике;
 - ▶ моралне норме;
 - ▶ обичаје током венчања;
 - ▶ обичаје током крштења.

НАШИ ПРАЗНИЦИ

ИНТЕГРИРАНО ДНЕВНО ПЛАНИРАЊЕ

Разред	Предмет	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ПЕТИ	ДРУШТВО	НАША ОТАЏБИНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	НАША ОТАЏБИНА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
	МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	ВОКАЛНА, ИНСТРУМЕНТАЛНА И ВОКАЛНО- ИНСТРУМЕНТАЛНА МУЗИЧКА ДЕЛА СА ОСНОВНИМ ВИДОВИМА ДИНАМИКЕ И ПРОМЕНА ДИНАМИКЕ
	ЛИКОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНЕ КОМУНИКАЦИЈЕ	ЛИКОВНИ ЕЛЕМЕНТИ У ДИЗАЈНУ

НАСТАВНИ ЦЕЛИ

Ученик/ца да:

Друштво

- ▶ се упозна карактеристикама Републике Македоније као државе у односу на химну, заставу и државне празнике;
- ▶ упозна верске разлике становништва у Републици Македонији.

Музичко образовање

- ▶ развије способност за уочавање и именување основних видова динамике и постепених промена динамике у музичким делима.

Ликовно образовање

- ▶ уочи видове композиција;
- ▶ развије умешност за израду постера.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ ојача отворени приступ према упознавању особености култура из непосредног окружења;
- ▶ развија осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања других култура;
- ▶ гради вредности за међуетничку интегрисаност у мултикултурном друштву;
- ▶ развија вештине за комуникацију и сарадњу који су потребни за интеракцију са ученицима из других култура.

РЕСУРСИ

- ▶ Сlike државних и верских празника у Р Македонији.
- ▶ Календар празника у Р Македонији, са електронском верзијом на следећи линк: http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/Programa_nerabotni_2016.pdf.
- ▶ Химне Македоније, Албаније, Србије, Турске и Босне и Херцеговине (Прилог 1).
- ▶ Новине са мотивима прослава религијских празника.
- ▶ Флип-папир, Колаж, Маказе, Лепак, Хамер, Коверат x 4.

ОПИС АКТИВНОСТИ на наставном часу из Друштва

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученици се деле у четири групе и свакој од група наставник даје по један коверат са сликама које симболизују одређени државни или верски празник (слике: ускршњих јаја, новогодишње јелке, бајрамске баклаве, украшени град са заставама поводом 8. септембра, зелене гране за Ђурђевдан, дан прољећа итд.).
2. Ученицима се дају инструкције да разгледају слике, препознају и издвоје оне које се односе на празнике који су им познати (верске или државне).
3. Један члан сваке групе презентује по једну слику и при том даје објашњење на следећа питања:
 - ▶ Како се празник зове?
 - ▶ Када, у ком временском периоду се прославља?
 - ▶ Како и на који начин и са којим ознакама се празник прославља?

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици су подељени у две велике групе и раде на одређеним задацима за Календар празника у Р. Македонији, чију електронску верзију можете наћи на следећем линку:
http://www.mtsp.gov.mk/content/pdf/Programa_nerabotni_2016.pdf
 - ▶ **Прва група** има задатак из Календара празника у Р. Македонији да издвоји државне празнике које прослављају грађани РМ.
 - ▶ **Друга група** претражује и издваја верске и националне празнике свих етничких заједница које живе у РМ.
2. У оквиру те две групе, ученици раде у паровима и сумирају податке. По завршетку активности један представник из групе дели добијене информације са другом групом.
3. Добијене податке из обе групе наставник бележи на флип-папиру.

**ОПИС
АКТИВНОСТИ
на наставном
часу из Друштва**

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

Презентују се подаци из обе групе испред свих ученика и отвара се дискусија по следећим питањима:

- ▶ Колико нерадних дана имају сви грађани РМ у току ове године?
- ▶ Зашто прослављамо ове празнике?
- ▶ Да ли сте знали да прослављамо празнике и других етничких заједница?
- ▶ Шта смо ново научили данас?

**ОПИС
АКТИВНОСТИ
на наставном
часу из
Музичког
образовања**

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње са дискусијом о предзнању за темпо музике.
2. Затим, наставник даје кратке информације за појам динамика у музици, видове и постепене промене у динамици музичких дела.
3. У продужетку најављује се да ће се у следећем делу часа слушати химне и опредељиваће се темпо и динамика.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Наставник води разговор са ученицима преко следећих питања:
 - ▶ Да ли свака држава има своју химну? Да ли знате химну РМ?
 - ▶ На каквим се догађајима пева химна?
 - ▶ Шта се уобичајено опева у химни неке државе?
 - ▶ Зашто при емитовању химне неке државе сви стоје усправљено и понашају се са поштовањем?
 - ▶ Знате ли како звучи химна РМ?
 - ▶ Да ли сте чули химну неке друге државе?
2. Наставник саопштава ученицима да ће у даљем току часа слушати химне држава из непосредног окружења РМ. Објашњава им да ове државе нису случајно изабране, него да је при избору узет у обзир етнички састав становништва у Републици Македонији и повезаност неке од етничких заједница са неком од ових држава. Са тим потенцира се да осим припадности ка нашој заједничкој држави, етничке заједнице су повезане и са државама у којима живи већинско становништво са којим имају заједничко порекло.
3. Ученици слушају химне Македоније, Албаније, Србије, Турске и Босне и Херцеговине (види Прилог) и заједно са наставником покушавају да дефинишу разлике и сличности темпа и динамике ових химни. То раде тако што након сваке следеће химне записују у својим свескама и употребљују темпо и динамику са претходном химном.
4. Наставник има задатак да се свраћа и да их подсећа како не би ученици изгубили концентрацију на задњим изведбама химни.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Са свим ученицима започиње се дискусија следећим питањима:
 - ▶ Како су темпо и динамику имали дела која смо проследили?
 - ▶ Да ли сте приметили неку сличност?
 - ▶ Шта је карактеристично за све химне?
 - ▶ Како треба да се понашамо када слушамо химну наше или неке друге државе?

**ОПИС
АКТИВНОСТИ
на наставном
часу из
Ликовног
образовања**

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученици се подсећају на видове празника који се празнују у Р Македонији.
2. Затим, заједно са наставником именују религијске празнике, као што су Ускрс, Курбан бајрам, Ћурђевдан..
3. Наставник најављује да ће ученици у следећој активности израђивати мотиве са елементима прославе ових празника.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици раде у шест група, при чему свака група добије комплет материјала за израду (новине са мотивима прославе религијских празника, колаж, маказе, лепак, хамер).
2. Свака група треба да покаже своју креативност у заједничком раду, у којем имају задатак да на хамеру ураде композицију мотива са елементима прославе свих трију празника на једном месту, и то:
 - ▶ прва и друга група ће радити на тему хране;
 - ▶ трећа и четврта група ће радити на тему одеће;
 - ▶ пета и шеста група ће радити на теми обреда и ритуала.
3. За време рада у групама, у позадини слушају се химне Македоније, Албаније, Србије, Турске и Босне и Херцеговине.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Један представник из групе презентује заједнички рад и затим свих шест радова излажу на видљивом месту у холу школе.
2. По завршетку часова, ученици из овог разреда покушаће да презентују садржај својих радова и да их приближе својим саученицима из исте школе.

ПРИЛОГ

Линкови химни Македоније, Албаније, Србије, Турске и Босне и Херцеговине

Химна Р МАКЕДОНИЈЕ

https://en.wikipedia.org/wiki/Denes_nad_Makedonija

Химна АЛБАНИЈЕ

https://bs.wikipedia.org/wiki/Himni_i_Flamurit

Химна СРБИЈЕ

https://en.wikipedia.org/wiki/Bo%С5%ВЕе_pravde

Химна ТУРСКЕ

https://en.wikipedia.org/wiki/%С4%B0stikl%С3%A2l_Mar%С5%9F%С4%B1

Химна БОСНЕ и ХЕРЦЕГОВИНЕ

https://en.wikipedia.org/wiki/National_Anthem_of_Bosnia_and_Herzegovina

ЋИЛИМИ У НАРОДНОМ СТВАРАЛАШТВУ

Разред

ШЕСТИ

Предмет

ЛИКОВНО
ОБРАЗОВАЊЕТема из наставног
програма

СЛИКАЊЕ

Наставна јединица

ЛИКОВНИ ЕЛЕМЕНТИ,
СРЕДСТВА ЗА СЛИКАЊЕ
И ЊИХОВА УПОТРЕБА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна појмовима симетрије и асиметрије преко декоративних мотива на ћилимима;
- ▶ се оспособи за креативну реализацију симетрије и асиметрије применом тонског степеновања;
- ▶ реализује тонску скалу са хроматским и ахроматским бојама, адекватне бојама које се појављују на ћилимима израђеним од припадника заједница који живе у Р Македонији.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ ојача осећај вредности своје културе и развија позитиван културни идентитет;
- ▶ ојача осећај отворености за упознавање особености култура које се сусрећу на различним просторима и имају различите особености;
- ▶ развија осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања других култура које се не сусрећу у Р Македонији, потенцирајући користи од њих.

РЕСУРСИ

- ▶ Фотографије на којима су представљени ћилими (Прилог).
- ▶ Темперне боје.
- ▶ Водене боје.
- ▶ Оловка и папир за цртање.

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Час почиње дискусијом у односу на израду ручних уметничких радова који су у прошлости били део женских активности, преко следећих питања:
 - ▶ Да ли знате како су се ручни уметнички радови израђивали у прошлости?
 - ▶ Ко је био задужен за њихову израду у породици?
 - ▶ Можете ли да набројите неке од њих?
2. Уколико се ученици не сете ћилима, онда наставник истиче да су поред практичне функције ћилима, они израз уметничког духа жена које су их ткале. Оне су у њих уносиле адекватне декоративне елементе, чији су мотиви и боје дубоко повезани са начином живота заједнице којој су припадали. Преко овог објашњења наставник најављује активност која следи.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се презентују фотографије (види Прилог) на којима су представљени ћилими, традиционално израђени од представника албанске, влашке турске и македонске заједнице.
2. Током презентације, наставник поставља питања:
 - ▶ Који су доминантни мотиви на ћилимима?
 - ▶ Да ли су то природне форме, фигуре или су део имагинације аутора?
 - ▶ Који мотиви су карактеристични, тј. доминантнији за сваку појединачну заједницу?
3. Затим усмерава ученике да разгледају постављеност декоративних елемената у односу на то да ли су централно постављени, да ли доминира један елеменат и како су други постављени у односу на елеменат који доминира. Ученици треба да препознају осу симетрије или тачку која прави баланс у односу елемената.
4. Затим поставља следећа питања:
 - ▶ Које боје су коришћене у наведеним етничким заједницама?
 - ▶ Који су доминантни мотиви код ћилима у свакој од споменитих заједница?
 - ▶ Можемо ли да извршимо поређење које се боје понављају на ћилимима код сваке заједнице? Да ли је иста боја или су различите нијансе једне боје?
5. Ученици имају задатак индивидуално да ураде цртеж са својом креацијом ћилима, који ће бити комбинација доминантних мотива и боја од приказаних примера ћилима из свих заједница у Републици Македонији. Овај задатак има за циљ да ученици извуку заједничке карактеристике народног стваралаштва етничких заједница које живе у Р Македонији.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Када заврше са цртањем, део ученика, који се својевољно јаве, презентују своје цртеже и дају одговор на следећа питања:
 - ▶ Који елементи су одабрани за сам цртеж?
 - ▶ Које су доминантне боје на цртежу?
 - ▶ Код којих се заједница сусрећу елементи и боје?
 - ▶ Које су разлике у односу на различите етничке заједнице?
 - ▶ Да ли је ученик/ученица урадио нешто различитије (употребио другу нијансу, видно променио мотив)?
 - ▶ На који су начин постављени декоративни елементи – да ли има симетрије?
 - ▶ Којим ћилимима из етничких заједница су слични ћилими из вашег дома?

МАКЕДОНСКИ ЋИЛИМ

АЛБАНСКИ ЋИЛИМ

ТУРСКИ ЋИЛИМ

ВЛАШКИ ЋИЛИМ

СТАРОГРАДСКА АРХИТЕКТУРА

Разред

ШЕСТИ

Предмет

ЛИКОВНО
ОБРАЗОВАЊЕ

Тема из наставног
програма

СЛИКАЊЕ

Наставна јединица

ЛИКОВНИ ЕЛЕМЕНТИ,
СРЕДСТВА ЗА СЛИКАЊЕ
И ЊИХОВА УПОТРЕБА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ разуме и примењује карактеристике цртежа као скице и као самосталног ликовног израза;
- ▶ се упозна начином представљања илузије тродимензионалног простора, релативне величине објеката, ваздушне линије.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна елементима староградске македонске архитектуре, специфичне за градове: Велес, Тетово, Крушево, Охрид и Битољ, који одсликавају мултикултурализам, суживот и заједничку традицију у нашој држави;
- ▶ разликује елементе који су карактеристични за становање заједница које живе у Републици Македонији;
- ▶ развије отворени приступ за упознавање особености култура из непосредног окружења;
- ▶ гради вредности о међуетничкој интегрисаности у мултикултурном друштву.

РЕСУРСИ

- ▶ Фотографије на којима је приказана староградска архитектура (Прилог).
- ▶ Оловка.
- ▶ Папир за цртање.

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Наставник пита ученике које су њихове прве асоцијације када чују реч староградска архитектура.
2. Од добијених асоцијација закључује се да се овај појам повезује са посебном праксом грађења у 19-ом веку у Македонији.
3. У односу на видове градњи које су се јављале у том периоду, на часу, акценат се ставља на градбе за становање.
4. Дају се објашњења да свака градба у себи задржи индивидуални печат породице која живи, тј. станује, али у начину грађе, као и у распореду просторија, огледају се навике које је заједница којој породица припада унела у свој културни идентитет.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици раде у пет група.
2. Свака група добија адекватне материјале/фотографије (види Прилог) где је приказана староградска архитектура за градове: Велес, Тетово, Крушево, Охрид и Битољ.
3. Ученици у оквиру своје групе имају задатак да разгледају форму куће, основу, величину, изглед, боје, етно елементе и њихову постављеност у односу на друге објекте у улици.
4. Добијене информације из спроведене анализе ученици треба да искористе за следећи задатак.
5. У оквиру својих група, ученици треба да ураде серију цртежа (репродукцију), представљајући кућу као што је постављена у реалном простору.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Следи презентација цртежа по групама.
2. Ученици представљају цртеже, истичу информације које су преузели из материјала.
3. Затим упоређују цртеже из других група и дефинишу сличности које произилазе из заједничког живљења на истом простору.
4. Онда упоређују разлике које се јављају у изградњи станова код различитих етничких заједница које живе у Р Македонији.
5. При том, помоћу наставника добијају се информације да су архитектонска решења резултат социјалног положаја породица и градова, који су у прошлости имали додира са европским тенденцијама, које су се преносиле у Р Македонији.

СТАРОГРАДСКА АРХИТЕКТУРА У ВЕЛЕСУ

СТАРОГРАДСКА АРХИТЕКТУРА У ТЕТОВУ

СТАРОГРАДСКА АРХИТЕКТУРА У КРУШЕВУ

СТАРОГРАДСКА АРХИТЕКТУРА У ОХРИДУ

СТАРОГРАДСКА АРХИТЕКТУРА У БИТОЉУ

АРХИТЕКТОНСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ РЕЛИГИОЗНИХ ОБЈЕКТАТА

10

Разред

ШЕСТИ

Предмет

ТЕХНИЧКО
ОБРАЗОВАЊЕ

Тема из наставног
програма

РАД СА МАТЕРИЈАЛИМА И
КОНСТРУИСАЊЕ

Наставна јединица

АРХИТЕКТУРА
У РЕПУБЛИЦИ
МАКЕДОНИЈИ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ упозна македонску архитектуру, карактеристике, значење;
- ▶ препознаје различите изведбе објеката (религиозних) карактеристичне за заједнице које живе у Републици Македонији.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ ојача осећај отворености за упознавање особености религијских објеката представника различитих религија у непосредном окружењу;
- ▶ развије осећај поштовања и емпатије према религијским објектима који су одраз традиције која опстаје вековима на овим просторима;
- ▶ гради вредности за међуетничку интегрисаност у мултикултурном друштву, у коме је религија битан сегмент културе.

РЕСУРСИ

- ▶ Фотографије архитектуре верских објеката у Р Македонији (Прилог).
- ▶ Компјутери.
- ▶ Интернет.
- ▶ Стручна литература.

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

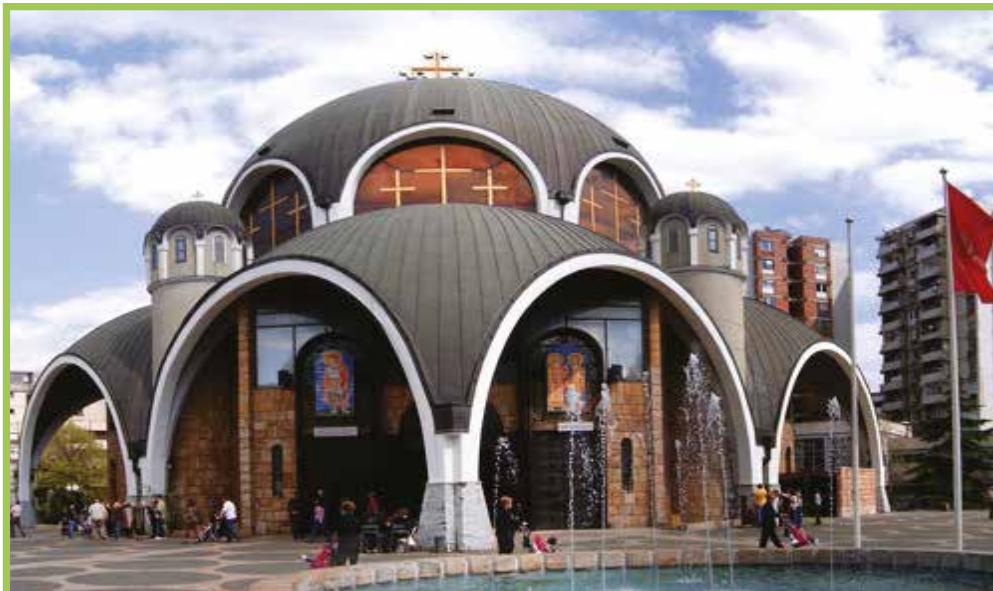
1. Користећи технику грожђа, наставник води дискусију у односу на оно што ученици подразумевају под појмом култура.
2. При том, наставник подстиче ученике да разгледају појам у најширем значењу – као начин живота. У том смеру, наставник објашњава да свака заједница креира свој начин живота са својим специфичним карактеристикама. Значајна карактеристика једне заједнице представља и начин на који се религија практикује.
3. Затим, наставник објашњава да се за реализацију специфичног начина живота, заједнице граде објекте који представљају културу и путем питања подстиче ученике да наведу различите културне заједнице у Републици Македонији и да их повежу са религијском припадношћу. Свака од дефинисаних религија повезује се са адекватним објектом преко фотографија (види прилог) познатих религијских објеката у Македонији.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици се деле у три групе, према религијама које су најзаступљеније у Републици Македонији и раде према следећим смерницама:
 - ▶ Прва група усмерава се према истраживању манастира и цркава у Македонији, при том се наглашава да мора да се уради периодизација изградње објеката (усмерава се ка истраживању црква које су ранохришћанске базилике, као и цркве које су изграђене у 20-ом и 21-ом веку) у поређењу са основним елементима, основа цркве, постављеност олтара, купола, фреске.
 - ▶ Друга група усмерава се ка поређењу католичке цркве у Скопљу са католичким црквама у свету, са акцентом постављеним на основи цркве, реализације тавана, постављености олтара, оргуља и витража.
 - ▶ Трећа група истражује за исламску религију и истражује џамије у Македонији. Ради периодизацију према времену изградње и уочава основне елементе, основу изградње, кибу, декорације и постављеност минарета. Исто тако, од ученика захтева се да уоче разлику између Шарене џамије и џамија које су изграђене у новијем времену.
2. Све групе помоћу интернет-претраживача траже податке о теми која је задата у оквиру групе.
3. Ученици раде у својим групама, истражују, чувају пронађене информације у засебном електронском фолдеру, анализују их, селекују потребне информације и припремају презентацију.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Ученици презентују и затим помоћу наставника разговарају за сличности и разлике у односу на архитектонске карактеристике објеката према следећим питањима:
 - ▶ Које су карактеристике сличне, а које различите код објеката које сте анализовали?
 - ▶ Да ли сте срели овакве објекте у вашем окружењу и да ли сте посетили неке од њих?
 - ▶ Како сте се осећали док сте вршили анализу фотографија?

САБОРНИ АРХИЕПИСКОПСКИ ХРАМ МАКЕДОНСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ
ЦРКВЕ "СВЕТИ КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ" - СКОПЈЕ

ШАРЕНА ЏАМИЈА (ПАШИНА ЏАМИЈА) - ТЕТОВО

КАТЕДРАЛНА ЦРКВА „ПРЕСВЕТО СРЦЕ ИСУСОВО“ - СКОПЈЕ

ОД ИДЕЈЕ ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Разред

ШЕСТИ

Предмет

ТЕХНИЧКО
ОБРАЗОВАЊЕ

Тема из наставног
програма

РАД СА МАТЕРИЈАЛИМА
И КОНСТРУИСАЊЕ

Наставна јединица

ОД ИДЕЈЕ ДО
РЕАЛИЗАЦИЈЕ (ДИЗАЈН
ПРОИЗВОДА НА КОМ
СТОЈИ МАКЕДОНСКИ ВЕЗ)

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ истражује савремена решења за дизајнирање путем компјутерских апликација;
- ▶ уме естетски да обликује и дизајнира;
- ▶ развија вештине за техничко стваралаштво.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ продубљује знања за обележја традиционалних везова (доминантни мотиви, шаре, боје) код различитих заједница које живе у Македонији;
- ▶ развија отворени приступ за упознавање историјских и културолошких специфика етничких заједница из свог окружења;
- ▶ ојача осећај вредности за своју културу и развија позитивне ставове за културни идентитет етничких заједница у Р Македонији.

РЕСУРСИ

- ▶ Компјутери и адекватна компјутерска апликација.
- ▶ Фотографије традиционалних везова (Прилог).

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Час почиње најављивањем теме – поступак везења као начин креирања уметничких креација. Затим наставник пита ученике да ли су пробали да некад ураде вез или да ли су видели неког ко везе.
2. Кроз разговор наставник подстиче ученике да дефинишу традиционални вез своје етничке заједнице и његове доминантне боје.
3. Затим, наставник објашњава да је вез са доминантним мотивима, шарама и бојама дубоко повезан са идентитетом заједница и са декоративном функцијом. Наиме, кад се он аплицира на материјале, он увећава вредност производа, тј. прави га оригиналним и аутентичним.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици раде у паровима.
2. Сваки пар користи материјале са фотографија у боји (види Прилог) на којима су појединачно представљени традиционални везови заједница у Македонији.
3. Од ученика се тражи да проуче доминантне карактеристичне мотиве, шаре и боје за сваку заједницу.
4. Сваки пар помоћу компјутерских алатки ради свој дизајн веза, који ће садржавати елементе сваког појединачног традиционалног веза.
5. Парови добијају задатак да дизајнирају вез електронски аплицирају на неком производу (по свом избору, то може да буде ташна, кошуља, мараме, накит..) који ће се брендирати као македонски производ.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Парови презентују свој производ, акцентујући материјале од којих је исти урађен и објашњавајући елементе који су инкорпорисани у дизајн веза.
2. Затим наставник води дискусију у односу на питања:
 - ▶ Шта сте научили о карактеристикама традиционалних везова заједница у Македонији?
 - ▶ Који су карактеристични елементи сваког од њих?
 - ▶ Како сте доживели осмишљавање производа?
 - ▶ Која вам је фаза била најинтересантнија?
 - ▶ Који су били проблеми са којима сте се суочили?
3. Сви заједно извлаче закључак из дискусије да сличности које се сусрећу у везовима дефинишу повезаност заједница које живе у Републици Македонији. Зато свака комбинација специфичних елемената у једном интегрисаном дизајну развија се у специфични производ, који се увек може означити као прави македонски производ.

МАКЕДОНСКИ
ВЕЗ

АЛБАНСКИ
ВЕЗ

ТУРСКИ
ВЕЗ

СРПСКИ
ВЕЗ

КАКО ДА БОЉЕ КОМУНИЦИРАМО?

Разред

ШЕСТИ

Предмет

МАТЕРЊИ
ЈЕЗИК

Тема из наставног
програма

ЛИТЕРАТУРА И
ЛЕКТИРА – ПРОЗА
ИЗРАЖАВАЊЕ И
СТВАРАЊЕ – УСМЕНО
ИЗРАЖАВАЊЕ

Наставна јединица

РАЗГОВОР
КАО ВИД
КОМУНИКАЦИЈЕ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ учествује у дискусије као што је комуникацијски дијалог;
- ▶ употребљава адекватне речи за културну комуникацију.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развије вештине за комуникацију и сарадњу које су потребне за интеракцију са ученицима из других култура;
- ▶ изгради вредности за међуетничку интеграцију у мултикултурном друштву.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни листови.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Наставник подстиче ученике да размисле и поделе своје искуство за време борбе за своје мишљење, за несугласицу или неприхватање идеја на одређену тему (пр. где ићи на екскурзију, избор теме за нови пројекат и сл.). Пита их како су се осећали у таквој ситуацији.
2. Од ученика се тражи да дају идеје за правила која доприносе за узајамно поштовање за време дијалога, када свако може да исказе своје мишљење, при том избећи увреде, исмевање и критику (на пример, називање погрдним именима, приписивање негативних особина и сл.).
3. Предлог-идеје ученика записују се на табли.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се даје Радни лист 1 у коме су дата основна правила дијалога. Наставник чита основна правила гласно. Од ученика се тражи да упореде правила са идејама које су они предложили и, уколико има потребе, могу додати нове или променити постојеће.
2. Ученици се деле у мале групе и даје им се Радни лист 2. Ученицима се презентује радни лист у коме су дате смернице како радити по сценарију са дијалогом у којем су ситуације са несаглашавањем са идејама од стране других, увреде или омаловажавања што би допринело да се појаве непријатни осећаји код другог. Ученицима се дају смернице да треба да користе правила дијалога, која су била заједнички усаглашена у уводној активности.
3. Од ученика из сваке групе тражи се да прочитају свој сценариј, да одговоре на питања из радног листа, и то, Први да идентификују проблем, а онда да запишу основно правило које ће превенирати проблем у понашању. Ученици имају 10 минута за рад.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Након завршетка задатка, свака група гласно чита сценариј, одговоре на питања и основно правило које су записали.
2. Након читања сценарија из свих група, наставник ће повести дискусију о употреби и користи од правила за продужетак дијалога, када се говори о критичној теми.

Ученицима постављају се следећа питања за рефлексију:

1. Да ли рачунате да можете да примењујете ова основна правила у свакодневној комуникацији? Зашто да или зашто не?
2. Да ли ова основна правила могу да вам помогну да успешно водите вербалну дискусију у разреду и у комуникацији са другима? Зашто да или зашто не?
3. Које су користи за цели разред од коришћења основних правила у свакодневној комуникацији са својим саученицима?
4. Да ли треба да имате добру комуникацију и понашање са свима, чак и када вам нека личност није нарочито омиљена?

**ОПИС
АКТИВНОСТИ**

5. Какву комуникацију треба да имате са припадницима других етничких заједница и култура различитих од ваше (пример у ситуацији 5)?
6. Да ли сте били у ситуацији да имате различито мишљење од својих вршњака у вези са поштовањем и прихватањем других, без разлике на њихову културу или етничку припадност?
7. Како бисте се обрачунали са ситуацијом када би вас ваш најбољи пријатељ напао/осудио зато што се дружите са саучеником из друге културе или етничке припадности?

1. Поштуј право других да имају своје мишљење и ставове различитих од твојих!
2. Критикуј идеје, не људе!
3. Пажљиво слушај оно што други говоре, чак и онда када се слажеш са тим! Коментаре које дајеш (постављање питања за појашњавање, критички осврт на ствари, проширење теме и сл.) треба да буду одраз тога да си пажљиво пратио коментаре других.
4. Буди учтив – не упадај у реч и избегавај било какве разговоре док други причају!
5. Поштуј мишљења других људи (уместо да судиш), онда када су они различити од твојих!

ГРУПА 1

Прочитајте сценарио са проблемском ситуацијом и питања на која треба да дате одговор. При том треба да имате у виду правила за дијалог / вербалну дискусију дата у Радном листу 1. Имате 10 минута за рад, а затим ће свака група прочитати свој сценарио и презентоваће свој рад.

Сценарио – На разредном часу ученици предлажу теме за нови пројекат. На предлог Саре тема да буде „Поштовање других и недискриминација“, као резултат учесталих примера неједнаког третмана и нефер понашања између ученика у школи, Марија јој се обраћа: „Како можеш предложити такву идеју, то је само губљење времена. То је комплексна тема о којој ми ученици не бисмо могли ништа да променимо.“ Сара се не осећа лепо и повлачи се од идеје.

Проблем – Да ли је обраћање Марије адекватно? Зашто да или зашто не? Да ли сматрате да је она схватила да је повредила Сарине осећаје?

На који је начин Марија могла да искаже своје мишљење о Сарином предлогу, без омаловажавања и одбацивања њеног предлога? Напишите шта би она могла да каже...

Правило – Објасните правило о **поштовању мишљења других...**

ПИТАЊА ЗА ДИСКУСИЈУ У МАЛИМ ГРУПАМА

1. Да ли сматрате да бисте могли да се придржавате ових основних правила? Зашто да или зашто не?
2. Шта треба да урадимо, уколико неко прекрши основна правила?
3. Да ли ова основна правила могу да вам помогну слободније да се изражавате са вашим вршњацима? Зашто да или зашто не?

ГРУПА 2

Прочитајте сценарио са проблемском ситуацијом и питања на која треба да дате одговор. При том треба да имате у виду правила за дијалог / вербалну дискусију дата у Радном листу 1. Имате 10 минута за рад, а затим ће свака група прочитати свој сценарио и презентоваће свој рад.

Сценарио – Док група ради на мноштву идеја у вези са акцијом за уређивање дворишта у школи, која се изводи заједно са локалном заједницом, Бојан предлаже: „Можемо да урадимо фонтану.“ Терези се не допада идеја и она са подсмехом одговара: „Толико си глуп Бојане, како не видиш да не можемо да набавимо алат за рад и да обезбедимо саднице, а ти предлажеш фонтану.“

Проблем – Зашто Тереза исмева Бојана? Да ли сматрате да је она схватила да је повредила његове осећаје? Како је Тереза могла дати критички коментар на предлог-идеју Бојана без да га лично увреди? Напишите шта је она могла да каже...

Правило – Објасните правило о **критици идеја**, а не људи...

ПИТАЊА ЗА ДИСКУСИЈУ У МАЛИМ ГРУПАМА

1. Да ли сматрате да се можете придржавати ових основних правила? Зашто да или зашто не?
2. Шта треба да урадимо, уколико неко прекрши основна правила?
3. Да ли ова основна правила могу да вам помогну слободније да се изражавате са својим вршњацима? Зашто да или зашто не?

ГРУПА 3

Прочитајте сценарио са проблемском ситуацијом и питања на која треба да дате одговор. При том треба да имате у виду правила за дијалог / вербалну дискусију дата у Радном листу 1. Имате 10 минута за рад, а затим ће свака група прочитати свој сценарио и презентоваће свој рад.

Сценарио – Ашела објашњава да њена породица најбоље учи македонски језик гледањем телевизије и дружењем са суседима. Она објашњава да се они редовно скупљају са неколико других породица Бошњака и онда причају на свом језику. Стефан је прекине и каже: „Нећете никад научити македонски уколико кући причате само бошњачки.“

Проблем – Који је део Ашелине приче Стефан игнорисао или га није разумео? Зашто је он претпоставио да њена породица не прича македонски кући?

Којим питањем је Стефан могао да се обрати Ашели, како би му ситуација у њеној породици била јаснија, него само што је претпоставио да они кући не говоре македонски? Напиши шта је он могао да каже...

Правило – Објасните правило за **пажљиво слушање саговорника и постављање питања**, уколико нечија прича ти није јасна...

ПИТАЊА ЗА ДИСКУСИЈУ У МАЛИМ ГРУПАМА

1. Да ли сматрате да се можете придржавати ових основних правила? Зашто да или зашто не?
2. Шта треба да урадимо, уколико неко прекрши основна правила?
3. Да ли ова основна правила могу да вам помогну слободније да се изражавате са својим вршњацима? Зашто да или зашто не?

ГРУПА 4

Прочитајте сценарио са проблемском ситуацијом и питања на која треба да дате одговор. При том треба да имате у виду правила за дијалог / вербалну дискусију дата у Радном листу 1. Имате 10 минута за рад, а затим ће свака група прочитати свој сценарио и презентоваће свој рад.

Сценарио – Док нови ученик објашњава начин којим је путем дошао до решења проблемског задатка из математике који је научио у претходној школи, Петар и Иван тихо шапућу о фудбалском такмичењу. Када ученик излази испред табле да реши задатак, Петар узвикује: „То није начин на који се задатак решава, у какву си школу ишао?“, а Иван се смеје.

Проблем – Да ли мислиш да је нови ученик приметио да су његови саученици шапутали док је он причао? Да ли ће после овог догађаја нови ученик желети да се дружи са Петром и Иваном? Како ћете описати понашање Петара и Ивана?

Која основна правила Петар и Иван не поштују?.....

Правило – Објасните правило за неупадање у реч и избегавање било каквих разговора док други причају...

ПИТАЊА ЗА ДИСКУСИЈУ У МАЛИМ ГРУПАМА

1. Да ли сматрате да се можете придржавати ових основних правила? Зашто да или зашто не?
2. Шта треба да урадимо, уколико неко прекрши основна правила?
3. Да ли ова основна правила могу да вам помогну слободније да се изражавате са својим вршњацима? Зашто да или зашто не?

ГРУПА 5

Прочитајте сценарио са проблемском ситуацијом и питања на која треба да дате одговор. При том треба да имате у виду правила за дијалог / вербалну дискусију дата у Радном листу 1. Имате 10 минута за рад, а затим ће свака група прочитати свој сценарио и презентоваће свој рад.

Сценарио – Влатко и Едис припремају се за промовисање видеофилма за Стару Чаршију које ће се одржати у турском позоришту. Тема је оживљавање Старе Чаршије и повећање броја посетиоца. Влатковим пријатељима не допада се тема, зато што се односи на Стару Чаршију, а Филип коментарише Влатку испред свих: „Нико из друштва неће доћи на промоцију зато што је тема за Стару Чаршију, а и Едисови пријатељи мисле да Македонац не може доловити живот занатлија и трговаца, који су већином Турци и Албанци.“

Проблем – Зашто Филип омаловажава идеју о видеофилму? Које претпоставке прави Филип? Да ли су те претпоставке тачне?

Како је Филип могао да реагује без да омаловажава идеју о видеофилму? Напиши шта је он могао да каже...

Правило – Објасните правило неосуђивања идеја других људи које су различите од твојих...

ПИТАЊА ЗА ДИСКУСИЈУ У МАЛИМ ГРУПАМА

1. Да ли сматрате да се можете придржавати ових основних правила? Зашто да или зашто не?
2. Шта треба да урадимо, уколико неко прекрши основна правила?
3. Да ли ова основна правила могу да вам помогну слободније да се изражавате са својим вршњацима? Зашто да или зашто не?

КОЈИ СМО МИ У МАКЕДОНИЈИ?

Разред

СЕДМИ

Предмет

ГЕОГРАФИЈА

Тема из наставног
програма

СОЦИО-ГЕОГРАФСKE
КАРАКТЕРИСТИКЕ
РЕПУБЛИКЕ
МАКЕДОНИЈЕ

Наставна јединица

ДЕМОГРАФСKE
КАРАКТЕРИСТИКЕ
СТАНОВНИШТВА
У Р МАКЕДОНИЈИ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ упозна динамику повећања становништва у Р Македонији кроз пописе;
- ▶ разликује реоне са већом и мањом густоћом становништва, као и природни прираштај и разлоге;
- ▶ Разредификује становништво путем рода, старости, образовања, економске, етничке и др. структуре.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна бројем и видом и да уочава демографске карактеристике етничких заједница у Р Македонији;
- ▶ се упозна и да гради вредности за међуетничку интегрисаност у мултикултурном друштву.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни листови.
- ▶ Компјутерска технологија.
- ▶ Интернет-мрежа.
- ▶ ЛЦД-пројектор.
- ▶ Дигитални садржај.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Наставник почиње дискусију следећим питањима:
 - ▶ Које етничке заједнице живе у Македонији?
 - ▶ Који се језици говоре у Р Македонији?
 - ▶ Каква је наша држава, да ли је монокултурна или мултикултурна?
2. Путем презентације кратког дигиталног садржаја припремљеног од наставника, ученици се упознавају динамиком повећања становништва у Републици Македонији кроз пописе, при том Разредификују становништво путем рода, старости, образовања, економске, етничке и др. структуре. Приказују се реони са већом и мањом густоћом становништва, као и природни прираштај и разлози, а истовремено представљају се реони са израженом хомогеношћу становништва из једне етничке заједнице и реони са мултиетничким становништвом.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици се деле у седам малих група.
2. Свака група добије по један примерак Радног листа на којем има табела са три колоне: Знај, Желим да знај и Учим (ЗЖУ) и седам редова у којима су записани најзаступљеније етничке заједнице у Републици Македонији.
3. У овом делу часа групе попуњавају прве две колоне и све редове. истовремено наставник црта исту такву табелу на табли како би могао да сумира и евидентира сазнања и потребе ученика за знање у вези са етничким заједницама у Републици Македонији.
4. У даљем току активности, групе добијају задатак да истражују конкретну етничку заједницу и при том да се руководе подацима група из друге колоне и конкретне смернице дате од стране наставника, а одnose се на следећа питања:
 - ▶ Какве су демографске карактеристике према: броју, месту живљења, старосној структури, роду, образовању и економској моћи у етничкој заједници коју ваша група истражује?
 - ▶ Да ли има динамике повећања становништва у етничкој заједници о којој ваша група истражује?
 - ▶ Каква је густоћа становништва у етничкој заједници о којој ваша група истражује?
 - » **Прва група** истражује о Албанцима.
 - » **Друга група** истражује о Турцима.
 - » **Трећа група** истражује о Ромима.
 - » **Четврта група** истражује о Македонцима.
 - » **Пета група** истражује о Власима.
 - » **Шеста група** истражује о Србима.
 - » **Седма група** истражује о Бошњацима.
5. Наставник упућује на веб-локације или адекватну стручну литературу где ученици могу да нађу податке:
 - ▶ www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/strategija_demografska.doc
 - ▶ www.igeografija.mk/Portal/?p=3093
 - ▶ www.stat.gov.mk
 - ▶ https://mk.wikipedia.org/wiki/Географија_на_Македонија
6. Уколико нема времена за истраживање на Првим часу, наставник даје истраживање као домаћи задатак, а на следећем часу ученици га презентују.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Групе попуњавају задњу колону из своје табеле.
2. Презентују сазнања до којих су дошли у току истраживања о конкретној етничкој заједници и поделе изазове са којима су се суочили у току истраживања.
3. Дискутују око следећих питања:
 - ▶ Које етничке заједнице чине македонско мултикултурно друштво?
 - ▶ Какве су њихове демографске карактеристике?
 - ▶ Према добијеним подацима, можемо ли да добијемо информације за интеракцију у одређеним демографским реонима?
 - ▶ Шта смо научили о мултикултурном друштву?
 - ▶ Која етничка заједница има највећу, а која најмању густоћу становништва и од чега зависи тај процес?
 - ▶ Какви су ваши утисци из истраживања? Да ли сте сада отворенији за боље упознавање етничких заједница које живе у нашој земљи?

<u>Табела</u> <u>ЗЖУ</u>	<u>ЗНАМ</u> <u>Шта мислимо</u> <u>да знамо?</u>	<u>ЖЕЛИМ ДА ЗНАМ</u> <u>Шта желимо</u> <u>да научимо?</u>	<u>УЧИМ</u> <u>Шта смо научили?</u>
-----------------------------	---	---	--

- Током попуњавања табеле водите се према наведеним питањима:
 - ▶ Какве су демографске карактеристике према: броју, месту живљења, старосној структури, роду, образовању и економској моћи у етничкој заједници о којој ваша група истражује?
 - ▶ Да ли има динамике у повећању становништва у етничкој заједници о којој ваша група истражује?
 - ▶ Каква густоћа становништва има етничка заједница о којој ваша група истражује?
- Како бисте попунили трећу колону, користите следеће веб-локације:
 - ▶ www.mtsp.gov.mk/WBStorage/Files/strategija_demografaska.doc
 - ▶ www.igeografija.mk/Portal/?p=3093
 - ▶ www.stat.gov.mk
 - ▶ https://mk.wikipedia.org/wiki/Географија_на_Македонија

<u>Албанци</u>			
<u>Турци</u>			
<u>Роми</u>			
<u>Македонци</u>			
<u>Власи</u>			
<u>Срби</u>			
<u>Бошњаци</u>			

ИСЛАМ И ХРИШЋАНСТВО

Разред

СЕДМИ

Предмет

ИСТОРИЈА

Тема из наставног програма

СВЕТ И ЕВРОПА У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Наставна јединица

ПОЈАВА ИСЛАМА – ЧАС ЗА ПОНАВЉАЊЕ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ примени претходно стечена знања о хришћанству и исламу како би упоредио/ла две највеће светске религије;
- ▶ уме да прикаже основу доминантних религија у нашој држави;
- ▶ побољша комуникацију у групи и конструктивно се понаша према другачијим од себе;
- ▶ прихвати разлике и практикује понашање без предрасуда.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развије отворени приступ за упознавање са особеностима култура из нашег непосредног окружења према регигијској припадности;
- ▶ развије осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања других култура, истичући заједничке карактеристике које позитивно утичу на њихове моралне вредности;
- ▶ гради вредности за међуетничку интегрисаност у мултикултурном друштву у којем је различитост вредност, а не хендикеп у суживоту.

РЕСУРСИ

- ▶ Прилози 1 и 2 са садржајем за ислам и хришћанство из уџбеника „Етика религија” од м-р Петка Златевског. http://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Etika_vo_religiite_5_mak.pdf

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Путем кратких питања, наставник подстиче дискусију за две најдоминантније религије у Р Македонији следећим питањима:
 - ▶ Шта знамо о муслиманима, а шта о хришћанима?
 - ▶ Шта пропагира ислам, а шта хришћанство?
 - ▶ Шта мислите, колико су хришћанство и ислам слични/различити?

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици се деле у више – неколико малих група. Свака група добија два текста (види Прилог 1 и 2) о хришћанству и исламу. Њихов задатак је да извуку главне карактеристике из обе религије и да их представе у Веновом дијаграму где ће упоредити њихове сличности и разлике.
2. Један представник из групе презентује добијене податке. Уколико у групама постоји разлика у третману сличности и разлика основних карактеристика религија, наставник интервенише аргументима и примерима у смеру разјашњавања и истицања сличности и разлика.
3. На табли се црта Венов дијаграм у коме се сумирају и презентују подаци рада по групама.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Наставник иницира дискусију преко следећих питања:
 - ▶ Шта сте ново о религијама научили данас?
 - ▶ Колико сте сличности и колико разлика открили између религија? Да ли сте очекивали оволико велику сличност између две религије?
 - ▶ За које се етичке и моралне вредности залажу ове две религије?
 - ▶ Зашто је религија толико битна за живот човека?
 - ▶ Шта је то што би омогућило да религије опстоје толико дуго кроз векове?
 - ▶ Да ли упознавање религија подстиче веће поштовање према свим религијама и њиховим верницима?

Ислам је заснован на **шест важних принципа веровања**: Веровање у Алаха, у Његове мелеке (анђели), у Његове књиге, у Његове посланике, у Судњи дан и веровање да је живот после смрти истина. Муслимани верују у једног Бога, кога називају Алах, који је Стваралац свега-природе и свега онога што се види и не види. Он је један. Нема родитеље, жену, ни децу. Он је без почетка и краја. Зна све, види све и свемоћан је. Алах је описан са свим позитивним карактеристикама. Муслимани сматрају Исуса Христа за Божјег посланика.

Ислам учи да је Алах спустио неколико књига посланицима на Земљи, и то: 1.Теврат (Тора), објављен на Муси (Мојсије); 2. Зебур (Псалме), објављен на Давуду (Давид); 3. Инцил (Јеванђеље), објављен на Исусу (Исус) и 4. Куран, објављен на Мухамеду. Према исламу, Алах је слао много посланика на земљу, између којих, 25 су споменути у Курану. Најпознатији су: Адем (Адам), Нух (Ное), Ибрахим (Аврам), Муса (Мојсеј), Иса (Исус) и Мухамед.

Ислам садржи правила која верници треба да примењују, а примена тих правила је пресликана у **пет стубова ислама**: **1. Сведочење (шехадет); 2. Молитва (намаз); 3. Давање милостиње (зекат); 4. Пост у месецу Рамазана и 5. Хаџилак (Хаџ)**. У исламу, сваки муслиман је обавезан пет пута у току дана и ноћи да се моли Алаху. Једном недељно, у петак, на обавезну молитву (намаз), заједнички треба да се клања у **џамији (свети храм)**. Богати верници су дужни у току године да издвоје део свог богатства (2,5%) за оне који су сиромашни и којим је потребна помоћ (зекат). Муслимани су дужни у току године да посте у месецу Рамазан. Пост почиње од зоре и траје све до заласка сунца, када муслимани не једу и не пију ништа. По завршетку месеца Рамазан, слави се **празник Рамазан бајрам**. Богати и здрави муслимани су обавезни да једном у своме животу иду на хаџ (хаџилак). Хаџилак се извршава са посетом Божје куће Ћаба. После аџилака слави се **празник Курбан бајрам**.

У месецу поста Рамазан почело је објављивање **Курана – свете књиге муслимана**. Прва спуштена реч из Курана је : „Читај!“ Човек је дужан да стиче знање свакаког вида, а потрага за знањем треба да траје у току целог живота. Само ученик може бити сам себи од користи, породици, друштву и опште човечанству. Ислам учи муслимане да треба да се ослободе свих злих особина, какве што су: мржња, ароганција, завист, дволичност и сл. Уједно, треба неговати осећај љубави и поштовања према свим људима. Неки од забрањених дела су неморал, крађа, конзумирање, продаја и служење алкохола и наркотика, конзумирање свинског меса, вређање родитеља, непоштовање и недостатак бриге за њих, убијање невиног човека, самоубиство итд.

Мухамед је Божји посланик или пророк коме је Алах предао божанствене речи преко анђела Цибрил (Гаврил). Те Божје речи су записане у Курану. Мухамед је рођен 571. године у Меки, данашњој Саудијској Арабији. Он је живео скромно и једноставно и био је посебно поверљив и частан. Редовито је посећивао болесне, не бринући се да ли су они муслимани или не. Много је волио и поштовао своје суседе. Мухамед је даровао људе са великом жељом за науку, говорећи им : „Учење је верска дужност за сваког муслимана и муслиманку!“. Инспирирани од оваквих поука, први су муслимани учили брижљиво, бринули су се за сиромашне, за жене и децу, а посебно за сирочад.

Хришћани верују у једног Бога, који постоји у три лица – Отац, Син (Бог Исус Христ) и Свети Дух. Као симбол овог веровања, православни хришћани се крсте са сједињена три прста на десној руци и кажу: „У име Оца, Сина и Светога Духа. Амин“. Темељи хришћанске религије су постављени околу 2000. године пре наше ере. Рађање Бога Исуса Христа на Земљи представља почетак нове ере и новог рачунања времена. Христ је историјска личност. Када је напунио тридесет година, крстио се у реци Јордану и почео да јавно подучава народ. То је радио на два начина: речима (проповедао и подучавао) и делима (радио је чуда и лечио болесне). Изабрао је дванаест апостола, који су стално били са њим и сведочили су за Његова дела. Осим апостола, њега је свугде пратило и мноштво народа који је хтео да чује Његове поуке или да се излечи. **Исус је проповедао за блаженства, за љубав, за од Бога блажене, за пост, за молитву, правду и за многе друге ствари.**

Библија је Свето писмо. Реч Божја којом се Бог обраћа свим људима у свим временима. Писали су је многи писци, који су живели у различитим крајевима, различитим временима и имали различите професије. Сви су они били научени од Светог Духа како да запишу Божје речи упућене људима. Библија је подељена на Стари и Нови Завет. У Библији су записани закони и правила за живот. Бог их је дао људима да се руководе према њима и да имају правилан однос према својем Ствараоцу и према свим људима на Земљи. Ови закони су названи Десет Божјих Заповести и то су:

1. Ја сам Господ Бог твој, не смеш да имаш друге богове осим Мене!	име Господово, твог Бога!	6. Не убијај!
2. Не прави идола или слику од онога што је горе на небу, доле на земљи и што је у води и под земљом. Немој им се поклањати и служити!	4. Спомињи дан одмора да га празнујеш. Шест дана ради и заврши све послове, а седми дан посвети Господу, твом Богу!	7. Не прави прељубу!
3. Не изговарај напрасно	5. Поштуј твог оца и мајку твоју како би ти било добро и да поживиш дуго на земљи!	8. Не кради!
		9. Не сведочи лажно против ближњег свог!
		10. Не пожели ништа што је туђе!

Реч „**црква**“ (на старогрчком језику: εκκλησία, како је записано у Библији) значи „скуп позваних“. Одатле можемо да кажемо да је црква скуп верника на једном месту како би се молили и прослављали Бога.

Пост је један од основних белега хришћанства. То је уздржавање од хране која има животињско порекло (месо, јаја, млеко и млечни производи). Таква је телесна страна поста, али пост има и духовну страну: уздржавање од лоших мисли, жеље и дела, умножавање молитви и прављење добрих дела.

Молитва је разговор човека са Богом. Хришћанство подучава да се Богу свугде можемо молити, у кући, и у цркви, и на путу, зато што се Бог налази свугде. Сваки хришћанин треба свакодневно да се моли, ујутро, увече, пре и после јела, пре почетка и завршетка учења или посла...

Крштење назива се још и духовно рођење. Са крштењем постаје се чедо Божје. Ову свету тајну установио је Господ Исус Христ, тако што се крстио у реци Јордану.

Највећи **хришћански празници** су Божић, који се слави у част рођења Господа Исуса Христа и Ускрс – слави се у част Христовог васкрсења.

ОТКРИВАЊЕ НОВОГ СВЕТА

Разред

СЕДМИ

Предмет

ИСТОРИЈА

Тема из наставног
програма

СВЕТ И ЕВРОПА У
РАЗВИЈЕНОМ И КАСНОМ
СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Наставна јединица

ВЕЛИКА ГЕОГРАФСКА
ОТКРИЋА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна новим техничким проналасцима који су условили велика географска открића;
- ▶ опише откривање Америке;
- ▶ опише откривање поморског пута за Индију и Први путовање око света;
- ▶ сазна значење великих географских открића и узајамни утицај култура на европском, азијском и америкаанском континенту.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ ојача отворени приступ према упознавању особености култура које живе на различитим просторима и имају различите особености;
- ▶ развије осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања култура које се не срећу у Р Македонији, истичући користи од њих;
- ▶ развије вештине за комуникацију и сарадњу које су потребне за интеракцију са ученицима из других култура;
- ▶ развије вештине за препознавање стереотипа и предрасуда код себе и код других у односу на расну, етничку и религијску припадност;
- ▶ развије вештине за смањење стереотипа и предрасуда о другим етничким групама преко упознавања њихових људских вредности;
- ▶ развије вештине за суочавање са изазовима дискриминације.

	РЕСУРСИ	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Историјска карта – велика географска открића. ▶ Адекватни дигитални садржај. ▶ Радни лист.
	ВРЕМЕ	Два наставна часа од 40 минута.
	ОПИС АКТИВНОСТИ	<p>УВОДНА АКТИВНОСТ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Преко кратких питања наставник уводи ученике у наставну јединицу: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Замислите да сте се нашли у неком месту које нисте до тада посетили и немате познаника. Како бисте се осећали? ▶ Шта очекујете од људи које ћете упознати? ▶ Који аспект културе можемо да видим при првим сусрету са људима? <p>АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наставник даје уводна објашњења о разлозима за велика географска открића, откривање Америке, откривање поморског пута до Индије и Први путовање око света, као и за последице од великих географских открића. При том користи дигитални садржај и историјску карту великих географских открића. Исто тако истиче сусрете са новим културама. 2. Као увод у активност која следи, наставник поставља мистериозна питања која ученици треба да одговоре након истраживања у тачки 3. Питања су повезана са македонском историјом, али и са временом великих географских открића, као на пример: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Да ли је Кемал Ататурк пио кафу? Зашто тако мислите? ▶ Да ли је Краљевић Марко јео помфрит? Зашто тако мислите? ▶ Колико има истине у изреци „Пушиш као Турчин“? ▶ Да ли су Турци донели дуван на ове просторе или неко други? 3. Ученици раде у паровима на кратком истраживању (види Радни лист) о користима великих географских открића и о размени производа на два континента, користећи следеће веб-локације: <ul style="list-style-type: none"> ▶ https://quizlet.com/25663238/message-creation-flash-cards/ ▶ http://bit.ly/2eFpu64 (Википедија-Големите географски открића) <p>Циљ истраживања је да ученици разумеју да велики број производа и знања које ми данас користимо нису били познати Европљанима пре великих географских открића.</p> 4. Након истраживања, ученици дају своје одговоре на мистериозна питања постављена од наставника за увод у активност.

ОПИС АКТИВНОСТИ

5. Следи дискусија, а наставник подстиче ученике да изразе своје ставове у односу на следећа питања:
 - ▶ Какав је био узајамни утицај култура на европском, азијском и американском континенту, као резултат великих географских открића?
 - ▶ Колико упознавање особености других култура утиче на развијању осећаја поштовања, поверења и емпатије једних према другима?
 - ▶ Да ли интеракција између култура доприноси за смањење међусобних стереотипа и предрасуда?
6. У завршној активности, покушава се да се ученицима, на практичан начин, покажу негативни аспекти географских открића, тј. дискриминације домородног становништва у Америци после освајања од стране Европљана.
7. За тај циљ, наставник обележава тесан простор у учионици у форми правоугаоника или круга (у зависности од величине група и слободног простора), затим дели ученике у две велике групе:
 - ▶ **Прва група** – домороци, добија смернице да не сме да изађе из обележаног простора, не сме да се креће, нити да говори.
 - ▶ **Друга група** – морепловци, позива се на други крај учионице, тајанствено, да их не чују ученици из прве групе, да говоре, певају, да се смеју и да вербално провоцирају ученике из групе која стоји у обележаном простору.
8. Након неколико минута улоге и места се мењају.
9. Наставник пита ученике:
 - ▶ Како сте се осећали док сте били ограничени у тесном простору?
 - ▶ Како сте се осећали када сте могли да се крећете без ограничења и да радите шта желите?
 - ▶ Шта мислите, они који су били у ограниченом простору били су домороци или морепловци?

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

Наставник почиње структурирану дискусију преко питања:

1. Које су биле потребе и предуслови за велика географска открића?
2. Колики је утицај великих географских открића за данашњи развој света?
3. Које су користи за људе од међусобне комуникације, мешање култура и размене идеја?
4. Које су негативне последице од великих географских открића?
5. Зашто је дошло до оваквих последица?
6. Чија су права била најугроженија за време глобализације света?
7. Како бисте ви поступили да смањите негативне последице од великих географских открића?
8. Како да се у данашњем времену изборимо са изазовима дискриминације коју већина намеће мањинским групама?

Формирају се парови ученика који имају задатак да истражују и припреме документ у програму OpenOffice Writer, који ће послужити као основа за дискусију.

1. Ваш задатак је да користите следеће веб-локације:
 - ▶ <https://quizlet.com/25663238/message-creation-flash-cards/>
 - ▶ <http://bit.ly/2eFpu64> (Википедија-Големите географски открића)и да припремите извештај користећи програм Open Office Writer.
2. Заједнички истражујте за:
 - ▶ Користи од великих географских открића у односу на позитивне аспекте, у односу на упознавање нових култура и народа, нових путева, размене знања и вештина, пресељење становништва у нови свет итд.;
 - ▶ Размену производа на два континента из аспекта које су производе Европљани донели од новог континента, а које су однели из својих земаља.
3. Након истраживања, покушајте да дате одговор на следећа мистериозна питања повезана са македонском историјом, али и са временом великих географских открића, као на пример:
 - ▶ Да ли је Кемал Ататурк пио кафу? Зашто тако мислите?
 - ▶ Да ли је Краљевић Марко јео помфрит? Зашто тако мислите?
 - ▶ Колико има истине у изреци „Пушиш као Турчин“?
 - ▶ Да ли су Турци донели дуван на ове просторе или неко други?

ДЕЧЈА ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ

Разред

ОСМИ

Предмет

ГРАЂАНСКО
ОБРАЗОВАЊЕ

Тема из наставног
програма

ЧОВЕК, ЉУДСКА ПРАВА
И ОДГОВРНОСТИ

Наставна јединица

ДЕЧЈА ПРАВА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ схвати да права подразумевају и одговорност;
- ▶ уме да објасни зашто су дечја права специфична.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развија вештине за примену дечјих права у школском животу.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни лист.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученици преко мноштво идеја наводе примере дечјих права које познају.
2. Одговори се записују на табли.
3. Од ученика се тражи да дају примере поштовања права у школи и у њиховој околини, а затим примере кршења права. Поставља се питање каква су њихова размишљања у односу на кршење права.
4. Затим се поставља следеће питање: „Какве конкретне мере преузима наша школа у односу поштовања / промовисање дечјих права?“ Уколико нема одговора, ученицима се поставља питање: „Шта мислите, што треба да школа уради како би се промовисала дечја права?“

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. На табли записују се следећа 4 права из Конвенције за дечја права:
 - ▶ *Фер понашање и недискриминација – члан 2.*
 - ▶ *Могућности за слободно изражавање мишлења – члан 12.*
 - ▶ *Заштита од насиља и злостављања – члан 19.*
 - ▶ *Могућности примене културе, језика и религије – члан 31.*
2. Ученицима, који су подељени у парове, даје се Радни лист у коме је свако право детаљно објашњено. Ученици их читају и разговарају о сваком праву како би их боље разумели.
3. Затим, од ученика се тражи да ураде процену ситуације у њиховој школи наводећи конкретне примере која се од ових права поштују, а која не.
4. Свака група презентује процену ситуације рава у школи. Ученицима постављају се следећа питања:
 - ▶ Шта вам је било теже у процени ситуације са дечјим правима – изналагање примера права која се поштују или она која се крше?
 - ▶ Какав је утицај кршења права на ученике који уче у вашој школи?
 - ▶ Да ли се у школи преузимају мере кад се дечја права крше?
 - ▶ Да ли сте размишљали шта можете да урадите како бисте помогли свим ученицима да ова њихова права буду задовољена?
5. Ученици продужавају у истим групама, а наставник чита следећи сценариј:

Изабрани сте да припремите документ/брошуру за практичну примену дечјих права (члан 2, 12, 19 и 31) за нову школу. Документ/брошура треба да служи као водич за заштиту људских права што треба да допринесе креирању добре климе у школи. За свако право треба да се наведу и одговорности (пр. „Свако има право да буде третиран са поштовањем“ и „Свако има одговорност да друге третира са поштовањем“). Свака група одлучује за форму документа/брошуре.

На крају треба да предложите идеје како да промовишете документ/брошуру и да budete сигурни да ће наведена права и одговорности бити практично спроведени/примењени у новој школи. Део промовисања треба да буде саставни део документа.

ОПИС АКТИВНОСТИ

6. Ученици у својим групама раде на првим делу документа/брошуре према сценарију. При том могу се користити идеје од интернета наставник стално прати и усмерава њихов рад.
7. Групе презентују документ испред целог разреда.
8. Након презентације прави се заједничка листа која укључује сва права и одговорности које су групе презентовале, при том правећи комбинацију сличних права и одговорности.
9. Ученицима постављају се следећа питања:
 - ▶ Како би изгледао живот у новој школи, уколико се ова права не би поштовала?
 - ▶ Што можете да урадите о успешном спровођењу ових права и одговорности?
10. Ученицима се дају смернице да раде на другом делу сценарија – промовисање и преузимање конкретних акција за успешно спровођење/ примену и поштовање права и одговорности у новој школи (1. Шта треба да се уради? 2. На који начин? 3. Ко ће бити одговоран (делегирање одговорности)? Каква је допунска подршка потребна? Како ће се пратити поштовање права?).

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Ученици презентују други део сценарија, који се односи на промовисање и преузимање конкретних акција.
2. Са ученицима разговара се за следећа питања:
 - ▶ Шта сте ново научили из ове активности?
 - ▶ Шта значи то да свако право има и своју одговорност?
 - ▶ Ко је одговоран за остваривање права деце у школи?
 - ▶ Да ли верујете да сами ученици могу да се изборе за веће поштовање дечјих права у својим школама?
 - ▶ Које су користи од преузимања одговорности од стране ученика за примену и заштиту њихових права?
 - ▶ Каква је подршка потребна ученицима за заштиту њихових права?
 - ▶ Зашто је важна улога одраслих у заштити дечјих права у моменту када су она угрожена? (родитељи, наставници, локална заједница, влада и др.)

ЧЛАН 2 ФЕР ПОНАШАЊЕ И НЕДИСКРИМИНАЦИЈА

Државе чланице ове Конвенције поштују и обезбеђују права садржана у Конвенцији за свако дете под њиховом јурисдикцијом без било какве дискриминације и без обзира на расу, боју коже, род, језик, вероисповест, политичко или друго убеђење, национално, етничко или социјално порекло, имовинску ситуацију, онеспособљеност, порекло или други статус детета или његовог родитеља или законског старатеља.

Државе чланице преузимају све потребне мере како би се обезбедила заштита детета од свих облика дискриминације или казни заснованих на статусу, активности, изражено мишлење или убеђење родитеља, законских старатеља или чланове породице детета.

ЧЛАН 12 МОГУЋНОСТИ ЗА СЛОБОДНО ИСКАЗИВАЊЕ МИШЛЕЊА

Државе чланице обезбеђују детету, које је способно да формира своје мишлење, право слободног изражавања мишлења око свих питања која се односе на њега, са тим што се мишлењу детета посвећује дужна пажња у сагласности са његовим узрастом и зрелошћу.

За тај циљ, детету се посебно даје прилика да буде саслушано у свим судским и административним поступцима који се за њега доносе или непосредно или преко заступника или адекватног органа, на начин који је у сагласности са процедуралним правилима националног законодавства.

ЧЛАН 19 ЗАШТИТА ОД НАСИЉА И ЗЛОСТАВЉАЊА

Државе чланице преузимају све адекватне законодавне, административне, социјалне и образовне мере за заштиту детета од свих форми физичког или менталног насиља, повреда или злостављања, занемаривања или немарног односа, малтретирања или експлоатације, укључујући сексуално злостављање, док је под бригом родитеља, законских старатељи или неког другог лица коме је поверена брига о детету.

Такве заштитне мере треба да обухвате по потреби ефикасне поступке за успостављање социјалних програма за обезбеђивање подршке неопходне детету и онима којима је поверена брига о детету, као и друге форме спречавања, утврђивања, пријављивања, прослеђивања, истраге, поступања и праћења случајева овде наведеног малтретирања детета и по потреби, обраћање суду.

ЧЛАН 31 МОГУЋНОСТИ ПРИМЕНЕ КУЛТУРЕ, ЈЕЗИКА И РЕЛИГИЈЕ

Државе чланице признају право детета на одмор и слободно време, на игру и рекреацију, адекватно узрасту детета и на слободно учешће у културном животу и уметности.

Државе чланице поштују и унапређују право детета на целокупно учешће у културном и уметничком животу и подстичу адекватне и једнаке могућности за културне, уметничке, рекреативне и слободне активности.

ДНЕВНИК – СВЕДОК ИСТОРИЈЕ...

Разред	Предмет	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ОСМИ	МАТЕРЊИ ЈЕЗИК	КЊИЖЕВНИ И НАУЧНИ ВИДОВИ	АНАЛИЗА ОДЛОМКА ИЗ „ДНЕВНИК АНЕ ФРАНК“

	НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none"> ▶ забележи вањске и унутрашње делове дневника; ▶ анализује и интерпретује делове дневника.
	ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none"> ▶ развија вештине за препознавање стереотипа и предрасуда код себе у односу на друге као припаднике различитих религија, култура и етничких група; ▶ развија вештине за смањење стереотипа и предрасуда за друге етничке групе, при том користећи негативни пример холокауста и последица из Другог светског рата; ▶ развија вештине за суочавање са изазовима дискриминације, посебно у ситуацији када су неке угрожени живот и достојанство.
	РЕСУРСИ	<ul style="list-style-type: none"> ▶ „Дневник Ане Франк“. ▶ Радни лист.
	ВРЕМЕ	Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

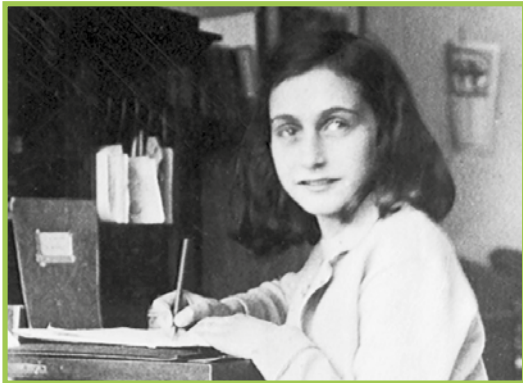
1. Преко кратких питања, наставник уводи ученике у наставну јединицу:
 - ▶ Да ли неко од вас води дневник?
 - ▶ Шта садржи дневник?
 - ▶ Какви се догађаји, мисли и осећаји уобичајено записују у дневник?
 - ▶ Можете ли да ми кажете која је модерна варијанта писаног дневника?
 - ▶ Да ли сте чули да неко води дневник на интернету, на пример у форми блога?
 - ▶ Шта мислите, да ли дневник као књижевни вид може да се користи и у науци као извор историјских или научних података?
2. Најављује се активност преко које ће се ученици детаљније упознати садржајем, структуром и значењем дневника као књижевним видом.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

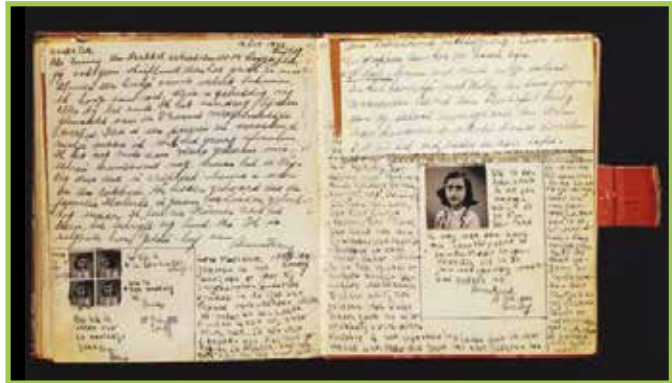
1. Ученици у паровима читају одломак из „Дневник Ане Франк“ са задатком да забележе унутрашње и вањске делове дневника као књижевног вида.
2. Наставник покушава да открије значење и вредност дневника, преко следећих питања:
 - ▶ Какву вредност имају ови књижевни видови?
 - ▶ Да ли сте знали да неки од њих представљају велику исторјиску вредност?
 - ▶ Прочитали смо одломак из „Дневника Ане Франк“. Да ли знате када је и под каквим околностима настао овај дневник?
3. Наставник износи основне податке о дневнику, који је настао за време холокауста Јевреја у току Другог светског рата.
4. Ученици се деле у 5 група. Свака група ради анализу текста и одговара на питања која су наведена у Радном листу.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Презентација се организује тако што свака група износи своје анализе и ставове у односу на Први питање и заједнички се изводе закључци. Затим се прелази на друго питање и по истом принципу анализују се сва друга питања и изводе се закључци.
2. За рефлексiju целог часа, ученици исказују своје утиске у односу на следећа питања:
 - ▶ Какви су се осећаји појавили код вас, читајући одломак из „Дневника Ане Франк“?
 - ▶ Да ли бисте водили свој дневник?
 - ▶ Какву поуку можемо извести из праве приче Ане Франк?
 - ▶ Која је порука коју Ана Франк шаље преко дневника до својих вршњака?

АНА ФРАНК

ДНЕВНИК АНЕ ФРАНК

Пажљиво прочитајте питања и дајте одговоре са којима ће се сагласити највећи део чланова групе.

1. Где је и када је живела Ана Франк?
2. У каквој атмосфери и ситуацији је Ана Франк писала свој дневник?
3. За које негативне појаве говори ова мала девојчица, чији су живот и достојанство били угрожени на најсуровији начин?
4. Која су права била Ани Франк угрожена?
5. Шта бисте ви урадили да спречите холокауст и страдање милиона деце у току Другог светског рата?

ДИВЕРЗИТЕТ И ЕМПАТИЈА

Разред

ОСМИ

Предмет

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Тема из наставног
програма

ИЗРАЖАВАЊЕ И
СТВАРАЛАШТВО

Наставна јединица

ПРЕПРИЧАВАЊЕ ПО
ЗАДАТОМ ПОЧЕТКУ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ зна да правилно користи књижевни језик;
- ▶ препричава по задатом почетку и проналази решење по задатом сценарију.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развија осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања других култура;
- ▶ вежба, показује емпатију и гради боље релације са другима;
- ▶ прави рефлексију на ефекте из емпатичног понашања;
- ▶ гради вредности за међуетничку интеграцију у мултикултурном друштву;
- ▶ развија вештине за препознавање стереотипа и предрасуда код себе и код других.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни лист.

ВРЕМЕ

Два часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученицима се дели Радни лист 1 са речима које показују пријатне и непријатне осећаје (могу бити записани на табли или се показују на слајду).
2. Ученици се деле у парове и од њих се тражи да се присете проживљених искуства која су узроковала неке од осећаја која су наведена у Радном листу 1. Први један ученик свом пару препричава искуство са пријатним осећајима, а затим други ученик описује искуство са проживљеним непријатним осећајима, и затим обрнуто. (Ученици могу да буду подстакнути на размишљање преко следећих примера: Дознајете да сте добитник наградног путовања. Добили сте најновији модел мобилног телефона за рођендан. Нисте позвани на забаву. Нисте у екипи за школско спортско такмичење.)
3. Након вежбе, ученицима постављају се следећа питања:
 - ▶ Како сте се осећали када сте описивали ваше осећаје?
 - ▶ Како сте се осећали када сте чули за осећаје других? Да ли можете да се поставите у њихову улогу и да замислите како сте се осећали? Позивају се ученици који желе да поделе искуство!
 - ▶ Да ли можете да се сетите ситуације када сте били повређени, а неко је показао разумевање о томе како сте се осећали?

Ученицима се најављује да ће у следећој активности имати могућност да играју улоге у којима ће вежбати како да разумеју осећаје других људи. Ученицима се објашњава да када разумемо осећаје других људи тиме показујемо емпатију према њима – то значи да стављамо себе у ципеле другог. Показивање емпатије значи да размишљамо о осећајима других људи, што помаже да мењамо наше понашање и да градимо боље међусобне релације.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици се групишу у парове или у групе у зависности од број ликова у сценарију. Свака група добија Радни лист 2 у којем су дате смернице за рад, правила играња улога и сценарија са почетком одређене ситуације која је недовршена. Ученици треба да изнађу свој КРАЈ и да драматизују довршени сценариј преко играња улога.
2. Наставник подсећа ученике да први треба да прочитају смернице за рад и сценариј из радног листа и да размисле како да изнађу решење за ситуације у сценарију, коју треба одиграти преко драматизације.
3. Ученици се подстичу да активно учествују у давању идеја у својим групама, међусобно да комуницирају и да се надопуњавају.
4. Рад ученика се прати и по потреби, дају им се допунска објашњења за креирање решења и драматизације.
5. Када се група заједнички усагласи, деле се улоге и вежба се драматизација.
6. Свака група одиграва драматизацију. Претходно се читју правила током играња улога.
7. Групе у улози публике пажљиво следе драматизације.
8. Након сваке драматизације, сви активно учествују у дискусији. Први група која учествује у драматизацији даје коментаре, а затим и од других група тражи се да дају коментаре.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

Ученицима се постављају следећа питања:

1. Како се осећате када препричавате о вашим проживљеним искуствима који су проузроковали пријатне или непријатне осећаје?
2. Како сте се осећали када сте слушали друге када су препричавали њихова искуства?
3. Како сте се осећали током играња улога?
4. Да ли вам је било тешко да се ставите у улогу лика, чије је понашање различито од вашег?
5. Шта вам је било лакше, а шта теже у драматизацији?
6. Да ли је играње улога код вас проузроковало неке осећаје за које сте били изненађени?
7. Да ли када размишљате о осећајима других људи може да вам помогне да мењате ваше понашање и да градите боље релације са другима?
8. Да ли мислите да преко исказивања саучешћа може да се промени неко од следећих понашања: ширење гласова, вређање, дискриминација по етничкој основи, насилно понашање према некоме који је различит, задиркивање и сл. и зашто?

ПРИЈАТНИ

СРЕЋА
ЗАДОВОЉСТВО
ЉУБАВ
РАДОСТ
ГОРДОСТ
НАСМЕЈАНОСТ
УСПЕШНОСТ
НАДА

ПРИЈАТНИ

ЗАБАВЉАЊЕ
ХРАБРОСТ
СМИРЕНОСТ
ВЕСЕЛОСТ
КООПЕРАТИВНОСТ
ЕНТУЗИЈАЗАМ
ПРИЈАТЕЉСТВО

НЕПРИЈАТНИ

МРЖЊА
СТРАХ
ЉУТЊА
ТУГА
БЕС
БРИГА/ЗАБРИНУТОСТ
УЗНЕМИРЕНОСТ
ЗБУЊЕНОСТ
УВРЕЂЕНОСТ
ЖАЛОСТ

НЕПРИЈАТНИ

СРАМ/ЗАСРАМЉЕНОСТ
ЗАВИСТ
РАЗОЧАРАНОСТ
ЉУБОМОРА
КРИВИЦА
УСАМЉЕНОСТ
ПАНИКА
СЕБИЧНОСТ
ОДБАЧЕНОСТ
БЕС

- ▶ Прочитајте сценарио и покушајте да дате креативне идеје како бисте довршили дату ситуацију у сценарију. Решење може имати позитиван или негативан крај.
- ▶ Покушајте да разумете осећаје ликова у сценарију како бисте могли што успешније да га одиграте. Како бисте могли најбоље да разумете осећаје других, треба да се ставите у ципеле другог и да се запитате: „Како бих се ја осећао у овој ситуацији?“
- ▶ Имате 25 – 30 минута да припремите драматизацију, да поделите улоге и да вежбате како бисте одиграли улоге.

ПРАВИЛА ПРИ ИГРАЊУ УЛОГА

- ▶ Свака група има 2 минута за играње улога.
- ▶ При игрању улога, учесници се у својим улогама труде да буду што убедљивији.
- ▶ Групе које су у улози публике не смеју да упадају при драматизацији других група.
- ▶ Свака група која је у улози публике пажљиво прати и слуша драматизације других.
- ▶ Након сваке драматизације, сви активно учествују у давању повратних информација о њој.

СЦЕНАРИО 1 – СТЕРЕОТИПИ

Ерол је нови дечак скоро досељен у нову зграду. Пријатељи из његове старе махале кажу му да деца из његове нове зграде неће хтети да играју са њим, зато што је Турчин. Ерол деци из нове зграде представља се као Македонац, по имену Емил. Ерол страхује да ће неко од деце открити његову превару пред родитељима.

ДОВРШИТЕ ШТА СЕ ДАЉЕ ДЕШАВА!

СЦЕНАРИО 2 – НЕПРИХФАТАЊЕ РАЗЛИКА

Ученик 1 је изабран да ради на пројекту са троје ученика – ученик 2, ученик 3 и ученик 4, који имају различиту етничку припадност од његове.

Ученик 1 осећа да није добро дошао у тиму, идеје које предлаже не прихватају се увек, а понекад залебележи и подсмех. Ради тога ученик 1 избегава да се дружи са другим члановима тима и када га зову да купе нешто за јело, он неће да им се придружи. Размишља да се откаже од пројекта.

ДОВРШИТЕ ШТА СЕ ДАЉЕ ДЕШАВА!

СЦЕНАРИО 3 – ЗАДИРКИВАЊЕ И ПОДСМЕХ

Данијел већ дуже време задиркује Петра, који је један од најмирнијих ученика у разреду. У почетку је изгледало забавно, али задиркивање од стране Данијела добија све већу димензију. Петар покушава колико више може да избегава Данијела, али Данијел никако да престане. Петар постаје све више и више потиштенији. Друга деца у разреду још мисле да је ова забавно.

ДОВРШИТЕ ШТА СЕ ДАЉЕ ДЕШАВА!

СЦЕНАРИО 4 – СТЕРЕОТИПИ

Бертан је позван на рођенданску забаву код Зорана. Бертанов тата не дозвољава Бертану да иде зато што он мисли да је Бертан позван не зато што је пријатељ Зорану, већ само да им свира на рођендану на коме ће бити само Македонци. Бертану је тешко зато што зна да му тата увек мисли добро, а истовремено осећа да му је Зоран прави пријатељ.

ДОВРШИТЕ ШТА СЕ ДАЉЕ ДЕШАВА!

СЦЕНАРИО 5 – РОДОВА ДИСКРИМИНАЦИЈА

Пре разредног часа, на коме ће се разговарати о будућим професијама, Горјан каже да откад зна за себе, одувек је хтео да постане адвокат. Деда му је био адвокат, а и отац му је адвокат.

Игор се надовезује да то не значи да он мора да буде возач, зато што му је отац возач шлепера, који је по целе дане по аутопутевима.

Сашо каже да још нема идеју шта жели да буде, али са сигурношћу зна да жели да иде на факултет.

На крају је остао Зоран, који је по наваљивању других рекао да жели да буде фризер и да има свој салон. Сви су му се одједном набацили са коментарима: То је женско занимање! Ти знаш шта се прича о мушким фризерима! Ти играш много добро фудбал са нама – једноставно не може да постанеш фризер! Остављамо теби! Али, буди свестан шта други могу мислити о теби?

ДОВРШИТЕ ШТА СЕ ДАЉЕ ДЕШАВА!

КАКО РЕШИТИ КОНФЛИКТ НА МИРОЉУБИВ НАЧИН

19

Разред

ОСМИ

Предмет

МАТЕРЊИ ЈЕЗИК

Тема из наставног
програма

ИЗРАЖАВАЊЕ И
СТВАРАЛАШТВО

Наставна јединица

САМОСТАЛНО ГОВОРЕЊЕ
НА ЗАДАТОЈ ТЕМИ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ зна да правилно користи књижевни језик;
- ▶ уме да да лични став.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ учи вештине за анализу конфликтних ситуација;
- ▶ прави адекватан избор за мирољубиво решење проблема;
- ▶ примењује вештине за комуникацију, решавање проблема.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни листови.

ВРЕМЕ

Два часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученицима се најављује да након обраде романа „Марта“, продужавају радом на тему конфликта и да ће преко ове теме вежбати правилно коришћење књижевног језика и драматизовање преко играња улога према датим сценаријима.
2. Од ученика се тражи да дигну руку, уколико су учествовали у конфликтној ситуацији (пр. несугласица или туча).
3. Преко мноштво идеја, разговара се о разлозима за конфликтне ситуације (пр. увреда, осуђивање, завист, насилно понашање, задркивање, различити погледи на ствари).

Од ученика се тражи да наведу какви осећаји произлазе из конфликтних ситуација (пр. љутња, завист, забринутост, збуњеност и др.) и записују се на табли. Ученицима се објашњава да у ситуацији несугласице или неке конфликтне ситуације има могућности за различита решења како поступити и реаговати. Објашњава им се да је важно да научимо адекватно да реагујемо у конфликтним ситуацијама. То помаже да се избегну непријатне ситуације или насиље, да заштитимо себе, да учимо да поштујемо друге и да на тај начин ојачамо позитивни осећај за себе.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се најављује да ће следити активност играња улога. Ученици се деле у мале групе и свакој групи даје се Радни лист 1 са четири сценарија.
2. Ученицима се презентује како ће се активности играња улога одвијати и објашњавају им се кораци за изналагање решења сценарија датим у радном листу.
3. Од ученика се тражи да учествују у давању идеја у својој групи, како решити конфликте дате у сценаријима, да размисле које би биле последице од тих решења и заједнички доћи до њихових позитивних/мирољубивих решења.
4. У току рада, ученици у својим групама подстичу се међусобно да комуницирају, сарађују и размењују идеје.
5. Прати се рад у групама и уколико је потребно дају им се допунске смернице или сугестије.
6. По завршетку задатка, свака група одиграва један сценариј и презентује опцију са мирољубивим решењем конфликта. Претходно, припремају сцену према сценарију (постављају се столице).
7. Након сваког одигравања води се дискусија о одиграном решењу и последице од решења.
8. Тражи се од других група да поделе њихове примере са позитивним решавањем конфликта.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Ученицима се дели Радни лист 2 како би могли да ураде упоређење последица и решења проблема датих у радном листу за сценарија 1, 2 и 3 са њиховим изиграним решењима. За сценариј 4 сви заједнички формулишу решење проблема.
2. Са ученицима разговара се да ли им је било тешко да нађу позитивно решење за проблем у сценарију и како је текао процес решавања проблема у њиховим групама.
3. Активност се завршава тиме што се од ученика тражи да размисле за ситуацију која им се скоро догодила и у којој је проблем разрешен на позитиван и мирољубив начин и проблем који није решен позитивно.
4. Питајте их да предложе како би проблем разрешили на позитиван начин.
 - ▶ Да ли су у сценаријима биле дате реалне животне ситуације?
 - ▶ Шта сте научили о решавању конфликта из вежбе са сценаријима?
 - ▶ Зашто је важно анализовати опције за решавање проблема?
 - ▶ Са којим сте се изазовима суочавали током опредељивања последица од понуђених опција за решавање?
 - ▶ Зашто је важно да се конфликтне ситуације решавају на позитиван и мирољубив начин?
 - ▶ Да ли вам је примена примера сценарија помогла да побољшате комуникацијске вештине?
 - ▶ На којим бисте вештинама за решавање проблема требало још да порадите?

СЦЕНАРИО 1: „НЕЗАВРШЕНИ ЗАДАТАК“

Фисник, Сара и Ана раде на заједничком пројекту за који треба да израде презентацију. Фисник и Ана носе свој припремљен део задатка, осим Саре, која није припремила свој део презентације. Цела група може да добије слабу оцену за пројекат.

СЦЕНАРИО 2: „ГДЕ СУ ПАТИКЕ“

Витан је дошао у школу у новим патикама. На часу физичког васпитања, он не налази патике у свлачионици. Пријатељи му кажу да му је Коста завезао патике о кошу на игралишту. Витан не може сам да дохфати патике и је много љут Кости.

СЦЕНАРИО 3: „ЧУЛА САМ ВАС КАДА СТЕ ПРИЧАЛИ ДА МЕ НЕ ВОЛИТЕ“

Стефанија је начула како се група девојчица шали о томе како је она обучена данас. Она примећује да Лора, која ју је и раније задиркивала око њене одеће је део те групе. Стефанији није лепо и осећа се повређено.

СЦЕНАРИО 4: „МИСЛИЛА САМ ДА СМО БИЛИ ПРИЈАТЕЉИ“

Јета и Мирлинда су добре пријатељице. Оне се сваки дан за време одмора друже и понекад преспавају једна код друге. За време летњег распуста, Јетина сестра од тетке – Валбона преселила се у њихов град и живи у Јетиној кући. Када је почела нова школска година, Јета и њена сестра од тетке Валбона почеле су да се друже заједно за време одмора и Јета је престала да зове Мирлинду на спавање. Један дан је Мирлинда за време одмора хтела да се придружи Јети и Валбони, али оне су побегле. Следећи дан за време одмора Мирлинда им се поново приближила и поздравила. Овај пут, уместо да Јета и Валбона беже, оне су је тихо одпоздравиле.

КОРАЦИ ЗА ИЗНАЛАЗЕЊЕ РЕШЕЊА ПРЕМА СЦЕНАРИЈИМА

1. Разгледајте сценарио, идентификујте проблем и размислите како се осећао сваки од ликова у сценарију када се проблем појавио.
2. Разговарајте за могућа решења проблема.
3. Разгледајте опцију у којој инцидентот може да ескалира и да доведе до лошије ситуације за све.
4. Размишљајте за начине са којима би конфликт могао да се реши мирољубиво/позитивно и да се избегне какав било инцидент.
5. Размишљајте од кога бисте могли да потражите помоћ како бисте лакше решили проблем (наставник, родитељ, пријатељ, одрастао у кога имате поверење).

1. РЕШЕЊЕ ПРОБЛЕМА У СЦЕНАРИЈУ 1 (недовршени задатак)

ОПЦИЈА 1 – НЕКОНСТРУКТИВНО РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА – Фисник и Ана вређају Сару испред целог разреда и траже од наставника да је казни.

ПОСЛЕДИЦА – Сара је повређена и више не жели да иде у школу. Више нико у разреду не прихвата Сару.

ОПЦИЈА 2 – КОНСТРУКТИВНО РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА – Група тражи објашњење од Саре зашто није урадила свој део задатка. Сара објашњава да је имала проблема у својој породици. Група се договара да потражи продужетак рока за достављање задатка како би Сара довршила свој део.

ПОСЛЕДИЦА овог решења је што група помаже Сари да заврши свој део задатка како би је заједнички презентовали испред целог разреда.

2. РЕШЕЊЕ ПРОБЛЕМА У СЦЕНАРИЈУ 2 (Где су патике)

ОПЦИЈА 1 – НЕКОНСТРУКТИВНО РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА – Витан почиње тучу са Костом. Други ученици гледају и навијају.

ПОСЛЕДИЦА – Обојица имају физичке повреде и добијају казну од директора.

ОПЦИЈА 2 – КОНСТРУКТИВНО РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА – Ученици кажу Витану да се не брине и иду код Косте, тражећи да спусти и врати патике Витану и да му се извини.

ПОСЛЕДИЦА овог решења је да Витан добија патике назад, добија искрено извињење од Косте и они остају пријатељи.

3. РЕШЕЊЕ ПРОБЛЕМА У СЦЕНАРИЈУ 3 (проблем оговарања и задиркивања)

ОПЦИЈА 1 – НЕКОНСТРУКТИВНО РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА – Стефанија иде и виче групи зато што је повређена од њихове шале, удара Лору, бежи и нада се да се то неће поново догодити.

ПОСЛЕДИЦА оваквог понашања је да може доћи до веће туче и неко од њих да буде повређен. Лора је и даље задиркује, а Стефанија је и даље тужна и не осећа се добро.

ОПЦИЈА 2 – КОНСТРУКТИВНО РЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА – Стефанија се приближава групи и каже девојчицама да се не осећа лепо због њихових коментара. Уколико Стефанија не може то да уради, тражи помоћ од наставника.

ПОСЛЕДИЦА овоме је да су се Лора и група извинили Стефанији. Лора и група више не задиркују Стефанију.

За **СЦЕНАРИОТО 4** покушајте да дате решење на основу искуства из предходних три.

НАРОДНЕ ЉУБАВНЕ ПЕСМЕ

Разред

ОСМИ

Предмет

МУЗИЧКО
ОБРАЗОВАЊЕ

Тема из наставног
програма

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Наставна јединица

СЛУШАЊЕ ВОКАЛНО-
ИНСТРУМЕНТАЛНИХ
МУЗИЧКИХ ДЕЛА ОД
ДОМАЋИХ АУТОРА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ развија способност за целовито слушање музичког дела;
- ▶ прошири знање у вези са елементима и карактеристикама народне музике.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развија способност за детектовање инструмената и упознавање нових карактеристичних за заједнице у Македонији (фрула, саз, тамбура, цитра, ут, гусла);
- ▶ усваја песме са разноврсном мелодијском линијом, различите по карактеру и садржају, по слуху, које су карактеристичне за заједнице које живе у Македонији;
- ▶ развија осећај вредности за своју културу и гради позитивни културни идентитет;
- ▶ развија осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања култура из непосредног окружења.

РЕСУРСИ

- ▶ Компјутер и интернет.

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Час почиње дискусијом између ученика о томе која је њихова омиљена народна љубавна песма и зашто.
2. Затим наставник пита ученике да ли знају који инструменат прати њихову омиљену песму.
3. Следе питања о томе да ли су ученици чули неку сличну народну љубавну песму од заједница у Македонији и да ли знају који су инструменти карактеристични за сваку заједницу посебно.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици раде подељени у седам група.
2. Свака група има задатак да пронађе народну љубавну песму од заједница које живе у Р Македонији (албанска, влашка, српска, турска, ромска, македонска и бошњачка).
3. Све групе добијају исте инструкције– треба да преслушају песму, да пронађу приближан превод како би могли да је садржински доживе, да препознају ритам и инструменте који креирају мелодију.
4. Исто тако, ученици треба да препознају доминантне инструменте и да дефинишу који елемент (текст, ритам, инструмент) најбоље изражава осећаје у песми.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Лидер групе презентује рад своје групе. Током презентације, ученици треба да се фокусирају на сличности и разлике које се јављају код сваке заједнице када певају о једном општом осећају љубави.
2. Почиње дискусија у односу на питања:
 - ▶ Шта сте научили о карактеристикама македонске народне музике и других култура у Македонији?
 - ▶ Који су карактеристични елементи сваке од њих?
 - ▶ Који је специфичан ритам за сваку заједницу?
 - ▶ Који се инструменти истичу како специфични за њих?

РАЗЛИЧИТЕ КУЛТУРЕ И ЊИХОВО БОГАТСТВО

Разред

ОСМИ

Предмет

ПРОЈЕКТИ ИЗ
ИНФОРМАТИКЕ

Тема из наставног
програма

ПРОГРАМ ЗА
МУЛТИМЕДИЈАЛНЕ
ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ

Наставна јединица

ИЗРАДА
ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ НА
ЗАДАТОЈ ТЕМИ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ се оспособи самостално да креира презентацију на задатој теми;
- ▶ претражује потребне информације на интернету;
- ▶ меморише потребне информације у својој електронској фасцикли (фолдеру);
- ▶ уноси пронађене информације на слајду и уређује слајдове;
- ▶ додаје ефекте у презентацији;
- ▶ презентује креирану мултимедијалну презентацију.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ прошири знање за основне културне аспекте и карактеристике за различите културе;
- ▶ разуме да је диверзитет култура позитивна ствар;
- ▶ инетрпретује културне аспекте и увиди целину свих аспекта у једном друштву.

РЕСУРСИ

- ▶ Компјутер.
- ▶ Апликација Impress.
- ▶ ЛЦД-пројектор.
- ▶ Интернет.
- ▶ Радни лист.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Наставник подстиче дискусију за програме које омогућују мултимедијалне презентације. Користи се искуство ученика са PowerPoint-ом и упоређује се са Impress-ом. Истовремено, наставник подстиче ученике да размишљају о могућностима које ови програми нуде и о њиховој примени за различите намене.
2. Најављује се активност за час тиме што се ученицима указује да ће у овом случају покушати са програмом за мултимедијалне презентације како би исту употребили за упознавање са различитим културама које живе у Републици Македонији.
3. Користећи методу Web quest, наставник мотивише ученике за тему на којој ће бити израђена презентација преко следећег увода:
 - ▶ „У току следећег месеца предвиђена је посета ученика из друге државе са којима ће се говорити на тему мултикултурног образовања. Они су упознати са различитим културама које живе у Македонији, као и са њиховим суживотом на овим просторима. Зато ћу вас ја замолити да ми помогнете да се представимо у најбољем светлу“.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се каже да ће радити на задатку у којем њихова улога је да пронађу потребне податке из предходно припремљене електронске фасцикле од стране наставника (која је већ подељена на компјутерима ученика) и на основу њихове креативности и имагинације да креирају мултимедијалну презентацију, коју ће презентовати испред других ученика.
2. Ученици се деле у пет група и даје им се радни лист са детаљним инструкцијама за рад на задатку.
3. Ученицима се каже да све групе истражују о једној од културних карактеристика Македонаца, Албанаца, Турака, Рома, Срба, Бошњака и Влаха и то:
 - ▶ **прва група** истражује о језицима који се користе и о заједничким аспектима међусобног утицаја у дугогодишњој комуникацији на овим просторима;
 - ▶ **друга група** истражује о религијама које су присутне код споменутих седам етничких заједница и упоређује их;
 - ▶ **трећа група** истражује о традиционалној храни, са тим што издваја заједничка јела која се припремају у свим етничким заједницама;
 - ▶ **четврта група** истражује о националним празницима и при том издвоји заједничке, која су везана за припадност према Р Македонији;
 - ▶ **пета група** истражује о познатим личностима у овим етничким заједницама, које су значајне за нашу заједничку историју.
4. Културне карактеристике могу бити представљене речима, сликама или симболима, који се исто тако претражују на интернету.
5. Осим графичког и визуелног представљања наведенх аспекта на слајдовима у презентацији, за сваки аспект, ученици припремају кратак текст са главним одликама тог аспекта (графички се приказ претаче у речи).
6. Ученици раде на финалном уређивању слајдова и додају ефекте.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Групе презентују своје радове.
2. Са ученицима разговара се за:
 - ▶ квалитет и креативност дизајна презентације из техничког аспекта;
 - ▶ садржински део, који се односи на културне аспекте (да ли има довољан број информација за тражене аспекте и за креативност током описа култура и њихове интеракције).
3. Ради се рефлексии преко следећих питања:
 - ▶ Шта вам је било најизазовније током дизајна презентације из техничког аспекта? Које сте нове алате применили?
 - ▶ Зашто је важно да се поштују вредности своје културе?
 - ▶ Зашто је важно да се поштују вредности других култура?
 - ▶ Које су позитивне ствари које произлазе од диверзитета култура?
 - ▶ Које су користи за једно друштво од међусобне интеракције култура у њему?

Користите следеће смернице које ће вам помоћи током креирања мултимедијалне презентације:

1. Ваша је улога да пронађете потребне податке у претходно припремљеној електронској фасцикли од стране наставника (која је подељена на вашим компјутерима), да истражујете на понуђеним локацијама и на основу ваше креативности и имагинације да креирате мултимедијалну презентацију, коју ћете презентовати испред других саученика.
2. Културне карактеристике можете да представите речима, сликама или симболима, које ћете исто тако претражити из интернета.
3. Осим графичког и визуелног представљања наведенх аспекта на слајдовима у презентацији, за сваки аспект, ученици припремају кратак текст са главним одликама тог аспекта (графички се приказ претаче у речи).
4. За креирање презентација, радите у пет група према следећим смерницама: истражујте за културне карактеристике Македонаца, Албанаца, Турака, Рома, Срба, Бошњака и Влаха, при чему:
 - ▶ **прва група** истражује о језицима који се користе и о заједничким аспектима међусобног утицаја у дугогодишњој комуникацији на овим просторима;
 - ▶ **друга група** истражује о религијама које су присутне код споменутих седам етничких заједница и упоређују их;
 - ▶ **трећа група** истражује о традиционалној храни са тим што издваја заједничка јела која се припремају у свим етничким заједницама;
 - ▶ **четврта група** истражује о националним празницима и при том издваја заједничке, који су везани за припадност према Р Македонији;
 - ▶ **пета група** истражује о познатим личностима у овим етничким заједницама, које су значајне за нашу заједничку историју.
5. Сачувајте пронађене информације у својој електронској фасцикли! Откад их анализујете, извршите потребну селекцију информација и све то поставите на слајдове у презентацији! Нове сугестије, са подацима из интернет-страница, различитих од понуђених, су добро дошле!
6. Уредите презентацију, у погледу на уређивање слајдова и додавања ефекта!
7. Свака ће група презентовати своје информације, након чега се очекује дискусија од других група не само у погледу квалитета креиране презентације са техничког аспекта него и у погледу њеног садржаја (да ли су ученици поставили довољан број информација, да ли су обухваћени тражени аспекти, шта су научили о различитим културама у Македонији и сл.).

ДА ЛИ ЈЕ ОВО КОНФЛИКТ?

Разред

ДЕВЕТИ

Предмет

ГРАЂАНСКО
ОБРАЗОВАЊЕ

Тема из наставног
програма

КОНФЛИКТ

Наставна јединица

ШТА ЈЕ КОНФЛИКТ,
РАЗЛОЗИ ЗА
НАСТАЈАЊЕ
КОНФЛИКТА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ зна шта је конфликт и како настаје;
- ▶ познаје могуће последице од конфликта;
- ▶ идентификује конфликтне ситуације у свакодневном животу.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ прошири знање о разлозима који доприносе за креирање конфликта;
- ▶ упознаје се принципима за решавање конфликта и учи вештине за анализе конфликтних ситуација;
- ▶ развија вештине за анализу конфликтних ситуација.

РЕСУРСИ

- ▶ Папир.
- ▶ А4.
- ▶ Радни листови.

ВРЕМЕ

Један наставни час од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученици се деле у четири или пет група од по шест ученика, у зависности од величине разреда.
2. Свакој групи даје се по један примерак Радног листа 1 на коме има нацртано шест празних кругова и један у средини на коме пише конфликт. Они имају задатак у сваком кругу да запишу по једну реч (асоцијација) о томе како они разумеју реч конфликт.
3. Свака група презентује своје резултате.
4. Води се разговор са ученицима о њиховим презентацијама и при том се изводе следећи закључци:
 - ▶ Конфликти могу бити мањи, као што су несугласице, већи, као што су свађе и туче, и највећи, као што су ратови.
 - ▶ До конфликта долази свугде где људи живе заједно, раде, играју.
 - ▶ Конфликти су неизбежни део нашег живота.
 - ▶ У сваком конфликту има барем двоје – свако мисли да је он у праву, а други није.
 - ▶ Повреде могу бити не само вањске него и унутрашње (могу да буду повређени осећаји и достојанство).

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

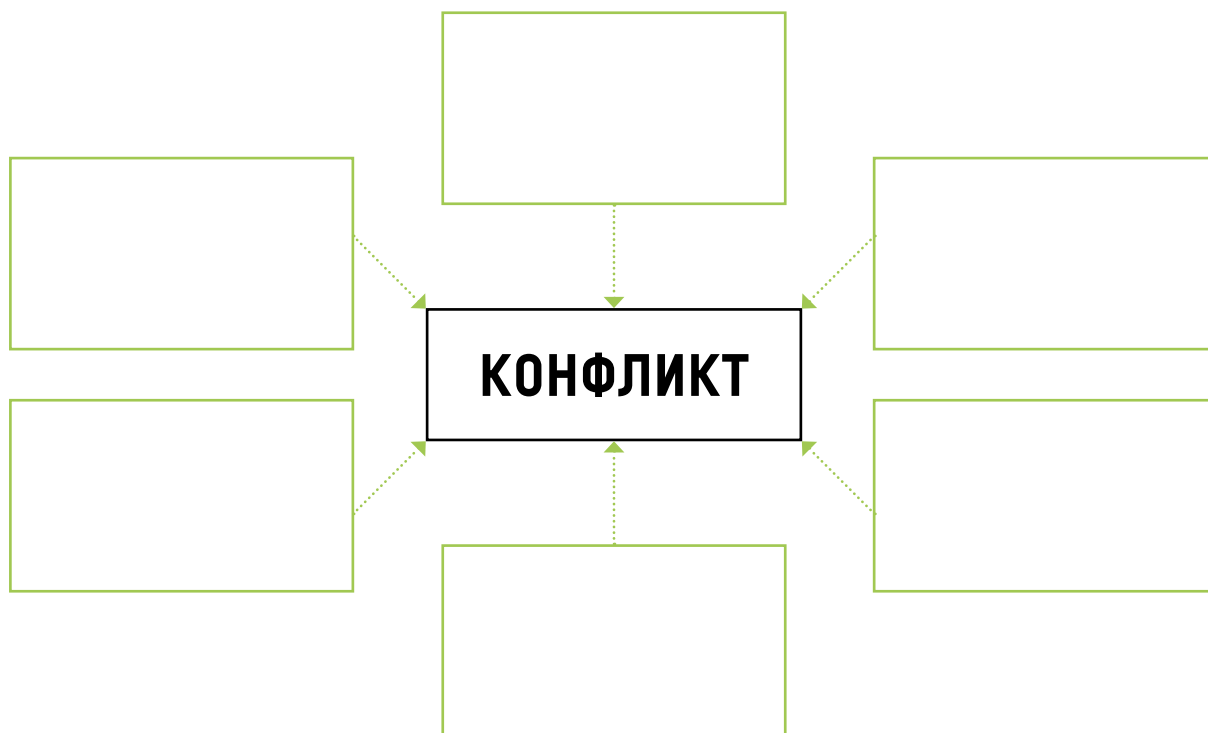
1. Ученици продужавају да раде у истим групама. Њихов задатак је да доврше реченицу: „Конфликт је ...“, односно свака група треба да осмисли дефиницију за појам конфликт, користећи појмове које су записали у шест празних кругова Радног листа 1. Свака група размењује своју дефиницију са другим ученицима.
2. Дискутује се о томе која је дефиниција за конфликт најјаснија и најпрецизнија.
3. Она представља основу за састављање једне дефиниције за конфликт са којом су сагласни сви ученици.
4. Ученици продужавају да раде у истим групама и на следећем задатку.
5. Групе добијају по један примерак Радног листа 2 на којем су наведене три различите ситуације.
6. Ученици имају задатак да анализују ситуације на основу дефиниције за конфликт коју су заједнички усвојили и да за сваку ситуацију појединачно процене да ли се ради о конфликту или не. Уколико је реч о конфликту, они треба да дају идеју за своје решење конфликтне ситуације.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Презентација се одвија ситуације након ситуације. Један ученик, који се својеволјно пријављује, чита конкретну ситуацију, а затим презентер из сваке групе саопштава ставове групе и конкретна решења ситуације о којој је реч. Уколико групе имају неусаглашене ставове за неку од три ситуације, дискутује се како би се дошло до правог решења ситуације..
2. Након презентације отвара се дискусија о провери постигнућа циљева часа:
 - ▶ Какву слику имате када неко помене појам конфликт?
 - ▶ Реците неке сличности које се могу наћи у основи различитих типова конфликта!
 - ▶ Који су разлози за настајање конфликта?
 - ▶ Да ли конфликти помажу или одмажу људима? Зашто?
 - ▶ Да ли се осећате способни за анализу конфликтних ситуација и њиховог конструктивног решења?

У оквиру своје групе прочитајте следеће три ситуације.

Анализујте ситуације у односу на карактеристике конфликта и оцените за сваку ситуацију одвојено да ли је реч о конфликту или не.

За ситуације које ћете оценити као конфликтне, понудите конкретно решење.

1. Јована, Алдин и Џемиле увек разговарају на часу историје. Шапћу и пишу поруке једни другима. Један дан предметни наставник се наљутио, почео је да им виче и избацио их је са часа. Он их је казнио –један месец свако од њих мора да брише таблу.
2. Дејан и Шабан су добри пријатељи. Прошле недеље и обојица су полагали тест из биологије и добили су солидне оцене. Дејан мисли да је Шабан добио добру оцену зато што је миљеник наставнице. Шабан каже да је учио и да је часно заслужио оцену. Сада обојица се расправљају и вичу један на другога.
3. Бесник много воли ноћни радио програм. Он се баш сада емитује и он жели да слуша. Али, његова мама мисли да Бесник треба да спава. Наређује му да искључи радио, а Бесник одбија. Његова се мајка много наљутила, искључује радио и забрањује Беснику да слуша радио за време викенда.

НОВИНАРСКИ ТЕКСТ ЗА КУЛТУРНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

23

Разред

ДЕВЕТИ

Предмет

МАТЕРЊИ
ЈЕЗИК

Тема из наставног
програма

ИЗРАЖАВАЊЕ И
СТВАРАЛАШТВО
– УСМЕНО И ПИСМЕНО
ИЗРАЖАВАЊЕ

Наставна јединица

ИЗВЕШТАВАЊЕ:
НОВИНАРСКИ ТЕКСТ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ уме да приказује догађаје, појаве, проблеме из свакодневице;
- ▶ исказује свој став и да стоји на њему о одређеним питањима из свакодневице.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ објасни о културном богатству своје породице;
- ▶ објасни које су сличности и разлике између културних богатства породица из различитих етничких група;
- ▶ повећа свесност о вредностима своје културе и о вредностима различитих култура;
- ▶ сагледа потребу прихватања и поштовања других култура.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни лист.
- ▶ Фотографије кућа из различитих региона у Републици Македонији (Прилог).
- ▶ Интернет.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученици у паровима препричавају о својим породицама према следећим питањима:
 - ▶ Који чланови чине твоју породицу – родитељи, баке, деде, преци (како се зову, где су рођени)?
 - ▶ Које је културно порекло твоје породице (језик на коме говорите, етничка припадност)?
 - ▶ Које празнике прослављате?
 - ▶ Која се традиција поштује у твојој породици?
 - ▶ Који су најомиљенији моменти у твојој породици?
2. Од ученика се тражи да индивидуално направе листу ствари о којима су сигурни да су заједничке са другим породицама без обзира на то којим културама припадају и листу ствари за које рачунају да чине њихове породице посебним и различитим од других породица.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се најављује да ће истраживати о култури породица из различитих етничких заједница које живе у Р. Македонији. Ученици се деле у мале групе и од њих се тражи да извуку једну фотографију породичне куће. За тај циљ, наставник припрема фотографије десетак кућа које су изграђене према приближно истом стандарду. Затим, свака група извлачи листић на коме је записана етничка припадност породице о којој треба да се истражује (у прилогу написани су листићи са следећим породицама: македонска, албанска, бошњачка, турска, ромска, српска, влашка). Ученицима се објашњава да треба да замисле породицу која живи у кући из њихове фотографије, а која припада етничкој заједници из листића којег су извукли. *(Наставник се труди да свака група ради на фотографији куће у којој живи породица са етничком припадношћу различите од њихове.)*
2. Ученици заједнички у групи, преко коришћења интернета, истражују за културу коју су извукли. Након истраживања и међусобне дискусије о сакупљеним подацима, ученици добијају смернице да сваки од њих индивидуално уради новинарски извештај/репортажу о породици из куће на фотографији и на основу сакупљених података и питањима из Радног листа и да опишу интересантан догађај о породици.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

Након читања неколико новинарских извештаја, са ученицима се разговара о следећим питањима:

1. Шта сте научили из активности ове теме?
2. На која вам је питања било лакше да одговорите, а на која теже?
3. Шта је било највеће изненађење током истраживања на интернету о животу културне заједнице из фотографије на којој сте радили?
4. Које сте сличности или разлике открили између ваше породице и породице са фотографије?
5. Како можете да развијате вредности своје културе и да поштујете друге културе?

МАКЕДОНСКА ПОРОДИЦА

АЛБАНСКА ПОРОДИЦА

БОШЊАЧКА ПОРОДИЦА

ТУРСКА ПОРОДИЦА

РОМСКА ПОРОДИЦА

СРПСКА ПОРОДИЦА

ВЛАШКА ПОРОДИЦА

Истражите на интернету о културној заједници којој припада кућа на фотографији коју је ваша група извукла. Замислите да су прозори куће на фотографији отворени и да можете да гледате породицу која живи у њој. Покушајте да заједнички у групи одговорите на следећа питања:

1. Колико чланова броји породица која живи у кући?
2. Који су чланови породице?
3. На којем језику причају?
4. Наведите шта ради сваки од њих?
5. Којој култури/етничкој групи припада породица?
6. Које су њихове главне традиције и обичаји?
7. Који су празници важни за ову породицу и како се исти прослављају?
8. Како се облаче?
9. Које игре играју деца?
10. Колико је ова породица гостопримива? Како ова породица изражава гостопримивост?
11. Које су најомиљеније ствари које се раде у овој породици?

На основу одговора из ових питања, сваки индивидуално треба да напише новинарски текст о замишљеној породици на фотографији. У тексту укључите и неки интересантан догађај о породици.

ALL READY AND PACKED

Разред

ДЕВЕТИ

Предмет

ЕНГЛЕСКИ
ЈЕЗИК

Тема из наставног
програма

ALL READY
AND PACKED

Наставна јединица

ПИСАЊЕ
РАЗГЛЕДНИЦА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ обогати вокабулар;
- ▶ учи да анализује, селекује и да презентује податке;
- ▶ сензибилизује уочавање културолошких сличности и разлика.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развија отворени приступ за упознавање особености различитих култура;
- ▶ развија осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања других култура.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни листови.
- ▶ Наведене интернет-странице од стране наставника.
- ▶ Компјутер.
- ▶ ЛЦД-пројектор.
- ▶ Ученички компјутери, стабилна интернет-веза.

ВРЕМЕ

Један до два наставна часа од 40 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње са презентацијом методе webquest датој у Радном листу 1 намењеном за све групе. При том наставник објашњава да ће се за рад на задатку који следи прикупљати информације само са интернета. Затим се ученицима постављају следећа питања:
 - ▶ Да ли бисте желели да будете део неке интересантне путујуће авантуре?
 - ▶ Да ли бисте желели да осетите магију новог, непознатог, различитог?
 - ▶ Можете ли на овом часу да замислите да посећујете државе као што су: Албанија, Турска, Србија, Босна и Херцеговина?
2. Ученицима се најављује да ће истраживати о четири претходно поменуте државе и затим даје им се Радни лист 1 за webquest и смернице за рад.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученици се деле у четири групе и свака група треба да изради разгледницу у електронској форми и то:
 - ▶ прва група из Албаније;
 - ▶ друга група из Турске;
 - ▶ трећа група из Србије;
 - ▶ четврта група из Босне и Херцеговине.
2. Ученици треба да истражују на интернету и да дају адекватан опис (слике, текстове) за следеће карактеристике државе о којој истражују:
 - ▶ места која су интересантна и значајна,
 - ▶ народ,
 - ▶ обичаје,
 - ▶ храну,
 - ▶ језик и религију,
 - ▶ друге интересантне ствари о земљи.
3. Свака група истражује на интернету о свим горе наведеним карактеристикама и при том припрема адекватне текстове и слике.
4. Ученици у својим групама анализују и селекују прикупљене податке и приступају ка изради разгледнице са применом програма Openoffice Writer.
5. Наставник прати рад ученика и помаже им уколико има потребе.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Свака група презентује своју разгледницу. Све групе добијају по један примерак Радног листа 2 – Табела сличности.
2. Док једна група презентује, друге групе попуњавају Табелу према датим смерницама у Радном листу.
3. Након сваке презентације, ученицима из других група даје се могућност да постављају питања групи која их презентује.
4. Након завршетка свих презентација и након комплетирања Табеле, са ученицима се разговара о следећим питањима:
 - ▶ Које сте нове речи научили?
 - ▶ Коју од ових држава сте већ посетили?
 - ▶ Шта мислите, зашто смо се одлучили да “посетимо” баш ове државе?
 - ▶ Шта је заједничко за све ове четири државе, а шта различито? (По један представник из сваке групе набраја идентификоване сличности.)
 - ▶ Да ли морамо да посетимо ове земље како бисмо се директно упознали са представницима ових народа?

Формирају се четири групе у разреду, који путем извлачења добијају задатак да истражују и да израде презентацију у програму OpenOffice Writer за једну од четири државе: Албанија, Турска, Србија, Босна и Херцеговина.

ЗАДАТАК ЗА УЧЕНИКЕ

1. Ваш задатак је путем израде презентације у програму OpenOffice Writer, која треба да буде у виду разгледнице, адресовану по вашој жељи, да пренесете ваше утиске из земље коју ћете замишљено да посетите (име земље: _____).
2. Заједнички истражујте о:
 - ▶ местима која су вам одузели дах,
 - ▶ народу,
 - ▶ обичајима,
 - ▶ храни,
 - ▶ језику и религији,
 - ▶ другим интересантним стварима земље.
3. Припремите текстове и слике о горе наведеним карактеристикама.
4. Заједнички у групи анализујте припремљене слике и текстове и изаберите оне које ће најбоље приказати земљу на вашој разгледници. Покушајте да разгледница буде што интересантнија и упечатљивија.
5. Презентујте вашу разгледницу испред целог разреда и дискутујте о вашој и о разгледницама других група.
6. Док пратите презентације других група, користите Табелу 1 – Сличности, у којој ћете записивати сличности земље коју истражујете са земљама других група.

РЕСУРСИ

Ово су линкови које можете да користите за вашу презентацију, исто тако можете да користите и друге линкове по вашем избору:

Група 1 – Албанија

<http://www.tripadvisor.com/Tourism-g294445-Albania-Vacations.html>

Група 2 – Турција

<http://www.tripadvisor.com/Tourism-g293969-Turkey-Vacations.html>

Група 3 – Србија

<http://www.tripadvisor.com/Tourism-g294471-Serbia-Vacations.html>

Група 4 – Босна и Херцеговина

http://www.tripadvisor.com/Tourism-g294449-Bosnia_and_Herzegovina-Vacations.html

TABLE – SIMILARITIES

During other groups presentations', please write down the identified similarities between the characteristics of the country which you've explored and the countries explored by the other groups.

		ALBANIA	TURKEY	SERBIA	BOSNIA AND HERZEGOVINA
1	Breathtaking places				
2	People				
3	Customs				
4	Food				
5	Language and Religion				
6	Other interesting things about the country				

**ПРИМЕРИ ЗА
МУЛТИКУЛТУРНО
УЧЕЊЕ У
НАСТАВИ
ЗА СРЕДЊЕ
ОБРАЗОВАЊЕ**

„НЕ“ ДИСКРИМИНАЦИЈИ

Разред

ДРУГА
ГОДИНА

Предмет

СОЦИОЛОГИЈА

Тема из наставног
програма

ДРУШТВЕНА
ДИФЕРЕНЦИЈАЦИЈА И
СТРАТИФИКАЦИЈА

Наставна јединица

ЕТНИЧКЕ ГРУПЕ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ може да препозна појмове: етничка група, етнички идентитет, етнички антагонизам, предрасуде, стереотипи и дискриминација;
- ▶ зна да идентификује обележја етничког идентитета;
- ▶ може да опише односе у мултиетничком друштву и да изгради свој став о међуетничким односима.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ развија вештине за препознавање стереотипа и предрасуда код себе и код других;
- ▶ развија вештине за умањење стереотипа и предрасуда о другим етничким групама;
- ▶ развија вештине како да се суочи са изазовима етничке дискриминације;
- ▶ се подстиче да се суочи са изазовима неправде и да преузима акције за социјалну правду;
- ▶ гради вредности за међуетничку интегрисаност у мултикултурном друштву.

РЕСУРСИ

- ▶ Компјутер.
- ▶ ЛЦД-пројектор.
- ▶ Дубоки суд.
- ▶ Радни листови.

ВРЕМЕ

Три наставна часа од 45 минута (+ домаће активности).

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Преко мноштво идеја утврђују се предзнања ученика о кључним појмовима за тему, као: етничка група, етнички идентитет, етнички антагонизам, предрасуде, стереотипи и дискриминација.
2. Помоћу технике грожђа дефинишу се појмови и откривају се везе између њих у савременом друштву.
3. За савлађивање наставних и мултикултурних циљева користи се истраживачки пројект, чији је задатак да идентификује обележја етничког идентитета и да дефинише ставове код ученика за међуетничке односе у савременом мултикултурном друштву.
4. За тај циљ најављује се истраживање које ће ученици радити на тему: *Етнички идентитет и дискриминација по основу етничке припадности.*

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

За спровођење истраживања користи се методологија, која комбинује: преглед књижевности/ документа, анализу медијума, анкетирање (између ученика и релевантних чинитеља), као и приказ случајева.

1. Ученици према случајном избору се деле у четири групе и даје им се Радни лист са детаљним инструкцијама за рад. Групе имају следеће задатке:
 - ▶ **Прва група** има задатак да уради преглед законске регулативе о спречавању дискриминације. Она истражује законска решења у Р Македонији и све међународне конвенције донешене са стране ООН-а, Европске Уније и Савета Европе. Група проверава и ратификацију ових докумената од стране скупштине РМ. Прави селекцију, анализу и синтезу добијених података и интерпретује их у групном извештају. Лидер групе интерно распоређује задатке сваком од чланова.
 - ▶ **Друга група** испитује утицај медијума на појаву дискриминације по етничкој основи. За ту потребу ученици анализују селектоване електронске и штампане мас-медијуме: интернет, телевизију, радио и новине. На избор медијума утиче и језик који медијум користи, популарност и вид програма који емитује. Након што се конкретни медијуми изаберу, група договара које рубрике, односно која ће информативна издања следити. Лидер групе распоређује улоге свим члановима. Сваки члан из групе прави извештај, а затим анализују се и сумирају резултати свих чланова група, који ће затим бити укључени у групном извештају разреда.
 - ▶ **Трећа група** спроводи анкету о могућностима за суочавање са изазовима неправде и за преузимање акција за социјалну правду између ученика и релевантних чинитеља за тему. Приликом припреме анкете укључује се и наставник, који их усмерава да питања буду повезана са циљевима који ученици треба да достигну (наставни и мултикултурни). Школа обезбеђује штампање и умножавање анкете. Анкета се спроводи међу ученицима из друге године и наставницима, али укључују се и родитељи и при том води се рачун да примерак буде репрезентативан. Исто тако, анкета се врши са представницима невладиних организација, које се баве човековим правима, представницима општине којој припада школа и представницима МОН. Лидер групе распоређује улоге сваком од њених чланова. Група обрађује и анализује анкете, а затим пише извештај, који уклапа у групни извештај разреда.

ОПИС АКТИВНОСТИ

- ▶ **Четврта група** прави приказ случајева који су конкретни примери дискриминације по етничкој основи. Случајеви се могу приказати коришћењем стручне литературе, али и преко интервјуа конкретних личности из непосредног окружења, препоручених од невладиних организација које штите човекова права. Наставник усмерава ученике коју литературу могу користити за постизање циљева и где се могу обратити како би могли реализовати свој задатак. Лидер распоређује задатке, а након њихове реализације пишу извештај, који уклапају у заједнички извештај.
- 2. Дефинишу се проблем, питање и циљ, а затим припрема се план према коме ће се истраживање одвијати.
- 3. Ученици продужавају да раде у оквиру група све до момента када припремају финални извештај на нивоу разреда и заједнички врше презентацију.
- 4. Следи сакупљање информација по групама прослеђено усмеравањем и повратним информацијама наставника.
- 5. Како би се неутрализовало учешће родитеља и ученика и да се обезбеди подједнаки приступ до ресурса, групни извештај припрема се у школи, у компјутерској лабораторији. Након анализе и синтезе података, следи извођење закључака. Ово је много битно, посебно зато што се у следећем кораку врши фузија група, односно по један члан из сваке групе (портпарол групе) учествује у припреми финалног извештаја. У овој фази, од пресудне важности је сарадња свих чланова групе.
- 6. Ученици припремају извештај спроведеног истраживања – праве презентацију у компјутерском програму у којем се потенцирају добијени резултати из истраживања.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

- 1. Презентовање извештаја истраживања одвија се на отвореном часу у присуству ученика, наставника и педагошке службе школе. Одабира се по један презентер из сваке групе, који се мењају у зависности од тока слајдова.
- 2. Ученици припремају кодекс понашања, који је био предложен од њихових саученика. Кодекс је изложен у школском холу као симбол напора за међуетничку интеграцију.
- 3. Као допунску активност, ученици могу да направе блог за упознавање темом колико је могуће ширег круга ученика, родитеља и наставника. Задатак ученика је да одржавају блог и да одговарају на реакције.
- 4. Евалуише се спроведена активност, сумирају се резултати и оцењује се пројекат у целости. У име група наступају њихови лидери, који се самооцењују у односу на тему истраживања, добијене податке за припремљени пројекат и у односу на начин комуникације у групи, али и са другим групама и са наставником.

На крају, проверава се достигнуће наставних и мултикултурних циљева активности преко следећих питања:

ОПИС АКТИВНОСТИ

- ▶ Шта значе појмови: етничка група, етнички идентитет, етнички антагонизам, предрасуде, стереотипи и дискриминација?
- ▶ Које су основне карактеристике етничког идентитета?
- ▶ На који ћемо начин дејствовати у заједници и смањити стереотипе и предрасуде према другим етничким заједницама који представљају основу за дискриминацију?
- ▶ Шта ћемо преузети како бисмо се суочили са ситуацијама неправде и дискриминације?

Ваша је улога да реализуете истраживање подељени у четири групе, да припремите извештај у оквиру групе, а затим да га уклопите у заједнички извештај. Извештај треба да презентуете и да израдите кодекс, који ће бити симбол заложби наше школе за међуетничку интеграцију.

Користите следеће смернице које ће вам помоћи у реализацији истраживања:

1. Изаберите картицу која ће одредити групу којој ћете припадати. Број карта је број ваше групе. Седите на место одређено за ту групу.
2. Пратите инструкције из радног листа које се односе на вашу групу, а у ситуацијама када разред функционише као једна група, пратите инструкције разреда.

ЗАДАЦИ ЗА ГРУПЕ:

ПРВА ГРУПА ПРАВИ ПРЕГЛЕД ЗАКОНСКЕ РЕГУЛАТИВЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ.

- ▶ Изаберите лидера групе, који ће интерно расподелити задатке сваком од чланова.
- ▶ Истражите законска решења у Р Македонији (Устав и законе) и све међународне конвенције донете од стране ООН-а, Европске Уније и Савета Европе.
- ▶ Проверите ратификацију ових документа од стране скупштине РМ.
- ▶ Направите селекцију, анализу и синтезу добијених података и интерпретуете их у групном извештају.
- ▶ Изаберите презентера у групи, који ће учествовати у групној презентацији.

ДРУГА ГРУПА ИСПИТУЈЕ УТИЦАЈ МЕДИЈУМА НА ПОЈАВЕ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ПО ЕТНИЧКОЈ ОСНОВИ.

- ▶ Селектуете електронске и штампане мас-медијуме: интернет, телевизију, радио и новине. На избор медијума утиче и језик који медијум користи, популарност и вид програма који се емитује.
- ▶ Након избора конкретних медијума, договорите се које рубрике, односно која ћете информативна издања пратити.
- ▶ Лидер групе распоређује улоге свим члановима.
- ▶ Сваки члан групе прави извештај, а затим анализу и сумирање резултата свих чланова групе, који ће затим бити укључени у групни извештај разреда.
- ▶ Изаберите презентера групе, који ће учествовати у групној презентацији.

ТРЕЋА ГРУПА СПРОВОДИ АНКЕТУ О МОГУЋНОСТИМА ЗА СУОЧАВАЊЕ СА ИЗАЗОВИМА НЕПРАВДЕ И ПРЕУЗИМАЊА АКЦИЈА ЗА СОЦИЈАЛНУ ПРАВДУ, ИЗМЕЂУ УЧЕНИКА И РЕЛЕВАНТНИХ ЧИНИТЕЉА ЗА ТЕМУ.

- ▶ Припремите питања за анкету која ће одговарати теми за истраживање и која ће бити повезана са кључним наставним и мултикултурним циљевима.
- ▶ Одредите број лица који ће бити анкетовани, пазећи при том да анкетирање спроведете између ученика од друге године, наставника и родитеља, при чему треба да водите рачуна

да примерак буде репрезентативан. Исто тако, у анкети учествују представници невладиних организација, који се баве човековим правима, представници општине којој припада школа и представници МОН.

- ▶ Одштампајте и умножите анкетне листове.
- ▶ Лидер групе распоређује улоге сваком од њених чланова.
- ▶ Група спроводи, обрађује и анализира анкетне листове, а затим пише извештај, који уклапа у групном извештају разреда.
- ▶ Изаберите презентера групе, који ће учествовати у групној презентацији.

ЧЕТВРТА ГРУПА ПРАВИ ПРИКАЗ СЛУЧАЈЕВА КОЈИ СУ КОНКРЕТНИ ПРИМЕРИ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ ПО ЕТНИЧКОЈ ОСНОВИ.

- ▶ Случајеве можете приказати коришћењем стручне литературе, али и преко интервјуа конкретних личности из непосредног окружења, препоручених од невладиних организација, које штите човекова права. Користите литературу која вам је препоручена од стране наставника, али можете и самостално да истражујете.
- ▶ Обратите се за помоћ у невладиним организацијама за заштиту човекових права.
- ▶ Лидер распоређује задатке, а након њихове реализације напишите извештај, који ћете уклонити у заједнички извештај разреда.
- ▶ Пазите на интегритет случајева које описујете.
- ▶ Изаберите презентера групе, који ће учествовати у групној презентацији.

На основу задатка ваше групе, израдите план према којем ћете правити истраживање.

ГРУПЕ ФУНКЦИОНИШУ ИЗДВОЈЕНО СВЕ ДО ФАЗЕ ПРИПРЕМЕ ФИНАЛНОГ ИЗВЕШТАЈА (ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ).

1. Финални извештај припремите заједнички на часу са представницима из свих група. Треба да израдите презентацију у којој ћете приказати резултате до којих ћете доћи помоћу истраживања.
2. Презентујте их на отвореном часу испред ученика, родитеља и наставника из школа.
3. Направите кодекс понашања, који ћете изложити у школском холу као симбол заједнице ваше школе за међуетничку интеграцију.
4. Као допунску активност може да направите блог за тему. Ваш задатак ће бити да одржавате блог и да одговарате позитивно на реакције од читатеља.
5. Евалуишите ваша очекивања у односу на добивене резултате, сумирајте их и оцените успешност истраживања у целисти.

ЕТНООРНАМЕНТИ

Разред	Струка/ образовни профил / наставна програма	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ДРУГА ГОДИНА	ТЕКСТИЛНО- КОЖАРСКА КОНФЕКЦИЈСКИ ТЕХНИЧАР ДИЗАЈН ОДЕЋЕ	ЕСТЕТСКЕ ВРЕДНОСТИ ИЗ НАРОДНОГ СТВАРАЛАШТВА У САВРЕМЕНОМ ОБЛАЧЕЊУ	ПРЕОБЛИЧАВАЊЕ ЕТНОЕЛЕМЕНТА У САВРЕМЕНИ ОРНАМЕНТ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ упозна ликовне, естетске и функционалне вредности орнаментa из народног стваралаштва различитих култура и етничких заједница у Р Македонији;
- ▶ научи да препознаје и разликује народне ношње и орнаменте различитих етничких заједница;
- ▶ примењује ликовне елементе и принципе у дизајну одеће;
- ▶ користи вредности дизајна народног стваралаштва у пракси;
- ▶ креира савремене орнаменте са комбиновањем етноелемента и делова орнаментa (украса) различитих народних ношњи, различитих култура и етничких заједница;
- ▶ преобличује различите етноелементе у савремени орнамент.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ подстиче интерес и љубав према народном стваралаштву различитих етничких заједница и култура;
- ▶ развија правилни однос према целокупном народном стваралаштву у Македонији преко упознавања карактеристика различитих етничких заједница;
- ▶ развија естетске и културне вредности, а са тиме и осећај поштовања и прихватања других култура.

	РЕСУРСИ	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Фотографије народних ношњи различитих етничких заједница. ▶ Примери орнамента, детаљи из народних ношњи различитих етничких група (македонски, албански, влашки, турски и др.) из различитих крајева Македоније. ▶ Видео презентација различитих орнамента, народних ношњи, архитектуре, музике. ▶ Радни лист и Прилог.
	ВРЕМЕ	Два наставна часа од 45 минута.
	ОПИС АКТИВНОСТИ	<p>УВОДНА АКТИВНОСТ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Активност почиње мноштвом идеја о појмовима орнамента и етноорнамента и ученицима се постављају следећа питања: <ul style="list-style-type: none"> ▶ Шта означава појам орнамент? ▶ Који су видови етноорнамента? ▶ Која је основна разлика етноорнамента у различитим културама? ▶ Где се најчешће користе орнаменти? ▶ Која је улога орнамента у текстилу? 2. Ученицима се најављује да се задатак на којима раде састоји од два дела. У првим делу они ће истраживати употребу орнамента у изради народних ношњи, а у другом делу они ће креирати савремени орнамент у дизајну текстила за одећу. <p>АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ученици се деле у мање групе. Свака група добија Прилог са примерима линкова и публикација различитих народних ношњи и другим етно-елементима народног стваралаштва у Р Македонији везаним за различите етничке групе из непосредног окружења. 2. Ученицима се дели Радни лист са следећим задацима: <p>ЗАДАТАК 1 – Истраживање орнамента</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ученици у својим групама разгледају линкове и публикације из Прилога са различитим народним ношњама и праве анализу орнамента на народним ношњама из различитих етничких група: а) уочавају ликовне вредности; б) препознају елементе народних ношњи којој етничкој заједници припадају; в) праве упоређење орнамента и одређују сличности и разлике. ▶ Свака група презентује своја истраживања и наставник на табли прави једну заједничку листу свих група где сумира карактеристике орнамената, украсе који су били заступљени на фотографијама и истиче њихове сличности и разлике. <p>ЗАДАТАК 2 – Креирање дизајна савременог орнамента за одећу</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Ученици у истим групама раде на дизајну савременог, новог орнамента, украса са присутним елементима (боје, форме, линије) орнамента једне етничке заједнице коју сами бирају – у једној новој, савременој целини. ▶ Ученици на видном месту излажу сопствени дизајн савременог орнамента различитих етничких заједница.

ОПИС АКТИВНОСТИ

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Ученици добијају инструкције да разгледају изложене дизајне савремених орнамената припремљених од друге групе, да идентификују сличности и разлике и да запишу питања и коментаре за дискусију за целу активност..

Наставник прави рефлексију преко следећих питања:

- ▶ Са којим сте се новим појмовима сусрели на овом часу?
 - ▶ Које сте дилеме имали у току истраживања орнаmenta?
 - ▶ Можете ли да кажете које их сличности на орнаментима датих култура повезују, а које су њихове разлике?
 - ▶ Како се врши преобличавање етноелемента у савремени орнамент?
2. Да ли су ове активности подстакле ваш интерес за народно стваралаштво различитих етничких заједница и култура?

РАДНИ ЛИСТ

Истраживање и дизајн етноорнаmenta

ЗАДАТАК 1 – ИСТРАЖИВАЊЕ ОРНАМЕНТА

У својим групама разгледајте линкове и публикације са различитим народним ношњама и направите анализу орнамената народних ношњи свих етничких група при чему треба: а) да уочите ликовне вредности; б) препознате елементе из народних ношњи и којој етничкој заједници припадају; в) да направите поређење орнаmenta и одредите сличности и разлике.

ЗАДАТАК 2 – КРЕИРАЊЕ ДИЗАЈНА САВРЕМЕНОГ ОРНАМЕНТА

Израдите дизајн савременог, новог орнаmenta, украс са присутним елементима (боје, форме, линије) орнаmenta једне етничке заједнице коју сами бирате – у једној новој, савременој целини.

У прилогу, дати су примери линкова и публикација у којима су представљене народне ношње различитих етничких заједница у Републици Македонији.

ЛИНКОВИ ЗА НАРОДНЕ НОШЊЕ МАКЕДОНСКЕ ЕТНИЧКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ РЕГИОНА У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ

1. Македонски вез – Википедија (Македонски вез — Википедија).
<http://bit.ly/2i9Jy0S>
2. Народни везови и накит (Народни везови и накити)
<http://www.zmurh.hr/category/makedonija/tradicija/narodni-vezovi-i-nakit/?lang=mk>
3. Народниот вез во Македонија (Народни вез у Македонији)
http://documents-mk.blogspot.mk/2013/09/blog-post_8923.html
4. Народни носии од брсјачка етнографка целина - Wiki.mk
(Народне ношње брсјачке етнографске целине - Wiki.mk)
<http://bit.ly/2ij9Gnu>
5. Народни носии од мијачка етнографска целина - Wiki.mk
(Народне ношње мијачке етнографске целине - Wiki.mk)
<http://bit.ly/2hglWn4>
6. Носија од Прилепско-Битолско Поле - Википедија.
(Ношња из Прилепско-Битољског Поља - Википедија)
<http://bit.ly/2hqHZwi>
7. Јаневски, Владимир. *Народните ора прикажани во текстилното народно творештво (Народна кола приказана у текстилном народном стваралаштву)*
<http://eprints.ugd.edu.mk/11866/1/ETNOLOG%20%2016%20Janevski%20Vladimir.pdf>
8. Ристовска Пиличкова, Јасминка. *Мотивот саан – можна манифестација на митска птица Семеург – Симург (Мотив саан – могућа манифестација митске птице семеург – симург)*
<http://philologicalstudies.org/dokumenti/2013/Philosophical-Cultural%20Problems/06.tom%201.rub1.J.Ristovska%20Pilickova.pdf>
9. Крстева, Ангелина. 2001. *Македонски народни везови/Macedonian folk embroideries (Македонски народни везови)*.
Издавачка куќа: Матица Македонска.

ЛИНКОВИ НАРОДНИХ НОШЊИ АЛБАНСКЕ ЕТНИЧКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ ИЗ РАЗЛИЧИТИХ РЕГИОНА У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ

1. Фолклорни елементи из региона Тетова - Допринос за очување фолклорних вредности у региону Тетова.
Публикација је припремљена од стране Форума албанске жене, Холандске амбасаде, Организације жена, Етнолошког музеја града Тетова.
<http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-MK.pdf>
<http://www.forumi.org.mk/userfiles/file/publikime/brosh-SHQ.pdf>
2. Експонати албанске етнографије у Македонији/Eksponate të etnografisë shqiptare në Maqedoni/Exhibits of Albanian ethnography in Macedonia – Халиде Палоши. Издавач: НГО Јехона – Скопје. Публикација је подржана од стране Министарства за културу, Града Скопља и Општине Чаир.

БОГАТСТВО РАЗЛИЧИТИХ КУЛТУРА

Разред

ДРУГА
ГОДИНА

Предмет

СОЦИОЛОГИЈА

Тема из наставног
програма

КУЛТУРА

Наставна јединица

КУЛТУРНЕ СЛИЧНОСТИ
И КУЛТУРНЕ РАЗЛИКЕ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ наброји елементе који су заједнички свим културама, као и елементе који су карактеристични за посебне културе.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ уочи сличности и разлике између ученика из свог разреда;
- ▶ сагледа сложеност култура;
- ▶ уочи карактеристике видних и невидних аспекта културе;
- ▶ одреди карактеристике различитих култура из РМ;
- ▶ уочи сличности и разлике између своје културе и култура других;
- ▶ повећа свест за прихватање и поштовање разлика других култура.

РЕСУРСИ

- ▶ Радни лист.
- ▶ Интернет.

ВРЕМЕ

Два наставна часа од 45 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње тако што се траже двоје ученика који ће својевољно изаћи напред у учионици и стати један поред другог окренути леђима.
2. Од других ученика се тражи да причају о разликама између двоје ученика, који су се својевољно пријавили за активност (разлике могу да се односе на: 1) физичке/вањске карактеристике – пр. да ли имате кратку/дугу косу, да ли имате тамне/светле очи, да ли носите патике/ципеле и 2) личне карактеристике – хоби, интереси, пр. да ли вам је пица омиљено јело, да ли слушате музику у слободном времену, да ли желите да читате књиге, да ли спортујете). Како што ће се говорити о разлици, тако се ученици корацима удаљују један од другог. Када стигну до краја просторије, окрећу се погледом лице у лице.
3. Затим од других се ученика тражи да говоре о сличностима двоје ученика. За сваку исказану сличност ученици праве корак напред.
4. Након вежбе, сви ученици се подстичу на дискусију:
 - ▶ Које су ствари биле примећене као разлике? Које су од наведених ствари могле да буду лако виђене/примећене (род, боја косе, вид обуће и сл.)?
 - ▶ Какав је био случај са сличностима? Наглашава се да и код сличности, физичке карактеристике се лакше примећују, док се за многе друге сличности које се односе на личне карактеристике не може одредити видљивост (пр.: хоби, интереси у животу и сл.).

Ученицима се потенцира да је много важно да знају сличности и разлике између људи из различитих култура и да је важно да се они између себе поштују и прихватају. Како би разумели концепт културе боље, она се приказује преко метафоре санте леда од које један мањи део је над водом и видљив је, а други, који је већи, је под водом и је невидљив. Може се објаснити да и културе као и санта леда имају видљиве аспекте и много других аспекта о којима може само да претпостављамо и учимо како бисмо боље разумели са циљем да имамо успешну интеракцију.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Ученицима се најављује да ће радити у малим групама (3 – 4 ученика) и даје им се Радни лист – Карактеристике културе. Сваки члан из групе индивидуално попуњава радни лист и даје објашњење за сваку карактеристику. На почетку, наставник помаже ученицима да буду објективни у објашњавању обичаја своје културе.
2. Након попуњавања радног листа, ученицима се дају смернице у оквиру својих група да дискутују за следеће карактеристике и да упореде њихове одговоре:
 - ▶ **Прославе:** Какве су прославе важне у вашој породици? Шта је слично, а шта различито?
 - ▶ **Начини поздрављања:** На који начин поздрављате људе које познајете, а како људе које не познајете?
 - ▶ **Гостопримивост:** Како изражавате гостопримивост у вашој заједници, у школи, у породици?
 - ▶ **Улога породице:** Који важни догађаји и на ком се узрасту прослављају у вашој породици или заједници?
 - ▶ **Ставови за лични простор и приватност:** Колико је важно имати лични простор и приватност?

ОПИС АКТИВНОСТИ

3. Након дискусије од ученика, у групи се тражи да се одреди које су карактеристике видљиве, а које невидљиве. Свака група добија празан лист на коме треба да се нацрта санта леда и да се повуче линија којом се дели санта на један мањи део који је над водом и већи део који је под водом.
4. Од ученика се тражи да пишу бројеве над линијом од воде који се односе на видљиве карактеристике њихове културе. У већем делу под водом пишу се бројеви невидљивих карактеристика.
5. На почетку, групама се даје неколико примера, а затим оне раде самостално (на пр. стил облачења је видљива карактеристика, ставови о гостопримивости нису видљиви).
6. Након завршетка задатка, свака група у пару са другом групом упоређује место карактеристика. Ученици треба да су припремљени да објасне зашто је место сваке карактеристике изнад или испод линије (тј. оно је видљиво или невидљиво). У листи карактеристика, бројеви који би требало да су испод линије су: 3, 5, 6, 7; 13; 14; 17 – 24.
7. На крају Првиг часа, ученицима се даје домаћи задатак да истражују преко интернета о карактеристикама припадника друге културе која живи у Македонији и да одреде сличности и разлике своје културе са другом културом за коју су истраживали. Свака група одређује за коју ће културу истраживати, а у оквиру групе, истраживање се ради на индивидуалном нивоу. Ученици се усмеравају да истраживање треба да ураде према карактеристикама датим у Радном листу.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Ученици у својим групама обрађују добијене податке истраживања за карактеристике друге културе коју су изабрали на претходном часу.
2. Ученици раде на припреми презентације за карактеристике друге културе и за сличности и разлике своје културе.
3. Свака група презентује свој рад.
4. Са ученицима се разговара о следећим питањима:
 - ▶ Шта сте научили о култури којој ви припадате?
 - ▶ У којој вам је мери било тешко да одредите видљиве и невидљиве карактеристике своје културе?
 - ▶ Који су ваши утисци идентификовања сличности и разлика између своје културе и других култура?
 - ▶ Како се може увећати прихватање и поштовање разлика других култура?
 - ▶ Шта се може предузети како би се прихватиле и поштовале разлике између култура у нашем друштву?

Током дискусије, ученици се усмерују да донесу закључак да у оквиру сваке културе не можемо да правимо генерализацију карактеристика те културе код свих припадника због постојања индивидуалних разлика код појединаца (пр.: не сви муслимани не једу свињско месо или, не сви хришћани иду у цркву)

КАРАКТЕРИСТИКЕ КУЛТУРЕ

Смернице за рад: Попуните радни лист тако што ћете за сваку карактеристику написати објашњење о томе шта је заједничко људима из ваше културе.

1. Стил облачења	13. Концепт за фер понашање
2. Начини поздрављања људи	14. Пријатељство
3. Гостопримивост	15. Храна
4. Долазак на време	16. Експресија лица и гестикулација руку
5. Ставови о васпитању деце и младих	17. Концепт за себе
6. Ставови за лични простор и приватност	18. Радне навике
7. Ставови за одговорности деце и младих	19. Религиозна уверења
8. Гестикулација која показује да си разумео/ла шта ти се прича	20. Концепт за лепоту
9. Обичаји о празницима	21. Правила примерног понашања
10. Музика	22. Ставови за разлике генерација
11. Плесови и кола	23. Улога породице
12. Прославе	24. Генерални погледи на свет

НОВИ УРБАНИСТИЧКИ ПЛАН

Разред	Струка/ образовни профил/ наставни програм	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ДРУГА ГОДИНА	ГРАЂЕВИНСКО- ГЕОДЕТСКА/ АРХИТЕКТОНСКИ ТЕХНИЧАР/ РАЗВОЈ АРХИТЕКТУРЕ	МАКЕДОНСКА НАРОДНА АРХИТЕКТУРА	КАРАКТЕРИСТИКЕ И УРЕЂИВАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ АРХИТЕКТУРЕ У МАКЕДОНИЈИ

	НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none"> ▶ развија свест о очувању богатог културног и архитектонског наслеђа у Републици Македонији; ▶ сагледа важност за заштиту аутохтоности старих градњи преко концепта реконструкције и ревитализације; ▶ продубљује компетенције о вођењу дебате и дефинисање логичких аргумената о теми.
	ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none"> ▶ ојача свест о вредностима заједничког наслеђа и његовог очувања као богатство културне разноврсности у Републици Македонији.
	РЕСУРСИ	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Радни листови.
	ВРЕМЕ	Два наставна часа од 45 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Активност почиње дискусијом за проверу предзнања ученика путем питања:
 - ▶ Које су функционалне, конструктивне и изразне карактеристике традиционалне македонске хришћанске и македонске муслиманске куће у Р Македонији?
 - ▶ Које су карактеристике ентеријерног уређивања традиционалне македонске хришћанске и македонске муслиманске куће у Р Македонији?
 - ▶ Шта подразумевате под појмом разноврсно/заједничко културно наслеђе?
2. Затим се најављује дебата на тему: „Урбанистички предлог-план за центар града“.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

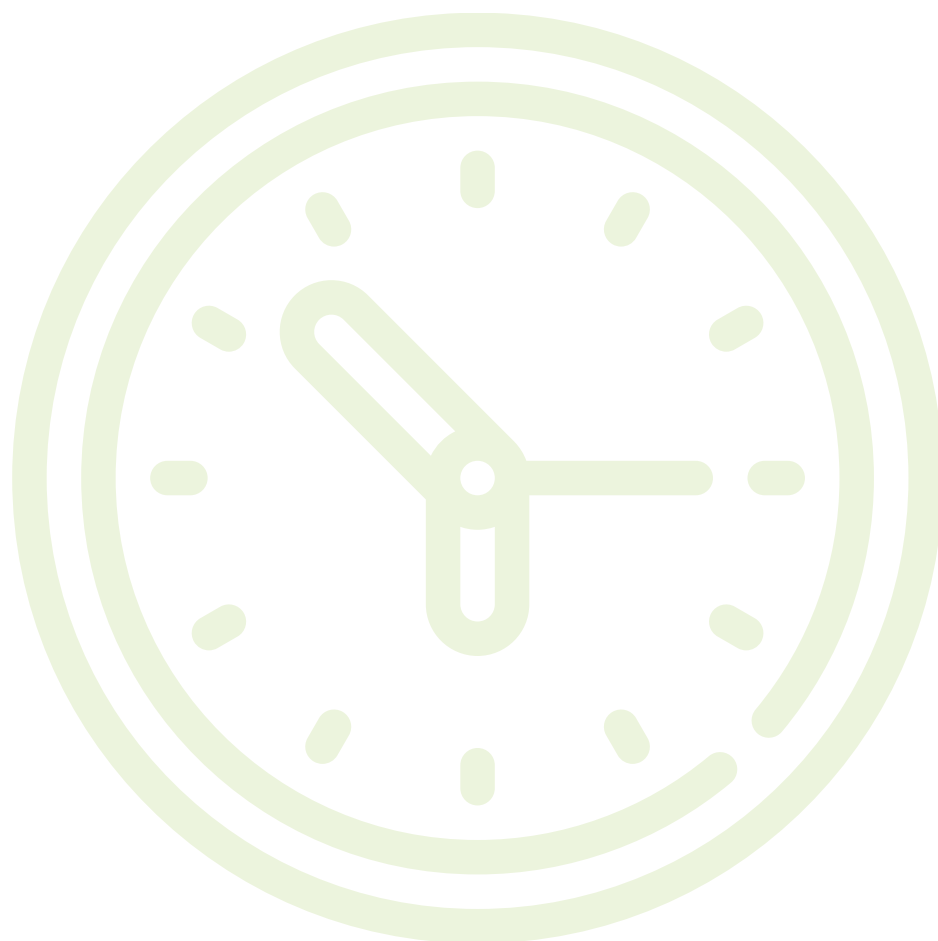
1. Наставник дели радни лист 1 у коме је описана хипотетичка ситуација за дебату на тему: „Урбанистички предлог-план за центар града“ наведену у листу.
2. Ученицима се објашњава да ће се водити дебата о урбанистичком плану којим се предвиђа да се стари центар града сруши и да се изграде нове модерне стамбене зграде. Према сценарију, представници локалне власти су за предложени урбанистички план, са аргументима да је модерна архитектура боља, а експерти из области заштите културних споменика су отворено против – са аргументима за реконструкцију и ревитализацију старог центра.
3. Ученици се деле у пет група са задатком да се припреме за дебату и за одбрану својих ставова као представници следећих институција:
 - ▶ **прва група** представља локалну власт која је у одбрани плана;
 - ▶ **друга група** представља експерте који су против плана;
 - ▶ **трећа група** представља грађане који живе у старом делу града у хришћанским и муслиманским кућама изграђеним у традиционалном стилу народне архитектуре у Македонији;
 - ▶ **четврта група** представља професионалне архитекте и урбанисте;
 - ▶ **пета група** представља представнике медијума.
4. Ученици, у оквиру своје групе, припремају се за одбрану става и при том користе стручну литературу и приручни материјал, интернет-изворе или консултују се са ментором / наставником.
5. Разред одабере комисију сачињену од председника и два подпредседника који ће водити расправу и два записничара који ће написати извештај са састанка.
6. Затим, представник групе образлаже став групе, аргументовано ЗА и ПРОТИВ урбанистичког плана за центар града (сваки са свог аспекта у сагласности са улогом коју има у временском оквиру од 5 мин.).
7. Председник и комисија позивају учеснике у дебати на дискусију у вези са ставовима група.

ОПИС АКТИВНОСТИ

8. Након завршетка дискусије, наставник продужава дебату путем структурисане дискусије са свим учесницима.
 - ▶ Који елементи треба да буду узети у обзир када се доноси одлука о урбанистичком плану?
 - ▶ Зашто је важно да се уради продубљено истраживање теме о којој се води дебата?
 - ▶ У којој су мери ставови били добро припремљени и јасно образложени аргументима?
 - ▶ Како процењујете успешност дебате? Шта је било добро, а шта је могло да буде боље?
 - ▶ Које закључке можете да извучете из дебате??

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Шта подразумевате под појмом културно наслеђе?
2. Да ли познајете сличне примере објеката који су значајни као наше културно историјско наслеђе, а који су били под претњом да буду срушени?
3. Зашто је важна реконструкција и ревитализација аутентичних објеката из старе градске архитектуре?
4. Зашто је важно да се очувају вредности заједничког наслеђа као богатство културне разноврсности у Републици Македонији?
5. Да ли знате за позитивне примере у Европи за решење еквивалентног проблема?

ХИПОТЕТИЧКА СИТУАЦИЈА:

Локалне власти су припремиле урбанистички предлог-план за центар града у коме живимо. Градски центар обухвата један део са неколико градњи изграђених у традиционалном стилу народне стамбене архитектуре – муслиманске и хришћанске куће.

Стандард становања у том делу града заостаје у процесу модернизације. Објекти немају могућност да се прикључе на водовод и да уграде тоалете.

Реализација урбанистичког плана ће значити уништавање најстаријег дела града и изградњу модерних стамбених зграда. Неки представници локалне власти су за предложени урбанистички план са аргументима да је савремена архитектура боља, а други експерти из локалне власти су отворено против – са аргументима да се прави реконструкција и ревитализација старог.

ЗАБЕЛЕШКА: На основу ваше улоге коју имате у датој ситуацији, заузмите став и покушајте да аргументујете то како бисте убедили друге да је ваш став исправан. Користите литературу, интернет, консултације са ментором/наставником и слично, уколико вам је потребна помоћ за аргументовање вашег става.

УЛОГЕ:

ПРВА ГРУПА – представља локалне власти које су у одбрани плана;

ДРУГА ГРУПА – представља локалне експерте који су против плана;

ТРЕЋА ГРУПА – представља грађане који живе у старом делу града у хришћанским и муслиманским кућама изграђеним у традиционалном стилу народне архитектуре у Македонији;

ЧЕТВРТА ГРУПА – представља професионалне архитекте и урбанисте;

ПЕТА ГРУПА – представља представнике медијума.

УПОРЕЂЕЊЕ СТАРОГРАДЊИ У МАКЕДОНИЈИ

5

Разред	Струка/ образовни профил/ наставни програм	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ТРЕЋА И ЧЕТВРТА ГОДИНА	ГРАЂЕВИНСКО- ГЕОДЕТСКА/ АРХИТЕКТОНСКИ ТЕХНИЧАР, ТЕХНИЧАР ДИЗАЈНЕР ЗА УНУТРАШЊУ АРХИТЕКТУРУ/ РАЗВОЈ АРХИТЕКТУРЕ	МАКЕДОНСКА НАРОДНА АРХИТЕКТУРА	СТИЛСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ И УНУТРАШЊО УРЕЂИВАЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ ХРИШЋАНСКЕ И И МУСЛИМАНСКЕ КУЋЕ У МАКЕДОНИЈИ

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ препознаје конструктивне карактеристике и ентериерно уређивање традиционалне архитектуре у Македонији;
- ▶ истражује о карактеристикама македонске хришћанске и македонске муслиманске архитектуре;
- ▶ графички представи градње народне архитектуре;
- ▶ сагледа мултикултурне сличности и разлике у развоју стамбене народне архитектуре у Македонији;
- ▶ развија свест о очувању богатог културног и архитектонског наслеђа у Македонији.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ превазилази стереотипе и предрасуде у односу на културно наслеђе, које рачуна за заједничку трајну вредност;
- ▶ развија отворени приступ за упознавање особености културног наслеђа из непосредног окружења.

	РЕСУРСИ	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Радни лист; ▶ Интернет.
	ВРЕМЕ	До 12 наставних часова од 45 минута.
	ОПИС АКТИВНОСТИ	<p><u>УВОДНА АКТИВНОСТ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Путем мноштво идеја утврђују се предзнања ученика о традиционој архитектури у Македонији. Ученицима се постављају следећа питања: <ul style="list-style-type: none"> ▶ У којим градовима у Македонији имају сачуване градње из народне архитектуре? ▶ Које су главне карактеристике (функционалне, конструктивне, изразне)? ▶ Који се утицаји могу приметити код традиционалне архитектуре у Македонији? ▶ Које су познате градње из овог периода? ▶ Које су главне карактеристике народне архитектуре у Македонији? ▶ Истакните паралелу са догађајима из тог периода у Европи? 2. Након дискусије са ученицима наставник даје кратки резиме за македонску народну архитектуру. <p><u>АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ученицима се говори да ће истраживати о типичној муслиманској и типичној хришћанској кући из различитих региона у Македонији. Затим ученици треба да графички представе и да текстуално објасне кућу, а добијене податке да унесу у брошури/каталогу и да их презентују. 2. Ученици се деле у мале групе и свака група добија задатак да истражује о кућама у Скопљу (или у другим градовима у Македонији: Тетово, Гостивар, Дебар, Охрид, Струга). Од група се тражи да сами одреде које ће куће истраживати, у координацији са ментором / наставником. 3. Ученицима се објашњава да истраживање за сваку од градњи, које укључује и теренску посету, треба обухватити следеће елементе: <ul style="list-style-type: none"> ▶ основне информације о градњи (локација, време изградње, подаци о власнику); ▶ климатске и теренске условљености; ▶ структура садржаја и форме градње; ▶ конструктивно решење; ▶ фасадно обликовање; ▶ ентеријерно уређивање. 4. Свакој групи ученика дели се радни лист са детаљним смерницама о њиховом задатку. Ученици, у оквиру својих група, заједнички разгледају задатак из радног листа и праве план за рад и поделу задатка између чланова у групи. 5. Ученици се усмеравају да користе штапане материјале и друге ресурсе из интернета. За ову активност, организује се теренска посета са ученицима, како би могли комплетирати истраживање градњи. Притом снимају објекте, мере и фотографишу кључне елементе градњи. Исто тако спроводи се интервју са стручним лицима /архитектима из институција у граду (Завод за заштиту културних споменика , музеји и др.).

ОПИС АКТИВНОСТИ

6. Након завршетка истраживања, свака група анализира и сумира добијене податке и припрема текст за брошуру/каталог, поткрепљен фотографијама урађених на теренском истраживању.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Свака група презентује своје брошуре/каталоге.
2. Води се структуисана дискусија од стране наставника:
 - ▶ Које су главне карактеристике македонске хришћанске и македонске муслиманске архитектуре?
 - ▶ Које сте сличности и разлике приметили између македонске хришћанске и македонске муслиманске архитектуре?
 - ▶ Шта мислите, које су најважније користи из развоја традиционалне архитектуре у Македонији?
 - ▶ Које су сличности и разлике између савремене и традиционалне архитектуре у Македонији?

Ваш задатак је да истражујете о муслиманској и хришћанској кући које су карактеристичне за град за који сте се определили. Истраживање треба да обухвати претраживање података за карактеристике градњи и теренску посету. Добијени подаци представљају се у брошури/каталогу, која/и се касније објављује на интернету (на веб-страни ваше школе, на блогу и сл.).

Брошура/каталог треба да садржи:

- ▶ цртеже и текст за македонску хришћанску и за македонску муслиманску кућу, заједно са фотографијама на којима су представљени кључни делови /елементи кућа;
- ▶ опис сличности и разлике између македонске хришћанске и македонске муслиманске куће.

СМЕРНИЦЕ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ ГРАДЊИ И ТЕРЕНСКА ПОСЕТА:

1. Разгледајте питања која вам служе као смернице током истраживања и теренске посете, а затим направите план за рад и поделу задатака између чланова у групи (може да радите индивидуално или у паровима).
 - ▶ У којим су деловима насељеног места лоциране обе куће за које сте одлучили да истражујете?
 - ▶ Када су изграђене и ко је живио у кућама? Да ли још неко живи у њима?
 - ▶ Каква је структура садржаја и формата сваке од градњи (односи се на следеће аспекте: ориентација, видик, просторије, положај чардака, положај степеништа, подела на зимски/летњи стан)?
 - ▶ Какав је конструктивни систем (стубови, греде, носећи зидови, кровна конструкција, међукатна конструкција, предпостављено темељење)?
 - ▶ Какво је фасадно обликовање (односи се на следеће аспекте: фасадни зидови, настрешница, прозори, врата, материјали, боја, пластично обликовање)?
 - ▶ Какво је ентериерното уређивање (односи се на следеће аспекте: зидови, прозори и врата, уграђено покућство, тавани, подови, степеништа)?
2. Како би могли да одговорите на питања, користите штапане материјале и друге ресурсе из интернета.
3. Током теренске посете објекти треба да се снимају, а кључни елементи градње треба да буду фотографисани. Исто тако треба да спроведете интервјуе са власницима и са стручним лицима /архитектима из институција у граду (Завод за заштиту споменика, музеји и др.), према предходно урађеној припреми. Снимање објекта значи да се ураде мерења.

СМЕРНИЦЕ ЗА ОБРАДУ ПОДАТАКА И ИЗРАДУ БРОШУРЕ/КАТАЛОГА

1. **КОРАК 1** – Свака група одређује лидера/координатора групе, одређује задатке за сваког члана у оквиру групе, обрађује податке прикупљене из истраживања и теренске посете.
2. **КОРАК 2** – Свака група припрема текст и цртеже за македонску хришћанску и македонску муслиманску кућу, поткрепљени фотографијама које укључују кључне делове/елементе кућа.
3. **КОРАК 3** – Група ради на анализи сличности и разлика између македонске хришћанске и македонске муслиманске куће и припрема цртеже, текст и фотографије као закључна сагледавања истраживања.
4. **КОРАК 4** – Групе заједнички одређују тим и лидера/координатора, који ће водити процес израде брошуре/ каталога.
5. **КОРАК 5** – Брошура/каталог презентују се и публикују.

САПУН ЈУЧЕ И ДАНАС

Разред

ТРЕЋА
ГОДИНА

Струка/
образовни
профил

ХЕМИЈСКО-
ТЕХНОЛОШКИ
ТЕХНИЧАР/
ТЕХНОЛОГИЈА

Тема из наставног
програма

ТЕХНОЛОГИЈА
СРЕДСТАВА ЗА
ХИГИЈЕНУ

Наставна јединица

ПРОИЗВОДЊА
САПУНА

НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

Ученик/ца да:

- ▶ се упозна видовима сировина за производњу сапуна;
- ▶ се упозна и да усвоји начин и процес производње сапуна;
- ▶ сагледа разлику између традиционалног и савременог начина производње сапуна.

ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА

Ученик/ца да:

- ▶ разликује традиционални начин производње сапуна код различитих религија;
- ▶ разликује традиционални од савременог начина добијања сапуна код различитих религија;
- ▶ познаје сировине и процес традиционалне и савремене израде сапуна код различитих религија;
- ▶ развија осећај поштовања и прихватања других култура.

РЕСУРСИ

- ▶ Лаптоп, ЛЦД-пројектор, Хамер, Фломастери у боји.

ВРЕМЕ

Један наставни час од 45 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. Ученици презентују резултате истраживања² реализованих преко сакупљања и Разредификације података добијених унапред од различитих извора (стручна литература, интернет и по могућности интервју са старијим лицима из различите религије).

ОПИС АКТИВНОСТИ

- Групе су радиле на следећим темама:
 - ▶ **Прва група:** традиционални начин добијања сапуна код припадника муслиманске религије која живи у Р Македонији.
 - ▶ **Друга група:** традиционални начин добијања сапуна код припадника хришћанске религије која живи у Р Македонији.

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

- Ученици се поново деле у две групе са циљем да направе анализу добивених података из истраживања. У ново формираним групама има ученика који су претходно истраживали на обе теме.
- Анализа се односи на сличности и разлике при добијању сапуна код припадника различитих религија које живе у Р Македонији.
 - ▶ **Прва група** прави анализу сличности и разлике у односу употребе сировина током израде сапуна и при том користи технику Венов дијаграм.
 - ▶ **Друга група** прави анализу сличности и разлика у односу на процедуру за добијање сапуна и при том користи технику скелет.
- Закључци анализе извлаче се путем питања:
 - ▶ Које су сировине исте, а које различите током производње сапуна код припадника муслиманске и хришћанске религије?
 - ▶ Зашто су муслимани користили говеђу, а хришћани свињску маст?
 - ▶ Да ли су припадници исламске вероисповести користили сапуне добијене од свињске масти? Зашто нису користили?
 - ▶ Да ли су припадници хришћанске вероисповести користили говеђу маст, зашто тако мислите?
 - ▶ Шта мислите, да ли се у данашњем времену користи животињска маст током производње сапуна?
- Наставник објашњава савремени начин добијања сапуна.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

Питања за дискусију односе се на цели процес.

- ▶ Са којим сте се дилемама суочили у току истраживања начина добијања сапуна традиционалним путем?
- ▶ Шта сте научили о савременом начину добијања сапуна?
- ▶ Које су сличности и разлике између традиционалног и савременог начина добијања сапуна?
- ▶ Да ли савремени начин добијања сапуна гарантује коришћење сапуна од свих потрошача, без разлике којој религији припадају?
- ▶ Шта сте ново научили о припадницима друге религије, различите од ваше?
- ▶ Како сте се осећали док сте истраживали о култури којој не припадате?
- ▶ Када сте богатији, када знате само о вашој култури или када знате и за друге културе?

- 2 Целокупни процес може да траје више наставних часова. У овом примеру артикулише се фаза презентовања и извођења закључка, која нам даје могућност да промовишемо мултикултурни концепт на тему производње сапуна. Ученици истражују, селекују податке, презентују и изводе закључке. Групе су радиле на следећим темама:

Прва група: традиционални начин добијања сапуна код припадника албанске и/или турске етничке групе, односно муслиманске религије која живи у Р Македонији.

Друга група: традиционални начин добијања сапуна код припадника македонске етничке групе, односно хришћанске религије која живи у Р Македонији.

ТРАДИЦИОНАЛНА НАСУПРОТ САВРЕМЕНА ПРОИЗВОДЊА КРЕМОВА

7

Разред	Струка/ образовни профил / наставна програма	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ТРЕЋА ГОДИНА	ХЕМИЈСКО- ТЕХНОЛОШКА/ ПРОИЗВОЂАЧ ХЕМИЈСКИХ И КОЗМЕТИЧКИХ ПРОИЗВОДА/ ТЕХНОЛОГИЈА РАДА	ПРЕПАРАТИ ЗА НЕГУ И ОЧУВАЊЕ КОЖЕ	ПРОИЗВОДЊА КРЕМОВА

	НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none">▶ уме да идентификује сировине за производњу крема за очување и негу лица;▶ препознаје видове крема;▶ се упозна процесом добијања крема за лице.
	ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none">▶ познаје сировине и процес традиционалне (код припадника различитих религија) и савремене израде крема за лице;▶ разликује традиционални начин производње крема код припадника различитих религија од савременог начина производње;▶ развија осећај поштовања и прихватања других култура.
	РЕСУРСИ	<ul style="list-style-type: none">▶ Компјутер.▶ ЛЦД-пројектор.▶ Технолошке шеме савремене производње крема.▶ Сировине за добијање крема за лице.
	ВРЕМЕ	Два наставна часа од 45 минута.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

- ▶ Уводна активност почиње тако што по један представник групе презентује податке истраживања³ (у електронској или писаној форми) на почетку часа.
- ▶ Ученици су истраживали у две групе за традиционални начин добијања креме за лице:
- ▶ прва група истражује на ову тему о припадницима муслиманске религије ;
- ▶ друга група истражује на ову тему о припадницима хришћанске религије.
- ▶ За време презентације, наставник користи технику Веновог дијаграма у којој бележи основне податке до којих су ученици дошли у истраживању на теми. Техника ће да им користи за упоређење сличности и разлика током добијања креме за лице на традиционални начин у обе религије.
- ▶ Након презентације двеју група, наставник отвара дискусију следећим питањима:
 - » Да ли сте у току истраживања наишли на нове појмове?
 - » Шта је заједничко, а шта различито у традиционалном начину добијања креме за лице код припадника обе религије?
 - » Које су сировине потребне за производњу у оба приступа?
 - » Са којом су наменом били коришћени Hg и ZnO у кремевима?

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

АКТИВНОСТ 1

- ▶ Наставник објашњава процес савременог начина добијање креме за лице код припадника обе религије. При том користи технолошке шеме као подршку у објашњењу процеса.
- ▶ Ученици раде у паровима. Половина од парова праве поређење између традиционалног и савременог начина производње креме код припадника муслиманске религије. Друга половина парова прави поређење између традиционалног и савременог начина добијања креме код припадника хришћанске религије.
- ▶ На крају праве заједнички постер у коме ће спојити заједничке елементе из оба начина производње адекватне за израду једне заједничке креме која ће одговарати припадницима обеју религија.
- ▶ Почиње дискусија преко које се резимирају добијени подаци на постеру:
 - » Колико сте сличности пронашли у оба начина производње крема за лице у обе религије, и које су?
 - » Колико сте разлика пронашли у оба начина производње крема за лице у обе религије, и које су?

3 За потребе ове активности наставник даје задатак својим ученицима, једну недељу унапред да направе истраживање на теми: „Традиционални начин добијања креме за лице“. За потребу овог истраживања, наставник дели ученике у две групе и то:

прва група ће истраживати на ову тему о припадницима муслиманске културе и религије, а

друга група ову ће тему истраживати о припадницима хришћанске културе и религије.

У свакој групи, треба да се формирају парови ученика који ће користити различите изворе од понуђених: стручну литературу – уџбенике и приручни материјал, интернет-изворе, интервју са старијим лицима из адекватне религије, интервју са стручним лицима-практичаре из области козметичке технологије и индустрије.

ОПИС АКТИВНОСТИ

АКТИВНОСТ 2

- ▶ Ученици поделени у четири групе израђују универзалну крему за лице, чији рецепт произлази из података на заједничком постеру израђеном у разреду. (За набавку потребних сировина ученици се информишу на предходном часу.)
- ▶ За подстицање инвентивности, наставник охрабрује ученике да дају заједничко име свом производу.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

Подстиче се структурирана дискусија преко следећих питања:

- ▶ Шта сте ново научили у односу на производњу крема на традиционални начин код припадника различитих религија?
- ▶ Да ли се у савременом начину добијања крема за лице користе сировине које су се користиле и у традиционалном начину?
- ▶ Да ли припадници различитих религија данас желе да имају што је могуће белје лице?
- ▶ Шта мислите, да ли се током савременог начина производње крема за лице користи Hg и/или ZnO?
- ▶ Да ли бисте ви препоручили и применили ове сировине у производњи креме за лице?
- ▶ Шта мислите, да ли је у данашњем времену још присутна традиција за израду крема као и у прошлости?

НАССР И HALAL

Разред	Струка/ образовни профил / наставна програма	Тема из наставног програма	Наставна јединица
ЧЕТВРТА ГОДИНА	ХЕМИЈСКО- ТЕХНОЛОШКА/ ПРЕХРАМБЕНИ ТЕХНИЧАР/ КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА	ПРИМЕНА СТАНДАРДА У ПРОИЗВОДНОМ ПРОЦЕСУ	СТАНДАРДИ У ПРЕХРАМБЕНОЈ ИНДУСТРИЈИ

	НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none"> ▶ разуме циљ и садржај стандарда; ▶ разликује видове стандарда.
	ЦИЉЕВИ МУЛТИКУЛТУРНОГ УЧЕЊА	Ученик/ца да: <ul style="list-style-type: none"> ▶ разликује принципе стандарда НАССР-а и HALAL-а у делу прехранбене индустрије; ▶ разуме потребу за примену стандарда НАССР и HALAL током производње, како би се обезбедило поверење од стране свих грађана који живе у РМ без разлике на њихову религију; ▶ развија отворени приступ за толеранцију особености култура у нашем окружењу; ▶ развија осећај поштовања, емпатије, поверења и прихватања других култура.
	РЕСУРСИ	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Радни листови. ▶ Лаптоп са интернет-конекцијом. ▶ Прехранбени производи од различитих произвођача и различити артикли (неки од њих су произведени према НАССР-у, а неки према НАССР-у и HALAL-у) које школа може да набави или по претходном договору да сваки ученик донесе некакав производ.
	ВРЕМЕ	Један наставни час од 45 мин.

ОПИС АКТИВНОСТИ

УВОДНА АКТИВНОСТ

1. За почетак активности користи се техника грожђа како би се дошло до дефиниције појмова: стандард, производни процес и прехранбена индустрија.
2. Затим демонстрирају се амбалажирани производи различитих произвођача и различити прехранбени артикли и отвара се дискусија са ученицима преко следећих питања:
 - ▶ Какви видови стандарда постоје у прехранбеној индустрији?
 - ▶ Да ли се од амбалаже производа може дознати који су стандарди примењени током производње производа?
 - ▶ Наведите стандарде који су примењени током производње датих производа?

АКТИВНОСТ ЗА УЧЕЊЕ И ПОДУЧАВАЊЕ

1. Примењује се техника ЗНАМ; ЖЕЛИМ ДА ЗНАМ; УЧИМ (ЗЖУ).
2. Ученици се деле у шест група. Прве три групе раде на принципима из стандард HACCP (Радни лист 1), а друге три групе раде на принципима стандарда HALAL (Радни лист 2).
3. Ученици попуњавају прве две колоне из табеле (ЗЖУ).
4. У зависности од тога на којој проблематици раде, истражују на интернету (види линк: <http://www.eufic.org/article/en/artid/Food-industry-standards-focus-on-HACCP/> и http://www.sudairy.com/mer/halal_guidelines_1.pdf) и попуњавају трећу колону где се наводе информације које им нису биле познате од раније, а које су научили током претраживања. Након попуњавања треће колоне, формирају се три нове групе, које представљају комбинацију од по једне групе која је радила на стандарду HACCP, а друга која је радила на стандарду HALAL.
5. Свака група има задатак да упореди оба стандарда и да прикаже сличности и разлике на Веновом дијаграму. При том користи се трећа колона Радних листова 1 и 2 као извор података.

ЕВАЛУАТИВНА АКТИВНОСТ/РЕФЛЕКСИЈА

1. Групе презентују резултате финалног производа (Венов дијаграм) тако што праве анализу тога шта је исто, а шта различито у принципима ових стандарда.
2. Води се структурирана дискусија од стране наставника:
 - ▶ Зашто се примењују стандарди у производним процесима?
 - ▶ Да ли се са увођењем стандарда HACCP у предузећу повећа поверење свих потрошача који живе у РМ?
 - ▶ Шта бисте радили како бисте повећали поверење потрошача из муслиманске религије?
 - ▶ Када бисте отворили ваше предузеће, шта бисте радили како би ваши производи били конзумирани од свих грађана РМ без разлику на њихову верску припадност?
 - ▶ Шта бисте предузели да упознате ваше ближње са стандардом HALAL и његову примену у прехранбеној индустрији?
 - ▶ Да ли сматрате да примена стандарда HALAL повећава поверење код потрошача?
 - ▶ На који начин прехранбени стандарди утичу на повећање међурелигијске толеранције?

<u>Табела</u> <u>ЗЖУ</u>	<u>ЗНАМ</u> <u>Шта мислимо</u> <u>да знамо?</u>	<u>ЖЕЛИМ ДА ЗНАМ</u> <u>Шта желимо да</u> <u>научимо?</u>	<u>УЧИМ</u> <u>Шта смо научили?</u>

<u>Табела</u> <u>ЗЖУ</u>	<u>ЗНАМ</u> <u>Шта мислимо</u> <u>да знамо?</u>	<u>ЖЕЛИМ ДА ЗНАМ</u> <u>Шта желимо да</u> <u>научимо?</u>	<u>УЧИМ</u> <u>Шта смо научили?</u>

